

EKOIQ

TEMMUZ - AĞUSTOS 2020 SAYI: 89

YEŞİL İŞ / YEŞİL YAŞAM

CLIMATE
VOLUNTEERS
İKLİM GÖNÜLLÜLERİ
Karbon Nötr Yayın

www.ekoIQ.com

ISSN 1309-4416
9 771309 441003
20 TL (KDV DAHİL)

Doğanın ve İnsanlığın Ortak Saatine Ayarlı Bir Turizm!

HEINRICH BÖLL STIFTUNG
DERNEĞİ TÜRKİYE TEMSİLCİLİĞİ

Bu çalışma, Heinrich Böll Stiftung Derneği desteği ile hazırlanmıştır.

Gelecekte Sorumluyuz

Akçansa Büyükçekmece Fabrikamızdan sonra Çanakkale Fabrikamız ile Uluslararası Beton Sürdürülebilirlik Konseyi'nden 'Kaynakların Sorumlu Kullanımı Sürdürülebilirlik Belgesi'ni almaya hak kazandık.

Geleceğimiz için üstlendiğimiz sorumlulukla çalışmaya, üretmeye devam edeceğiz.

HEIDELBERGCEMENT

AKÇANSA

“Barbar Turistler”

Boğaziçi Üniversitesi'nde sosyal antropoloji dersinde, sevgili hocamız Nükhet Sirman, bize yine ters köşe yapmaya hazırlanıyor. Antropoloji biraz böyle bir bakış üzerine kurulmuş zaten. Verili, ezeli ve ebedi kabul ettiklerinin, belirli bir topluma, belirli bir döneme, belirli bir kültüre ait olduğunu yüzüne vuruveriyor. Sosyolojide ve antropolojide normal yok, doğal yok...

Bir belgesel izletiyor sınıfa. İsmi sanırım “Barbar Turistler”. Üzerinden 25 sene geçmiş neredeyse. İsim konusunda emin değilim ama etkisini hiç unutmadım. Bir grup turist, balta girmemiş ormanlarda yaşayan bir insan topluluğunu izlemeye gelmiş. Uzun bir süre “ilkel toplumlar” (primitive societies) hatta bazen “barbarlar” olarak adlandırılan, ancak antropolojiyi derinden sarsan Claude Lévi-Strauss tarafından “Yaban” toplumlar (Savage) olarak isimlendirilmeleri sağlanan bu özel topluluklar, modern Batılılar tarafından büyük bir ilgi görüyor. Ancak belgesel, kimin barbar olup olmadığını tartışmaya açıyor (bu arada Lévi-Strauss’un denemelerini bir araya getirdiği “Hepimiz Yamyamız”

kitabımı da ısrarla öneririm). Kendi halinde, sınıfsız, sömürsüz, oldukça eşitlikçi bir yaşam süren bu yabancı kabileleri, ilkel, gelişmemiş olarak gören modernlik hali ve onları bir sirk hayvanı gibi izlemeye odaklanmış turizm faaliyetini gerçekten de sorgulamamız gerekli değil mi sizce?

Gelişmeye ve büyümeye odaklı toplumların ana dinamiği neredeyse her zaman, kendisinden farklı ve aşağı gördükleri topluluklar olmuş aslında. Oryantalizm, bunun bir tezahürü. Kendini tanımlamak için, kendisi gibi olmayanları belirli bir klasifikasyona (tabii aşağı bir kategoriye sınıflandırma) tabi tutma, birçok gelişmiş medeniyetin mayasında var. Ve ilk profesyonel gezginlerin de (bunlar ilk turistler olarak da kabul edilebilir belki) çoğunluğu, hayali bir egzotizm kategorisi üzerinden anlatmış dünyanın geri kalanını kendi toplumlarına. Ve bu aynı zamanda bir zilmi tahakküm biçimi oluşturmuş.

Ne yazık ki bugün küresel kitle turizminde de bu bakışın derin izleri var.

Barış Doğru
baris@ekoik.com

Özellikle 3. dünyadaki tatil köylerinin mimarisine bile baktığımızda bu anlayışı şıp diye görebilirsiniz. Ancak işin daha da kötü tarafı bu durum, sadece sömürgecilik kalıntısı bir bakış ve zilmi tahakkümle de sınırlı değil. Bugün turizm etkinlikleri, neden olduğu emisyonlar ve çevresel kirlilikle aynı zamanda iklim krizinin de önemli sorumlularından biri.

Ayrıca bunun sadece az gelişmiş toplumlarda da ilgisi yok aslında. Roma'dan Barcelona'ya kadar birçok kentin sakinleri, turizm ve turistler yüzünden, kendi habitatlarında normal bir hayat süremediklerini dile getiriyor ve “Tourists, Go Home!” (Turistler, Evinize Gidin!) demek zorunda kalıyorlar...

Hiç kuşkusuz ki, her insanın dinlenmeye, tatile, yeni deneyimler edinmeye, yeni kültürler, insanlar ve ekosistemler tanımaya hakkı, hatta ihtiyacı var. Ancak bugünkü bakış ve pratikle, turizm, bunların hiçbirini tam olarak yerine getirmeye yaramıyor. Mutsuz toplumların mutsuz çalışanlarının, yıl boyunca katlanıp -kimi zaman yıllarca ödeyecekleri kredilerle- satın aldıkları bir etkinlik çoğu zaman turizm... Ve dünyadaki daha birçok şeyle birlikte değişmek zorunda. Ve bunun zamanı çoktan geldi, geçiyor...

EKOLOGOS Sürdürülebilirlik Yönetim ve İletişim Hizmetleri Ltd. Şti.
adına sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni (Sorumlu)
Barış Doğru baris@ekoIQ.com

Art Direktör
Özlem Sarar D. ozlem@ekoIQ.com

Editör
Bulut Bağatır bulut@ekoIQ.com

Dış Haberler Editörü
Zeynep Heyzen Ateş zeynep@ekoIQ.com

Yerel Yönetimler Editörü Sibel Bülay sibel@ekoIQ.com

Sürdürülebilirlik Projeleri Koordinatörü
Elif Gökçe Şahin gsahin@alumni.harvard.edu

Muhabir Gülce Demirel gulce@ekoIQ.com

Fotoğraf Editörü Özgür Güvenç

Redaksiyon Şöhret Baltas

Katkıda Bulunanlar
Çisil Sevinç, Burcu Genç

Abonelik dergi@ekoIQ.com
Tel: (90) 216 349 40 97-98 Faks: (90) 216 348 34 77

Yayın ve Yönetim Adresi:
EKOLOGOS Sürdürülebilirlik Yönetim ve İletişim Hizmetleri Ltd. Şti.
Osmanağa Mahallesi, Kuşdili caddesi No: 33/2
Kadıköy, İstanbul
Tel: (90) 216 349 40 97-98

Basım Yeri: Uniprint Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Ömerli köyü, Hadımköy - İstanbul Caddesi, No: 159 34555
İstanbul - Turkey
Telefon: 0212 798 28 40 pbx Faks: 0212 798 20 63

İki ayda bir yayınlanır. Yaygın Süreli Yayın ISSN 1309-441-6

Danışma Kurulu

Aynur Acar, Gönüllü Çevre Danışmanı
Prof. Dr. Melsa Ararat, CDP Türkiye Direktörü
Prof. Dr. Nuri Azbar, Ege Üni., Çevre Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü
Dr. Erhan Baş, Bilim İlaç A.Ş. Genel Müdürü
Dr. Barış Gencer Baykan, Yeditepe Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü
Konca Çalkıvık, İş Dünyası ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği Genel Sekreteri
Prof. Dr. Nüzhet Dalfes, İTÜ Avrasya Yer Bilimleri Enstitüsü Müdürü
Ebru Şenel Erim, Unilever Türkiye Kurumsal İletişim Müdürü
Aykan Gülten, Coca-Cola Kurumsal İlişkiler Müdürü
Prof. Dr. Selahattin İncecik, İTÜ Uçak ve Uzay Bilimleri Fakültesi,
Meteoroloji Mühendisliği Bölümü
Prof. Dr. M. Pınar Mengüç, Özyeğin Üni., Enerji, Çevre ve Ekonomi Merkezi Direktörü
Selçuk Özdil, ÇEDBİK Yönetim Kurulu Başkanı
Dr. Uygur Özemesi, Good4Trust Kurucusu
Özgür Öztürk, Akçansa Hammaddeler ve Çevre Müdürü
Aysun Sayın, WPP Türkiye, İcra Kurulu Üyesi, İnsan Kaynakları- Sürdürülebilirlik- Kültür
ve İletişim
Rifat Ünal Sayman, REC, Bölgesel Çevre Merkezi Türkiye Direktörü
Ergem Şenyuva, Climate Project Türkiye Temsilcisi, Yeşilist.com kurucusu
Ateş Uğurel, Solarbaba Platformu kurucusu

İÇİNDEKİLER

16 COVID-19'un İklim Krizine Yansımaları ve Sonuçları

KPMG Sürdürülebilirlik Hizmetleri Direktörü Richard Betts, EKOIQ için yazdı: “Birçok şirket yanlış bir algıyla, biyolojik çeşitliliğin yüksek olduğu alanlarda faaliyet göstermedikleri için biyolojik çeşitliliğin kendileri açısından önemli olmadığını ya da karbon ayakizlerinin çok yoğun olmaması nedeniyle iklim değişikliği ile mücadelenin kendileri için kritik olmadığını düşünüyor. Fakat COVID-19 krizi bize salgın veya iklim değişikliğinden kaynaklanan sistematik risklerin küresel öneme sahip olduğunu ve hepimizi doğrudan etkileyebileceğini açıkça gösterdi.”

19 İstanbul'un Tarihi Çeşmelerinden Akan Su ve Sürdürülebilir Kalkınma Yolculuğu

Pandemi sürecinde, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı İSKİ'nin yapmış olduğu çalışmalar sayesinde, kentin 30 yılı aşkın bir süredir kurumuş çeşmelerinden içme suyu kalitesinde su akmaya başladı. Bu, “güvenli yönetilen içme suyu servislerine erişebilen nüfus sayısı”nın artışı ve 6. Sürdürülebilir Kalkınma Amacı olan “Temiz Su ve Sıhhi Koşullar”a doğru bir adım anlamına geliyor.

20 13th, Juneteenth, Irkçılık ve Çevre Adaleti

19 Haziran 1865, Amerikan İç Savaşı'nın ve köleliğin bittiği tarih. Ancak o tarihten 155 yıl sonra bile "Juneteenth" in milli bayram olması hâlâ tartışılıyor. ABD'de 50 eyalete yayılan ve milyonları sokaklara döken Black Lives Matter protestoları ise, sorunların hala ortada durduğunu gösteriyor. Çevre adaleti, kesişimsel çevrecilik ve bir insan hakları meselesi olarak iklim adaleti belli ki, gündeme daha çok gelecek önümüzdeki dönemde...

28 DOSYA: Doğanın ve İnsanlığın Ortak Saatine Ayrılmış Bir Turizm!

İnsanlığın doğal ve en eski tutkularından biri seyahat ama iş turizme ve arkasındaki endüstriye gelince, bu doğallık, başka doğallıklarla birlikte bir anda yok oluyor. Hemen hemen hiçbir gerçek deneyimi mümkün kılmayan, insanların başka kültür, doğa ve toplumlarla tanışmasına vesile olan kitle turizmi, aslında gündelik hayatın rutininden, sıkıcılığın ve zorluğundan bir kaçıştan başka bir şey ifade etmiyor gibi. Bu anlamda ve bu haliyle, "Turizm mutsuz insanların afyonudur" desek çok mu abartmış oluruz? Üstelik bu ağrı kesicinin ne kullanana, ne hizmet veren bölgelere ve toplumlara, ne de doğaya esastan bir faydası var...

HER SAYIDA

4 Haberler Çölleşme 1,5 Milyar İnsanın Hayatını Doğrudan Etkiliyor; Borusan'dan #AskıdaEğitim Kampanyası; Garanti BBVA, Karbon Emisyonlarını 2025'e kadar %29 Azaltacak; Stockholm Su Ödülü 2021 Başvuruları Başladı...

14 Son Buzul Erimedenden

Prof. M. Levent Kurnaz: İklim Krizini Nasıl Durduramayız?

18 Sürdürülebilir Tüketim

Doç. Dr. Ahu Ergen: Pandemi Sonrası Eski İş Yapma Biçimleri Devam Eder mi?

26 Sürdürülebilir Kalkınma Gülin Yücel: COVID-19 ve Sonrası için "ETKİ YAP" anlar

68 Global Compact Türkiye Melda Çele: Güneşin Peşinde 26 Saat

70 Sürdürülebilirlik

Akademisi'nden Sustainable Brands® Global Sürdürülebilir Markalar Topluluğu, SB Turkey Talks online mini-konferans serisinin ilkinin 24 Haziran'da gerçekleşti; HoReCa Sektörü Tüm Paydaşları "Yeni Normal" için Bir Araya Geldi

72 Yaşanabilir Kentler Sibel Bülay: Dahiyane Bir Fikir: "15 Dakikalık Kentler"

76 Sürdürülebilir İşler Arzu Deniz Aksoy: Güneşin Peşinden Dolaşarak Pandemiye Bakış: 'Recover Better, Recover Stronger, Recover Together'

78 Gözümüzden Kaçmayanlar

Gözde İvgin: COVID-19'un sorumlusu tek bir tür var; izinsiz akrep yakalayanlara 73 bin 747 lira ile 368 bin 789 para cezası, çeltikçi kuşu Bodrum'da; pestisit (Raundup) etken maddesi glifosatın Parkinson hastalığının gelişiminde rolü olabilir...

80 Kitap Hayvanlar Aleminden Uygunuz Gerçekler; Küçülme - Yeni Bir Çağ İçin Kavram Dağarcığı; Global Climate Change, Population Displacement, and Public Health - The Next Wave of Migration (Küresel İklim Değişikliği, Yerinden Edilme ve Halk Sağlığı - Bir Sonraki Göç Dalgası)

UN Global Compact, 20. Yılında Dünya Liderleriyle Buluştu

Bu sene 20. Yılıni kutlayan UN Global Compact, dünya genelinde devlet başkanları, iş dünyası temsilcileri, BM ve sürdürülebilirlik liderlerini "Liderler Zirvesi"nde bir araya getirdi. Covid-19 salgını, iklim krizi ve eşitsizliklerin görüldüğü Zirve, 15 Haziran'da New York'taki BM Genel Merkezi'nde başladı ve 26 saat sürdü. 180 ülkeden 100'ü aşkın oturumun yapıldığı etkinliğe 20.000'den fazla kişi katıldı. "Recover Better, Recover Stronger, Recover Together" temasıyla online olarak gerçekleşen etkinliğin Türkiye Oturumu, Global Compact Türkiye Yönetim Kurulu Başkanı Ahmet Dördüncü'nün açılış konuşmasıyla başladı. İş ve sanat dünyasından önemli isimlerin katılımıyla gerçekleşen zirvede Türkiye "Sustainability: The Key to Unlock the Potential" başlıklı bir oturum gerçekleştirdi. "SDG Futures Lab" oturumunda Young SDG Innovators Programı katılımcılarından Zorlu Holding Ekibi Türkiye'yi temsil etti. #TargetGenderEquality-Pathways to Parity oturumunun konuşmacıları arasında Global Compact Türkiye "Kadının Güçlenmesi Çalışma Grubu" Eş Başkanı Melsa Ararat da yer aldı.

Bu Yıl Dünyanın Limitini Biraz Daha Az Zorladık

5 Haziran Dünya Çevre Günü'nde Dünya 2020 Limit Aşım Günü'nün (Earth Overshoot Day) tarihi açıklandı. Hesaplamayı yapan Global Footprint Network uzmanlarına göre, bu yıl pandemi kaynaklı ekonomik kapanma nedeniyle, limit aşım günü 2019 yılına göre üç hafta ileri gitti ve 22 Ağustos olarak belirlendi. Hesaplamaya göre, limit aşım gününün bu yıl gerilemesini sağlayan ise, 1 Ocak'tan bu yana insanlığın toplam ekolojik ayakizindeki %9,3'lük azalma. 2019 yılına göre yaşanan küçülmenin %14,5'u karbon ayakizinden, %8,4'ü ise orman ürünleri ayakizinden kaynaklanıyor.

Çölleşme 1,5 Milyar İnsanın Hayatını Doğrudan Etkiliyor

Birleşmiş Milletler tarafından her sene 17 Haziran'da kutlanan Dünya Çölleşme ve Kuraklıkla Mücadele Günü, bu yıl tüketim ve toprak arasındaki bağlantıya odaklandı. TEMA Vakfı da, bu özel gün dolayısıyla, sürdürülebilir tarım uygulamalarının yaygınlaştırılmasını ve tahribata uğramış tarım arazilerinin rehabilitasyonunun herkesin görevi olduğunun ve geleceğimiz için sorumlu davranılması gerektiğinin altını çizdiği bir çağrı yayınladı ve kamuoyuyla çeşitli veriler paylaştı.

- Dünya nüfusunun üçte biri kurak bölgelerde yaşıyor ve bu ülkelerin %90'ı gelişmekte olan fakir ülkeler.
- Toprak bozulumu nedeniyle dünyada verim artışı %10 azalırken, gelecek 10 yılda bu oranın %2 daha azalacağı ve verimde azalışın 2050 yılında kurak alanlarda %40'lara ulaşacağı tahmin ediliyor.

- Dünyada 821 milyon insan açlık çekerken, gıdanın 1/3'ü (13.3 milyar ton) israf oluyor.
- 1 kg sebze için 322 litre su gerekirken, 1 kg dana eti için 15.414 litre, 1 kg koyun veya keçi eti için 8763 litre, 1 kg tavuk eti içinse 4325 litre su tüketiliyor. Bir ton kumaşın boyanması için 20 ton suya ihtiyaç duyulurken, bir tişörtün üretimi için 2500 litre su kullanılıyor.
- Türkiye arazisinin %53'ü orta, %26'sı ise yüksek çölleşme risk sınıfı içinde yer alıyor.
- Çölleşme, dünyada karasal alanın %25'ini oluşturan 4 milyar hektar alanı, 168 ülkede ise 1,5 milyar insanın hayatını doğrudan etkiliyor.
- Türkiye'de son 16 yılda yaklaşık 3,5 milyon hektar tarım arazisi (yaklaşık bir Konya ili kadar) tarım dışı amaçlara tahsis edilmiş ve ekolojik anlamda çöle dönüşmüş durumda.

Hunutlu Kömürlü Termik Santral'ına Dur De!

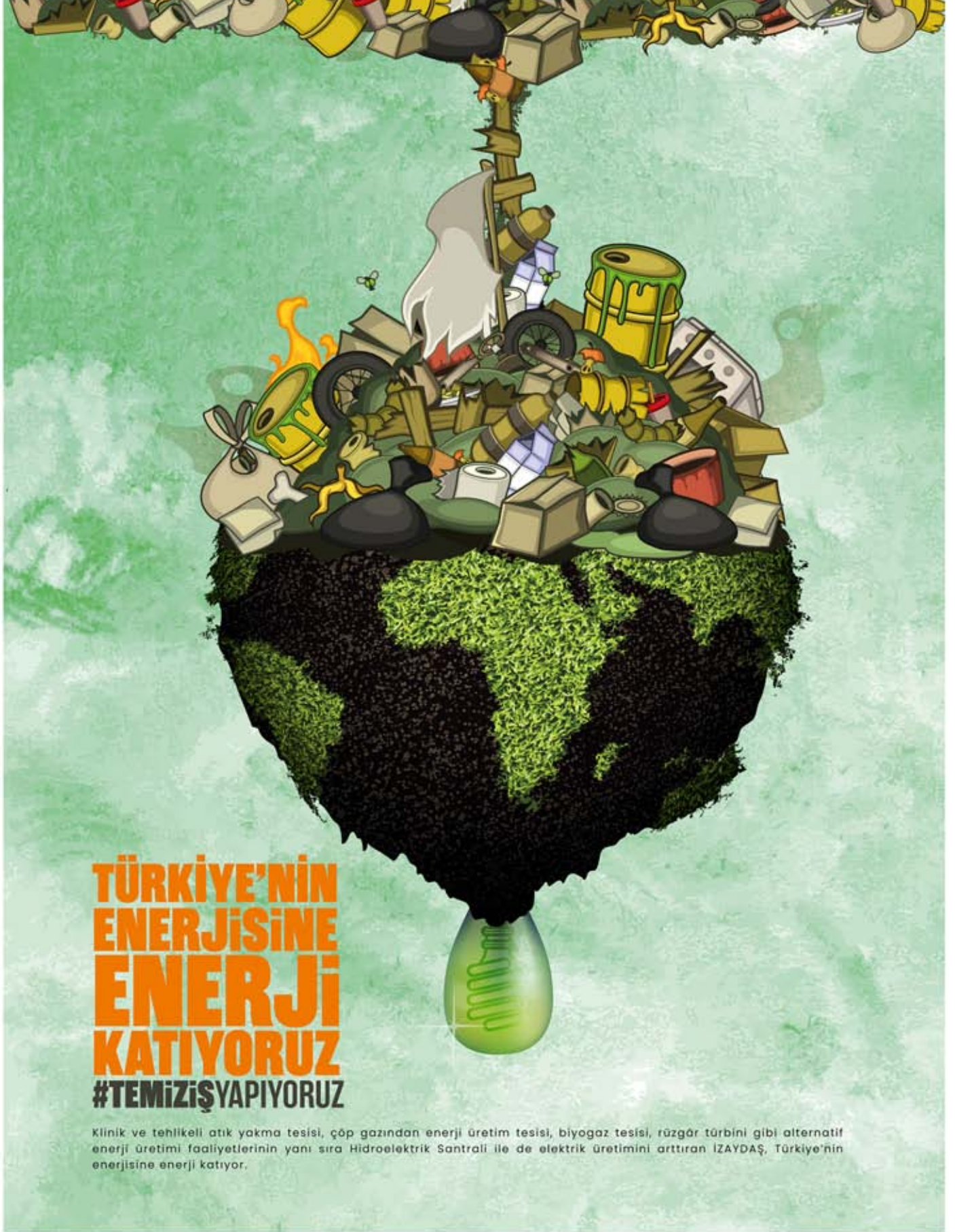
16 Haziran Dünya Deniz Kaplumbağaları Günü'nde WWF-Türkiye (Doğal Hayatı Koruma Vakfı), Adana Sugözü kumsalında inşaatı devam eden Hunutlu Kömürlü Termik Santral projesinin durdurulması için

18 sivil toplum kuruluşuyla beraber bir imza kampanyası başlattı. Türkiye, dünya denizlerinde

bulunan yedi farklı deniz kaplumbağası türünden tehlike altında olan ikisinin, Yeşil deniz kaplumbağası (Chelonia mydas) ve İribaş deniz kaplumbağasının (Caretta caretta) Akdeniz'deki en önemli yuvalama alanlarından biri. Santralin inşaatı, kaplumbağaların habitatını ikiye bölerken devreye girmesiyle beraber denizden

1,5 milyon ton soğutma suyu çekecek. Devridaim sonrası bu su 7°C daha sıcak olacak.

TÜRKİYE'NİN ENERJİSİNE ENERJİ KATIYORUZ #TEMİZİŞYAPIYORUZ

Klinik ve tehlikeli atık yakma tesisi, çöp gazından enerji üretim tesisi, biyogaz tesisi, rüzgâr türbini gibi alternatif enerji üretimi faaliyetlerinin yanı sıra Hidroelektrik Santrali ile de elektrik üretimini arttıran İZAYDAŞ, Türkiye'nin enerjisine enerji katıyor.

Garanti BBVA, Karbon Emisyonlarını 2025'e kadar %29 Azaltacak

Garanti BBVA, dünyanın en büyük çevresel raporlama platformu CDP'nin Paris Antlaşmasıyla öngörülen en fazla 1,5°C'lik sıcaklık artışı hedefiyle uyumlu Bilime Dayalı Hedef (Science Based Target) çerçevesinde, karbon emisyonlarını 2025'e kadar %29, 2035'e kadar da %71 azaltma hedefi koydu. Garanti BBVA, Bilime Dayalı Hedef taahhüdü doğrultusunda kendi operasyonlarından ve satın aldığı enerji/elektrikten mutlak azaltım yapacak.

2015 yılında yayımladığı İklim Değişikliği Eylem Planı çerçevesinde yeşil ofis standartları oluşturarak 2020 yılında dönüşümü mümkün tüm şube ve binalarda %100 yenilenebilir enerji tüketimine geçmek üzere düşmeye basan Banka, 2020 yılında 813 şubesi ve 45 binasında, 30 bin konutun tüketimine karşılık gelen yaklaşık 90 milyon kWh'lik elektrik ihtiyacını yenilenebilir enerjiden karşılayacak. 5 binası için LEED sertifikası alan banka, 3 hizmet lokasyonunda çatı tipi güneş enerjisi santrali kullanıyor. Bu adımlarıyla 2035 yılında yapması gereken %71'lik karbon azaltım miktarına 2020 sonunda ulaşmayı hedefliyor.

Global Çeşitlilik Bilgi Aracı 2020 Ebbe Nielsen Meydan Okuması

2020 Ebbe Nielsen Meydan okuması, bilimsel bilgi ve anlayışı geliştirmek için Global Biyoçeşitlilik Bilgi Aracı ağından açık biyolojik çeşitlilik verileri ve araçlarından yararlanan yenilikçi girişimlere 35 bin euroya kadar ödül vereceğini duyurdu. Ödül kapsamında bireyler ve ekipler, 27 Temmuz 2020 tarihine kadar, açık biyoçeşitlilik verilerinin erişimini, kullanılabilirliğini ve kalitesini iyileştiren araç ve teknikler hazırlayabilir ve bu teşvik yarışmasına sunabilirler. Detaylı bilgi ve çağrı için <https://www.gbif.org/> sitesini ziyaret edebilirsiniz.

Küresel Ölçekteki Enerji Talebi Artışı, Yenilenebilirdeki Artışı Yutuyor

Son beş yılda yenilenebilir enerjiden elektrik üretiminde kayda değer başarılar elde ediliyor ancak ısıtma, soğutma ve taşımacılık sektörlerinde sınırlı gelişmeler yaşanıyor.

REN21 tarafından yayımlanan 2020 Yenilenebilir Enerji Küresel Durum Raporu'na (Renewables 2020 Global Status Report, GSR) göre, küresel ölçekte enerji talebi artmaya devam ediyor ve bu artış, yenilenebilirdeki artışı olduğu gibi yutuyor. COVID-19 salgını sonrasında, tüm sektörlerde verimli ve yenilenebilir enerjiye dayalı dönüşüm derhal gerçekleşmezse iklim felaketine sürüklenmeye devam edeceğiz.

Uluslararası Enerji Ajansı (International Energy Agency, IEA), COVID-19 nedeniyle meydana gelen olağanüstü ekonomik durağanlık sebebiyle enerji sektörü kaynaklı

CO₂ emisyonlarının 2020 yılında yaklaşık %8 azalacağını tahmin ediyor. Ancak 2019 emisyonları şimdiye kadarki en yüksek seviyede olduğundan bu rahatlama geçici. Paris Anlaşması hedeflerine ulaşmak için, önümüzdeki 10 yıl boyunca her yıl en az %7,6'lık düşüş yaşanması gerekiyor.

Raporda, yenilenebilir enerjilere yatırım ve binalarda enerji verimliliği gibi "yeşil" önlemlerin, geleneksel teşviklerden daha uygun maliyetli olduğu ve daha fazla getiri sağladığı belirtiliyor. Rapor ayrıca, yenilenebilir enerji kaynaklarının; istihdam yaratma, enerji bağımsızlığı, gelişmekte olan ülkelerde enerji erişiminin geliştirilmesi, emisyonların azaltılması ve hava kirliliği konularında da önemli katkı sağladığını gösteriyor.

Sürdürülebilir Şehirler Platformu: 2020 Dönüşüm Eylem Ödülü

ICLEI – Sürdürülebilirlik için Yerel Yönetimler, Bask Ülkesi ve Aalborg Şehri (Danimarka) tarafından düzenlenen ve Avrupa Bölgeler Komitesi ve Avrupa Yatırım Bankası tarafından desteklenen Avrupa Sürdürülebilirlik Ödülü için başvurular başladı. Toplumların sosyokültürel, sosyoekonomik ve

teknolojik dönüşümünü sağlamak için Bask Bildirgesi'nde belirtilen 15 yolu uygulayan şehre, bölgeye veya sivil toplum örgütüne verilen ödülle son başvuru tarihi 31 Temmuz 2020. Ödül hakkında detaylı bilgi almak için <https://sustainablecities.eu/transformative-action-award/> adresini ziyaret edebilirsiniz.

Gelecek nesillere daha iyi bir gezegen bırakmak amacıyla **Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin** gerçekleştirilebilmesi için ortaklığınıza ihtiyacımız var.

Bu hedef doğrultusunda değişen yeni ambalajıyla birlikte, çevre dostu **İzocam Camyünü** daha az kaynak tüketip dünyamıza daha çok kazandırıyor.

Sağlıklı bireyler

Erişilebilir ve temiz enerji

İnsana yakışır iş ve ekonomik büyüme

Sanayi, yenilikçilik ve altyapı

Hedefler için ortaklıklar

İklim eylemi

Sorumlu üretim ve tüketim

Sürdürülebilir şehir ve yaşam alanları

Bio çözümler
Biosoluble

#arkasındaizocamvar

www.izocam.com.tr

f izocam
in izocam
t izocamofficial
i izocamofficial
v izocamofficial

“Haydi Türkiye Bisiklete!”

AB'nin Sivil Toplum Destek Programı II çerçevesinde fonlanan “Haydi Türkiye Bisiklete!” projesi, pilot kentler olan İzmir ve Lüleburgaz'da başladı. 3 Haziran Dünya Bisiklet Günü'nde start verilen kampanyada COVID-19 salgınında bir ulaşım çözümü olarak bisiklet ulaşımını ön plana çıkarmak ve farkındalık yaratmak amaçlanıyor. İzmir ve Lüleburgaz'da afişler asılırken, resmi web siteleri ve sosyal medya hesaplarından duyuruluyor. Yerel yönetim, merkezi yönetim ve STK temsilcilerinin katılımının beklendiği proje, bir yandan paydaş kültürünü geliştirirken bir yandan da bisiklet kullanımını artırmayı amaçlıyor.

Termik Santrallara Faaliyet Dışındayken de Teşvik Aktı

Çevre yatırımlarını gerçekleştirdikleri gerekçesiyle yeniden faaliyete geçmesine Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından izin verilen santrallerin 2018 ve 2019 yıllarında, arızalanıp hizmet vermedikleri günler de dahil olmak üzere milyonlarca TL teşvik ödemesi almaya devam ettikleri ortaya çıktı. Greenpeace Akdeniz'in gerçekleştirdiği araştırmaya göre, arızalar nedeniyle bazı santraller yılın üçte ikisinde faaliyet göstermemelerine rağmen, kapasite mekanizması sisteminden aldıkları teşvikler yüzlerce milyon TL'yi buldu. Araştırmadaki hesaplamaya göre, 11 santrale 2018'de ödenen rakam 853 milyon TL.

Hava Kirliliği, Çocuklarda Beyin Hasarlarına Neden Oluyor

UCLA'daki (University of California, Los Angeles) araştırmacıların zebra balığına yapmış oldukları araştırmanın sonuçlarının yer aldığı bir makalede, uzun süre hava kirliliğine maruz kalan balıkların beyin hücrelerinde ağır hasarlar meydana geldiği ortaya kondu. Farklı bir makalede ise hava kirliliğine maruz kalanlarda %30 daha fazla MS (Multiple Sclerosis) hastalığı görüldüğü ifade ediliyor. Montana Üniversitesi'nde yapılan bir araştırmada ise yüksek oranda hava kirliliğine maruz kalan 11 aylık bir bebekte Alzheimer'a sebep olan hücrelerin görülebildiği ortaya çıktı. Tüm bunların nedeninin ise benzin, gaz, kömür ve odunun yakılmasıyla oluşan partiküllerin içindeki nörotoksinler olduğunu söyleyen araştırmacılar nörotoksinlerin, sinir sistemindeki dokuları zehirleyerek beyinin işlevini olumsuz yönde

etkilediğini belirtiyor. Scientific American'a göre ise bu partiküller solunum yollarına ve kalp-damar sistemlerine zarar vererek kansere, kalp krizine, felce ve erken ölümlere sebep oluyor. Kolombiya Üniversitesi Çocukum Çevre Sağlığı Merkezi'ndeki araştırmalarda ise hamilelikte yüksek hava kirliliğine maruz kalan kadınların çocuklarında dikkat eksikliği görülme oranının yükseldiği ortaya çıktı. Ayrıca, 11 yaşındaki bir çocuğa uygun olmayan obsesif düşünceler ve hareketler, ilerleyen yaşlarda ise yüksek oranda stres gözlemlenmiş.

Hipp'ten Pişik ve Yüz için Güneş Kremi

“Mümkün olduğunca az, gerektiği kadar çok” felsefesine göre formüle edilen HIPP pişik kremi, içeriğindeki organik badem yağı, pantenol, çinko ve lanolin kombinasyonu sayesinde kızarmış ve hasar görmüş deriyi rahatlatıyor. Yara ve pişğin önlenmesinde ve iyileştirilmesinde yardımcı oluyor. Cilde derinlemesine bakım yaparak kurunmayı önüyor. Organik badem yağı özellikle

bebeklerin hassas ve kuru ciltlerine uyumlu. Ayrıca pişik kremi, paraben, PEG(polietilen glikol), mineral yağ, esansiyel yağ, renklendirici ve koruyucu içermiyor.

Hipp Yüz için Güneş Kremi ise, cilde rahat bir şekilde sürülüyor, beyaz tabaka bırakmıyor, cilt

tarafından kolay tolere

ediliyor. Ultra hassas

olup, suya dayanıklı.

İçeriğinde organik

badem özü bulunan

Hipp Yüz için Güneş

Kremi, oktokrilen,

nanopartikül, paraben,

PEG (Poli Etilen

glikol) mineral yağ,

esansiyel yağ ve parfüm

içermiyor.

Stockholm Su Ödülü 2021 Başvuruları Başladı

30 yıldır verilen uluslararası bir su ödülü olan Stockholm Su Ödülü, su kaynaklarının korunmasına, gezegenin ve sakinlerinin refahına katkıda bulunan bir kişi veya kuruluşa veriliyor. Stockholm Su Ödülü için doğrudan profesyonel veya aile bağları olan kişiler hariç herkes aday gösterilebilir. Dr. John Cherry, yeraltı sularının kırılganlığına dair yaptığı araştırmalar dolayısıyla 2020 yılında ödül almaya hak kazanmıştı. Araştırmalarında yeraltı sularının kirliliğinin dünya çapında arttığına dikkati çeken Cherry, bu problemle başa çıkmak için daha verimli ve yenilikçi yollar geliştirdi. Aday gösterme süreci 30 Eylül'e kadar devam eden ödül hakkında ayrıntılı bilgi için <https://www.siwi.org/prizes/stockholmwaterprize/> adresini ziyaret edebilirsiniz.

Fosil Yakıtların Sonu Geldi Gibi

Bağımsız finansal düşünce kuruluşu Carbon Tracker'ın "Decline and Fall: The Size and Vulnerability of the Fossil Fuel System" (Gerileme ve Çöküş: Fosil Yakıtların Hacmi ve Kırılganlığı) isimli son araştırmasına göre, COVID-19 sebebiyle durma noktasına gelmesi, fosil yakıt endüstrisine 25 trilyon dolara mal olabilir. Araştırma, pandemi krizinin petrol, doğalgaz ve kömür taleplerini hızla tepe noktasına ulaştırması sonucu dünyadaki fosil yakıt rezervlerinin değerinin üçte iki oranında düşüş yaşayabileceğini ortaya koydu. Araştırmaya göre, fosil yakıt taleplerinde her yıl %2'lik daralmalar meydana geldiği takdirde petrol, doğalgaz ve kömür şirketlerinin tahmini kâr miktarları 39 trilyon dolardan 14 trilyon dolara gerileyebilir. Raporda, küresel ölçekte bankalara trilyonlarca dolar borcu bulunan fosil yakıt şirketlerinin küresel ekonomiye büyük zararlar verebileceği uyarısında da bulunuldu.

Borusan'dan #AskıdaEğitim Kampanyası

Toplumsal dayanışmayı destekleyen Borusan, #AskıdaEğitimVar projesini başlattı. Sosyal bir girişim olan Askıda Ne Var ile birlikte gerçekleştirilen proje kapsamında üniversite öğrencilerine destek veriliyor. Borusan Holding CEO'su Erkan Kafadar da mentorluk yaparak projeye katkıda bulunuyor. Proje kapsamında, eğitimlerine kesintisiz devam edebilmeleri için üniversite öğrencilerine bilgisayar, internet paketi, online kitap

aboneliği, mentorluk ve online eğitim platformlarına erişim desteği sağlanıyor. Askıda Eğitim Var Projesi Bahçeşehir Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi, Biryudumkitap, Cambly, HP, Microsoft ve Udeemy'nin desteği

ile gerçekleştiriyor. Projeye bireysel olarak destek vermek isteyenler askidanevar.com adresini ziyaret ederek ASKIYA BIRAK sekmesine tıkladıktan sonra kaydını yaptırıp gençlerin eğitime eşit şartlarda erişebilmek için ihtiyaç duydukları malzemeleri askıya bırakabilir.

Şehir & Toplum "Atık Yönetimi" Dosya Konusuyla Raflarda

2014 yılından bu yana, şehre ve toplumsal konulara dair disiplinler arası bir yaklaşımla, bilim insanları ve alanda uzman isimlerin makale ve değerlendirmelerinin yayımlandığı Şehir & Toplum dergisinin 16. sayısı, "Atık Yönetimi" dosya konusu ile okuyucularıyla buluştu. Derginin bu sayısında, kentlerde atık yönetimi meselesi merkezi yönetim, yerel yönetim, üniversite, özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası inisiyatiflerden farklı aktörler

tarafından derinlemesine ele alınıyor. Çeşitli atık türlerine yönelik yönetim yaklaşımlarının incelendiği dosyada, atık yönetiminde mücadele edilmesi gereken sorunlar, elde edilebilecek kazanımlar ve mevcut fırsatlar sosyal, ekonomik ve çevresel faktörler açısından farklı boyutlarıyla değerlendiriliyor. Dosya editörlüğünü Marmara Belediyeler Birliği Çevre Yönetimi Koordinatörü Ahmet Cihat Kahraman'ın yaptığı sayı, oldukça kapsamlı bir yol haritası çıkartmayı amaçlıyor.

Hassas Bebek Cildi İçin Etkili Koruma

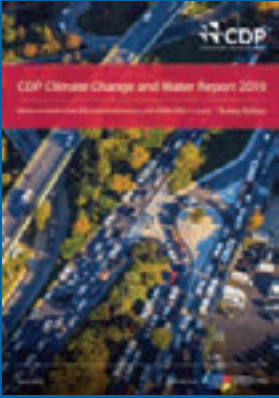
- ✓ Nanopartikül ve oktokrilen içermez.
- ✓ Parfüm içermez.

HiPP Babysanft, bebek kadar narin olmayan her seyden arinmistir. Alerji riskleri karartlilikla minimize edilerek uçucu yağlar, paraben, mineral yağlar ve diğer tüm istenmeyen maddelerden arındırılmıştır. Değerli organik badem yağı içeren HiPP Babysanft ürünleri cilt tarafından iyi tolere edilerek hassas bebek cildinin bakım ve korunmasını sağlar. Tüm HiPP Babysanft ürünleri diğer bütün HiPP Bebek ve Çocuk ürünleri gibi titizlikle üretilmiştir.

Sahsen garanti ederim.

Stefan Hipp

“Ülke Şirketleri İklim Konusunda Geride Kalıyor”

10 yıldır Türkiye ayağını Sabancı Üniversitesi Kurumsal Yönetim Forumu'nun yönettiği Carbon Disclosure Project (CDP) kapsamında 9 Haziran'da düzenlenen “CDP Türkiye İklim Değişikliği 10. Yıl Konferansı”nda 2019'un en iyilerinin ödülleri online olarak kamuoyuna duyuruldu. Konferansın ana konuşmacısı İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu oldu. “CDP Türkiye'nin İklim Değişikliği Liderleri” Arçelik, Aselsan, Brisa Bridgestone, Migros ve Tekfen olurken, “CDP Küresel Su Lideri” olarak 72 küresel lider arasına giren Eti Soda A.Ş. ile beraber “CDP Türkiye'nin Su Liderleri” olarak Tekfen ve Yapı ve Kredi Bankası lanse edildi. Brisa ayrıca, “Tedarikçi İletişimi Derecelendirmesi” kategorisinde ödül grubunda yer alan liderler arasına girdi.

Rapora göre, iklim değişikliği risk algısı Türkiye'deki şirketler için oldukça yüksek. Yanıt veren şirketlerin neredeyse tamamı (%90) işletme üzerinde önemli finansal ya da stratejik etki potansiyeli olan iklim risklerini belirlemişken, %78'i ise iklimle alakalı potansiyel fırsatları belirlemiş durumda. Ancak rapor, Türkiye'deki şirketlerin, bilime dayalı hedef belirleme, karbona fiyat biçme veya yenilenebilir enerji hedefleri belirleme gibi iklim ile ilgili gelişmiş inisiyatlara dahil olma konusunda dünyadaki gelişen trendlerin gerisinde kaldığını gösteriyor.

Kalkınmanın Temeli Kadın Haklarına Saygı

BM Kadın (UN Women) Örgütü'nün, Unstereotype Alliance ile birlikte 10 ülkede gerçekleştirdiği anketin sonuçlarına göre, cinsiyete dayalı basmakalıp sözlerin ve tavırların günümüzde hâlâ yaygın olduğu ortaya çıktı. Üç ay boyunca aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 10 ülkede, 1000 kadın ve erkekle mülakat yapan örgüt, eğitim, iş hayatı, medya temsiliyeti, evlilik ve aile hayatı, güvenlik ve şiddet gibi konularda cinsiyete dayalı algıları ortaya çıkarıyor. Türkiye dışında anketin gerçekleştirildiği diğer ülkeler ise Kolombiya, Hindistan, Japonya, Kenya, Nijerya, Filipinler, İsveç, Birleşik Arap Emirlikleri ve Amerika Birleşik Devletleri.

Araştırma sonuçlarından satır başları ise şu şekilde:

- Dört erkekten biri, eşine vurmanın kabul edilebilir olabileceği durumların olduğuna inanıyor.
- Üç erkekten ikisi, erkeklerle aynı işi yapan kadınların aynı maaşı alması gerektiğini düşünüyor.

- Ankete katılanların %53'ü kadınların evlerinde yüksek seviye yerine ortalama seviyede güvende hissettiklerini düşünüyor.
- Ülkelere göre farklılık göstermekle birlikte toplumda, toplumsal cinsiyet eşitliğinin kalkınma için gerekli olduğuna inananların oranı %91.
- Katılımcıların önemli bir kısmı, kadın haklarına saygının, ülkenin gelecekteki başarısı için en önemli olgu olduğuna inanıyor.
- ABD'de katılımcıların %77'si kadınların kendi hayatlarının kontrolünü elinde tuttuğuna inanırken, bu oran Kenya'da sadece %34.
- Filipinler'de katılımcıların %60'ı kadınların parlamentoya aday olmasının kolay olduğunu düşündürken, bu oran Kolombiya'da %16.

Hırvatistan'ın Kuzeyinde Ekolojik Felaket

Haziran ayında Hırvatistan'ın kuzeyinde yer alan Medimurje kentinde 50 milyon arı zehirlenmiş olarak bulundu. Konuyla ilgili olarak Vali Matija Posavec, bölgeyi ekolojik felaket alanı ilan etti. Müfettişler ve bilim insanları ölümlerin nedenlerini araştırıyor. Bölgedeki arılar, resmi olarak onaylanmamış olsa da ölümlerin sebebinin yanlış ve aşırı zirai ilaçlama faaliyetleri olduğunu öne sürüyor.

Arılar, sınıram yakınında bulunan Podturn ve Gardinovac kasabaları arasında kalan bölgede 9 Haziran

günü tamamen ölü arılarla kaplı devasa bir alanla karşılaşmışlar. Bölgesel *Jutarnji list* gazetesi, 20 arınının 600'e yakın kovanını kaybettiğini, bunun ise 50 milyon arıya denk geldiğini bildirdi.

ekoloji kitaplığı

bitki zekası

stefano mancuso
alessandra viola
türkçesi: almıla çiftçi

3
BASKI

İklim Krizini Nasıl Durduramayız?

“İklim krizini nasıl durdurabiliriz?” sorusunu sormadan önce isterseniz daha can alıcı soruyu soralım: “İklim krizini durdurmalı mıyız?” Çoğunuz, “Saçma bir soru, elbette durdurmalıyız” diyeceksinizdir. Ancak madem durdurmalıyız, neden senelerdir bu yolda çözüm getirici adımlar atılmadı? Demek ki birileri, hem de yüksek yerlerde oturan birileri sizin ya da benim kadar iklim krizinin durdurulması gerektiğine inanmıyor. Peki, neden inanmıyor?

Bunun iki ana nedenini düşünebiliriz: Bulunduğu ortam ve koşullar inanmasın izin vermiyor ya da iklim krizinin sonuçlarının yeteri kadar kötü olacağına inanmıyor. İlki nispeten kolay, bir devletin veya şirketin başında olduğundan, iklim krizini durdurmak için atacağı adımlar çoğu yerde alışılmış ötesine geçeceğinden, ya da zor olduğundan bulunduğu pozisyonun kudretini veya kazançlılığını tehlikeye atabilecektir. Bu nedenle de pozisyonunu tehlikeye atmak istemiyor. Bu doğru bir yaklaşım olmasa da anlaşılabilir bir yaklaşım.

İklim krizinin sonuçlarının yeteri kadar kötü olacağına inanmamak ise çok daha büyük bir problem. Bunun daha küçük kısmı olan cahillik ve umursamazlığı fazla konuşmamıza gerek yok ancak cahil ve umursamaz olmayan, yani konuyu önemseyerek öğrenen ve bu öğrendikleri sonucunda bilinçli bir tercih yaparak sonuçların kötü olacağına karar kılanlar en tehlikeli grubu oluşturuyorlar.

İklim krizinin bize ve doğaya fazla zarar vermeyeceğini düşünenler bu kanya nereden varıyorlar? Bu inanca sahip olanları da kabaca iki gruba ayırabiliriz: İklim krizi felakete dönüşme-

den teknolojinin bir çözüm bulacağını düşünenler ve iklim krizinin kötü olduğunu ama bir felakete dönüşmeyeceğine inanırlar.

Öncelikle ilk grubu ele alalım ve teknolojinin iklim krizine neden çözüm bulamayacağını açıklamaya çalışalım. İklim krizinin temelinde şu anki yaşam tarzımızın enerji gereksinimi var. Yani, yaşadığımız hayatı sürdürmek için bu kadar fazla enerji tüketmemiz gerekmeseydi iklim krizi diye bir problemimiz de olmazdı. Ne yazık ki enerji yoktan var edilemiyor ve enerji üretim yöntemleri de kısıtlı. Dünyadaki enerjinin neredeyse tamamı da bize güneşten geliyor. Güneş enerjisini sınırsız kabul edebiliriz, güneş enerjisinden kaynaklanan rüzgar ve hidroelektrik gibi kaynakları da aynı kategoriye koyabiliriz ama kömür, petrol ve doğalgaz gibi bir enerji kaynağı daha yok. Onlar da milyonlarca yıl boyunca bitkilerin biriktirdiği güneş enerjisinden oluşuyor. Bittikleri zaman da yenilenebilir değiller ve ayrıca problemin sebebi de kömür, petrol ve doğalgaz yakmamız. Şunu tamamen içimize sindirmemiz

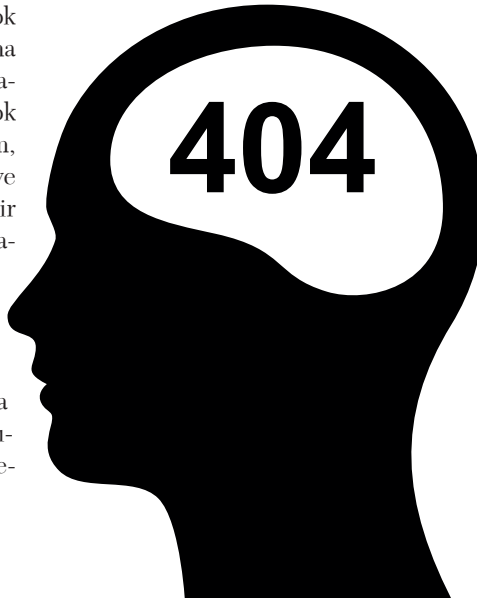

Prof. M. Levent KURNAZ
Boğaziçi Üniv. İklim
Değişikliği ve Politikaları
Uyg. ve Araş. Merk.
mlkurnaz@gmail.com

gerekiyor: Kömür, petrol ve doğalgaz gibi yeri kazıp çıkartıp yakacağımız ve bize enerji verecek bir madde daha yok ve olmayacak da. Bu teknolojinin bir eksikliği değil, doğanın yapısı böyle. Ancak mesela; önümüzdeki 20 sene içerisinde buradan Jüpiter'e gidip, atmosferinden hidrojen toplayıp dünyaya geri getirip o hidrojeni yakıt olarak kullanmamızı sağlayacak dev uzay tankerleri üretebilirsek çözümlüdür. Yalnız yerden sadece 400 km yukarı çıkabildiğimizi ve Jüpiter'e gitmek için de 2 milyar kilometre yol gitmemiz gerektiğini hatırlayacak olursak, 20 sene içerisinde öyle bir teknoloji geliştirmemizin mümkün olmadığını anlayabiliriz.

Astarı Yüzünden Pahalı Çözümler

Peki güneşin yaptığı gibi füzyon ile enerji üretmeyi denesek? Evet, 1950 yılından beri bunu deniyoruz. 1950'de “Bu teknoloji 20 sene içerisinde gerçekleşecek” deniyordu; 2020 yılında yapılan açıklamalar da aynı şeyi söylüyor. Dolayısıyla kitlesel anlamda enerji ihtiyacımızı gidermek için füzyon gibi teknolojilere de fazla bel bağlamayın. “Kömür yakmaya devam edelim ama çıkan karbondioksiti yakalayıp yerin altına gömelim” dersiniz karşımızda iki problem var. Öncelikle kömür, petrol ve doğalgaz bitiyor. Sonunu biz görmeyebiliriz ama çocuklarımızın ya da

torunlarımızın göreceği neredeyse kesin. O nedenle de bu fikir bizim neslin enerji sorununu belki çözebilir ama geleceğinkini değil. Ayrıca karbondioksiti çıkarmayacağı bir şekilde yerin altına gömmek aslında çok zor bir teknoloji gerektirmiyor ama bunu gerçekleştirmek o denli pahalıya geliyor ki, o zaman da kömür yakmaya değmiyor. Ucuz mal etmeye çalıştığımızda da çoğu ucuz malda olduğu gibi, kaçıp atmosfere çıkma riski kabul edilemez derecede artıyor. Devletler, Paris Anlaşması gibi durumlarda kömür yakmaktan vazgeçmemek için karbonun bir gün yeraltında saklanabileceği üzerine planlar kuruyorlar, yalnız bu teknoloji üzerinde senelerdir çalışmalarına rağmen deneysel çalışmalar haricinde en ufak bir ilerleme sağlanamıyor.

Peki karbondioksiti havadan yakalayıp kimyasal olarak saklasak? Senede atmosfere 50 milyar ton karbondioksit salıyoruz. Bu kadar karbondioksiti kireçtaşına dönüştürmek için yaklaşık 60 milyar ton kalsiyum oksit gerekir. Dünyadaki üretim ise bunun sadece %0,6'sı. 20 yılda bunu 140 katına çıkartmak imkansız değil ama inanılmaz

“Karbondioksiti, çıkamayacağı bir şekilde yerin altına gömmek aslında çok zor bir teknoloji gerektirmiyor ama bunu gerçekleştirmek o denli pahalıya geliyor ki, o zaman da kömür yakmaya değmiyor”

derecede pahalıya gelir.

Kısacası, teknoloji kömür, petrol ve doğalgaz yerine bir yakıt üretmekte de, çıkan karbondioksitten kurtulmakta da bizim yardımcımız olamıyor. Bulutlara kükürt dioksit tozu serpiştirerek güneş ışığını kesmek gibi jeomühendislik çözümleri de bir yandan çözüldüklerinden fazla sorun yaratıyorlar; diğer yandan da atmosferde artan karbondioksitin yarattığı problemin dışavurumunu engellemeye çalışıyorlar, kendisini değil. Kıyaslamak çok hoş değil ama bu Covid-19 günlerinde ateşi çıkan bir hastaya sadece aspirin vererek eve göndermeye benziyor.

Bazı Hayallerden Vazgeçmek Lazım

İklim krizinin kötü olduğunu ama bir felakete dönüşmeyeceğini düşünenler de fena halde yanılıyorlar. İklim modellerinin her geçen sene daha kötü sonuçlar vermesinin ötesinde karşımızdaki felaketler de iklim modellerinin tahminlerinden daha hızlı ilerliyorlar. Bu nedenle elimizde her şeyin “çok da kötü olmayacağına” dair herhangi bir veri yok, tersine veriler ise her geçen gün artıyor.

Yazımıza “iklim krizini nasıl durdururuz?” diyerek başlamıştık ve nasıl durdurulamayacağımızı anlattık. Ama bu da bizi çözümle baş başa bıraktı. Bu krizi durdurmanın kömür, petrol ve doğalgaz kullanımına son verirken enerji yoğunluğumuzu da azaltmaktan başka yolu yok. Yani hem bu kadar enerji tüketmeye devam edip hem de iklim krizinin bize zarar vermeyeceğini düşünmek hayaldir, hem de en kısa zamanda vazgeçmemiz gereken bir hayal. Enerji tüketimimizi kısıtlamak ve bununla birlikte hızla enerjiyi yenilenebilir kaynaklardan üretmeye yönelmek tek gerçekçi çözümdür. ○

COVID-19'un İklim Krizine Yansımaları ve Sonuçları

“Birçok şirket yanlış bir algıyla, biyolojik çeşitliliğin yüksek olduğu alanlarda faaliyet göstermedikleri için biyolojik çeşitliliğin kendileri açısından önemli olmadığını ya da karbon ayakizlerinin çok yoğun olmaması nedeniyle iklim değişikliği ile mücadelenin kendileri için kritik olmadığını düşünüyor. Fakat COVID-19 krizi bize salgın veya iklim değişikliğinden kaynaklanan sistematik risklerin küresel öneme sahip olduğunu ve hepimizi doğrudan etkileyebileceğini açıkça gösterdi”

 Richard BETTS, KPMG Sürdürülebilirlik Hizmetleri Direktörü richardbetts@kpmg.com

COVID-19 pandemisi, bütün dünyayı şaşırta bir “siyah kuğu” vakası gibi göründü fakat bu yüzyılın başlarındaki SARS ve Ebola virüsleri, COVID-19’un bir öngösterimi gibiydi. Buna ek olarak, COVID-19 pandemisi başlamadan önce yayımlanan Dünya Ekonomik Forumu’nun 2020 Küresel Risk Raporu, küresel pandemi ve bulaşıcı hastalıkları önümüzdeki 10 yıl için küresel ekonominin karşılaşılabileceği ilk 10 riskten biri olarak tanımlamıştı. Bu nedenle, COVID-19’un iklim değişikliğiyle açık bir paralellik gösterdiğini ve son zamanlarda birçok bilimsel uyarım yapıldığını söyleyebiliriz. Bununla birlikte, tartışmasız bir şekilde kültürümüze ve genlerimize derinlemesine yerleşmiş

olan kısa vadeli düşünme şeklimiz, riskler hakkındaki bilgilere rağmen insanlık olarak yeterli ilerleme kaydedemememizin önemli bir nedeni. Kısa vadeli düşünme genellikle kritik öneme sahip, ancak karşı karşıya olduğumuz COVID-19 ve iklim değişikliği gibi önemli riskler daha geniş ve uzun vadeli ESG (çevresel, toplumsal ve yönetişimsel) etkilerini ve sonuçlarını dikkate almamızı gerektiren sistematik risklerdir.

COVID-19’un Turizm ve Seyahat Üzerindeki Etkilerinin Dikkate Alınması

Bu ay Türkiye’de de bazı ülkelerde olduğu gibi seyahat kısıtlamaları hafifletilmeye başlandı. Yakın zamanda olası bir

aşımın geliştirilmesi ile ilgili umut verici haberlere rağmen, aşı yaygınlaşmıyca kadar yeni bir COVID-19 dalgası ve dolayısıyla kısıtlamaların yeniden uygulanması riski olacak. Bu belirsizlik durumu, insanların yeniden gelebilecek kısıtlamalarla ilgili endişeleri nedeniyle seyahat planı yapmaktan kaçınmalarına sebep olabilir. Bu durum da turizm sektöründeki toparlanmayı geciktirebilir. Seyahatlerde daha fazla aksama, havalimanlarında ek kontroller veya daha yüksek fiyatlar gibi etkilerin gözlenmesi, bilet satın alma taleplerini düşürebilir ve insanların seyahat etme isteğini azaltabilir. Zorunlu seyahat gerekmedikçe, birçok kişi evde kalmayı veya yerel/yakın lokasyonlarda tatil yapmayı tercih

edebilir. Bu nedenle, ülkeler sınırlarını yeniden açmaya başladıkça artacak yerel turizm aktivitelerine rağmen, yurt dışından gelen turistlerde uzun süreli bir düşüş yaşanabilir. Ayrıca, uluslararası uçuşlar düşük bir seviyede devam ederse, uluslararası turizm sektörüne bağlı dolaylı Kapsam 3 seragazi emisyonlarında önemli bir düşüş bekleyebiliriz. Bunun sonucunda, COVID-19 öncesi dönemde hızla artan turizm ve seyahat faaliyetlerinden kaynaklanan emisyonlar, kriz öncesi öngörülere göre daha düşük seviyede kalabilir.

Bu süreci bir fırsat bilip, normalleşme sürecinde yeşil ekonomiye geçişi hızlandıracak aksiyonlar almak önem taşıyor. Avrupa'dan gelen umut verici bir örnek olarak Fransa ve Hollanda hükümetlerinin kısa süre önce havayolları için açıkladıkları COVID-19 kurtarma programı gösterilebilir. Bu program kapsamında havayollarının, COVID-19 sürecindeki devlet mali desteğine hak kazanabilmeleri için seragazi emisyonlarını ciddi oranda azaltmaları gerekiyor.

Turizm dünya çapında kritik öneme sahip bir sektör ve planlanan birçok tatil doğa ile ilişkili. Kaçak avcılık halihazırda ciddi bir sorun olsa da birçok milli park turizmden elde ettikleri önemli gelirleri bu parkları ve vahşi hayatı korumaya harcıyor. Eğer turistlerden elde edilen bu gelir kaybedilir ve milli park çalışanlarına ödeme yapılamazsa, yaban hayatını korumak daha da zorlaşacak. Maalesef bu nedenle koruma altındaki alanlar dahil olmak üzere artan ormansızlaşma, vahşi hayvan kaçakçılığı ve kaçak avcılık gibi sürdürülemez birçok olumsuz faaliyette artış görebiliriz.

Gelişmiş Risk Yönetimi İhtiyacı

COVID-19 sürecinde şunu bir kez daha tecrübe ettik: ESG risklerinin birbiri ile bağlantısı ve karmaşıklığı, şirketlerin riskleri sadece geleneksel iki boyutlu (riskin etkisi ve olasılığına dayanan tekil yaklaşım) değil üç boyutlu bir şekilde, birbirine bağlı, birleşik ve dinamik bir şekilde değerlendirmesini gerektiriyor. Gelişmiş risk yönetimi, KPMG olarak

üzerinde çok çalıştığımız bir alan. Bu doğrultuda geliştirdiğimiz **Dinamik Risk Değerlendirmesi (DRA)** de, daha geleneksel risk değerlendirme yöntemlerinin zenginleştirilmesi ile oluşturuldu.

Bilimsel çalışmalar ışığındaki fikir birliği, COVID-19'un asıl sebebi olan doğal hayatın yok edilmesinin önüne geçilmemesi durumunda daha da yıkıcı ve ölümcül pandemilerle karşılaşabileceğimizi söylüyor. İklim değişikliği ile tetiklenen artan ormansızlaşma, vahşi yaşam kaçakçılığı, tarımın, madenciliğin ve altyapının kontrolsüz bir şekilde genişlemesi, vahşi hayvanların taşıdığı hastalıkların insanlara yayılması açısından "mükemmel bir zemin" yaratıyor. Bunun sonucunda, bir zamanlar yarasa türleri arasında zararsız bir şekilde dolaşan bir virüs küresel bir salgına sebep olabiliyor.

COVID-19 aynı zamanda tedarik zincirlerindeki sürdürülebilirlik riskleri için de örnek teşkil ediyor. Financial Times'da yayımlanan güncel bir makale (*Coronavirus will change the way the world does business for good*), dünyanın en büyük 500 küresel şirketinin 300'ünün pandeminin başladığı Wuhan şehrinde faaliyet gösterdiğini ortaya koydu. Biyolojik çeşitlilik ve iklim değişikliği gibi konuların her işletmeyi etkilemediğine dair yanlış bir kanı bulunuyor. Birçok şirket yanlış bir algıyla, biyolojik çeşitliliğin yüksek olduğu alanlarda faaliyet göstermedikleri için biyolojik çeşitliliğin kendileri açısından önemli olmadığını ya da karbon ayakizlerinin çok yoğun olmaması nedeniyle iklim değişikliği ile mücadelenin kendileri için kritik olmadığını düşünüyor. Fakat COVID-19 krizi bize salgın veya iklim değişikliğinden kaynaklanan sistematik risklerin küresel öneme sahip olduğunu ve hepimizi doğrudan etkileyebileceğini açıkça gösterdi. Bu nedenle, mevcut küresel krizle uğraşırken ve iyileşme süreçlerini yönetirken, bu iyileşmenin sürdürülebilir, dayanıklı ve yeşil olması çok önemli.

Son birkaç ay içinde COVID-19'un ne-

den olduğu aksamalara rağmen, 2020'de daha sürdürülebilir uygulamaları hayata geçirmeye yönelik taahhütlerin önemli ölçüde arttığını gösteren güzel örnekler görüyoruz. Örneğin, dünyanın en büyük varlık yöneticisi BlackRock'un CEO'su, **BlackRock** yatırımcılarının en büyük endişelerinin iklim değişikliği olması nedeniyle, şirketin dünyanın en büyük sürdürülebilir yatırımcısı olma niyeti olduğunu vurguladı. Ayrıca son zamanlarda, **Amazon'un CEO'su Jeff Bezos**, iklim değişikliğinin gezegenimiz için en büyük tehdit olduğunu ilan ederken, iklim araştırmalarını finanse etmek için kendi servetinden 10 milyar dolar ayırmayı taahhüt ederek yeni bir fon başlattı. Politik çerçevede ise, Avrupa Birliği (AB) son zamanlarda yeni büyüme stratejisi olarak gördüğü **Yeni Yeşil Düzen'i** başlattı. Yakın zamanda biz de KPMG olarak, **IMPACT** adı verilen küresel bir girişim başlattık. Bu girişim ile küresel ağımızdaki uzmanları bir araya getirip, sektörlerdeki iyi örnekleri kullanarak gezegenimizin karşılaştığı en büyük sorunların ele alınmasına, olumlu etki ve daha amaç odaklı iş yaratılmasına yardımcı olmayı hedefliyoruz. Bireysel girişimim ile, iklim değişikliği ve çevresel bozulma konularında farkındalığı artırmak ve bu amaçlar çerçevesinde çalışan dernek ve vakıflara fon yaratmak amacıyla firmamız içinde uluslararası bir iklim savaşçıları ağı başlattım. Türkiye'de ve yurt dışında düzenlediğimiz etkinliklerle bugüne kadar 5000 hektar büyüklüğünde (Monako'nun yaklaşık 25 katı) bir yağmur ormanı alanını sürekli koruma altına aldık ve küresel ortalamalara göre 400 bin vatandaşın yıllık karbon ayakizine denk 2 milyon tondan fazla karbondioksitin ağaçlarda tutulmasına destek olarak, kontrolsüz bir şekilde atmosfere salınma engel olduk. Sonuç olarak, iklim değişikliği ve çevresel krizler artık hepimiz için kritik öneme sahip. Verdiğimiz örneklerin de gösterdiği gibi, hükümetler, şirketler ve bireyler olarak, hepimiz çözümlere katkıda bulunabilir, somut ve olumlu etkiler yaratabiliriz. ○

Pandemi Sonrası Eski İş Yapma Biçimleri Devam Eder mi?

Pandemi, insanlık olarak ne kadar savunmasız olduğumuzu ve tüm gezegendeki yaşamın birbiriyle nasıl ilişkili olduğunu devletlere, işletmelere ve bireylere acı bir dersle gösterdi. Doğal hayata müdahalenin ve doğal kaynakları tahrip etmenin sonuçlarını aslında uzun zamandır çeşitli felaketlerle ve biyoçeşitlilik kayıplarıyla yaşamaya başlamıştık. Yarasalardan insana bulaştığı tahmin edilen bu virüs ise bunu bize bir kez daha acı bir şekilde gösterdi.

İnsanın doğal kaynakları tüketme hızı, doğanın kendini yenileme hızının çok üzerine çıkmış durumda. Tarihinde ilk kez, World Economic Forum'un Küresel Risk Algısı Raporunda çevresel kaygılar ilk sıralarda yer alıyor. Şiddetli hava olayları, iklim değişikliği, doğal afetler, biyoçeşitlilik kaybı, insan kaynaklı çevre felaketleri, veri hırsızlığı, siber saldırılar, su krizi şeklinde sıralanıyor küresel riskler... Bu küresel risklerin pandemiden çok daha büyük sosyal, çevresel ve ekonomik zararlara sebep olacağı tartışılıyor. Ve artık sadece çevre aktivistleri değil bu risklerin üzerine eğilenler... Pek çok devlet de sürdürülebilir bir iyileşmeye olan ihtiyacı ve bu fırsatı fark etmeye başladı. G20 Maliye Bakanları geçtiğimiz Nisan ayında, çevresel olarak sürdürülebilir ve kapsayıcı bir iyileşmede hemfikir oldular. Bunun odağında da kapsayıcılık, uzun vadeli emisyon azaltma, biyoçeşitlilik kaybını azaltma ve tedarik zincirlerinin döngüsellığı yer alıyordu. Petrol şirketlerinin dahi yenilenebilir enerjiye yönelme ihtimali söz konusu.

Diğer yandan, OECD'nin 5

Haziran tarihli "Building Back Better: A Sustainable, Resilient Recovery after COVID-19" adlı raporunda, "Pandemiden sağlam ve kalıcı şekilde çıkmamızın yolu, asla çevreyi tahrip eden eski iş yapış biçimlerine dönmek değildir" diyor. Küresel tehlikelerin başında, sosyal ve ekonomik zarara neden olan iklim değişikliği ve biyoçeşitlilik kaybı gösteriliyor. Bunlar orta ve uzun vadede COVID-19'dan daha büyük tehlikeler olarak görülüyor. Örneğin biyoçeşitlilik kaybı pek çok ekonomik faaliyetin girdisi ve milyonlarca yaşamı içinde barındırıyor. Artık çevre standartlarını gevşetmek, doğanın dengesini bozmak ve doğal hayata müdahale etmenin tüm ekonomik faaliyetlere darbe vurabileceği net bir şekilde görülmeye başlandı.

Sürdürülebilir Şirketler Önde

Bu arada COVID-19 sadece insan sağlığını tehdit etmekte kalmıyor, ekonomik sistemlerin zafiyetini de bize

Doç. Dr. Ahu ERGEN,
Bahçeşehir Üniversitesi
Öğretim Üyesi
ahu.ergen@vs.bau.edu.tr

gösteriyor. Uzun ve karmaşık küresel tedarik zincirlerinin ne kadar kırılabilir olduğunu gözler önüne seriyor. Kalkınmış ülkelerin bir anda maske ve solunum cihazına erişemediğini gördük. Yerli üretimin ve özellikle stratejik ürünlerde kendi ayaklarımızın üzerinde durabilmenin devletler için ne kadar önemli olduğunu bir kez daha anladık. Tüm bu gelişmelerle, işletmeler tarafında da artık sürdürülebilirlik tercih olmaktan çıkıp, doğal bir iş yapma biçimi haline gelebilir. Zaten bir süredir sürdürülebilirlik ilkesini üst düzeyde benimseyen işletmeler, hem hisse değeri hem de finansal performans açısından sürdürülebilir olmayan şirketlerden daha iyi sonuçlar almaya başlamıştı. Marka değerleri, güven ve itibar düzeyleri yükseliyordu. Yeni iş fırsatları ve inovasyon olanakları yakalıyorlar ve sermayeye daha kolay ulaşabiliyorlardı. Aynı zamanda nitelikli işgücünü şirkete daha kolay çekebiliyorlardı. Bundan sonrasında da; hem tüketicilerin hem de yatırımcıların beklentileri sürdürülebilirlik için işletmelere seçenek bırakmayacak gibi görünüyor. ○

İstanbul'un Tarihi Çeşmelerinden Akan Su ve Sürdürülebilir Kalkınma Yolculuğu

Pandemi sürecinde, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı İSKİ'nin yapmış olduğu çalışmalar sayesinde, kentin otuz yılı aşkın bir süredir kurumuş çeşmelerinden içme suyu kalitesinde su akmaya başladı. Bu, "güvenli yönetilen içme suyu servislerine erişebilen nüfus sayısı"nın artışı ve 6. Sürdürülebilir Kalkınma Amacı olan "Temiz Su ve Sıhhi Koşullar"a doğru bir adım anlamına geliyor.

6. Sürdürülebilir Kalkınma Amacı olan "Temiz Su ve Sıhhi Koşullar" ilk alt hedefi "2030 yılına kadar herkesin güvenli ve erişilebilir içme suyuna ulaşması" olarak belirlendi. Bunun için de "güvenli yönetilen içme suyu servislerine erişebilen nüfus sayısı" en önemli kriter olarak kabul ediliyor. Pandemi sürecinde bu sorun daha da belirginleşti ve önem kazandı, çünkü ellerimizi sık sık yıkamamız, en temel uyarı ve sağlığa açılan ilk kapıydı.

Tabii ki bu süreçte en kırılgan olanlar temiz suya erişimi olmayan topluluklar oldu. BM Su (UN-Water) örgütü, pandemi sırasında yaşananları göz önüne alarak Temmuz ayında gerçekleşecek BM Yüksek Düzeyli Sürdürülebilir Kalkınma Siyasi Forumu'nda "6. SKA Küresel Hızlanma Çerçevesi"ni sunacak. Bu raporun üye ülkelerde beş alanda ilerlemeyi destekleyeceği açıklandı. Bunlar, finans, veri ve bilgi, kapasite geliştirme, yenilikler ve yönetim olacak. Bu çerçeveye özellikle pandemi süresince çok önemli bir yer tutan temiz suya erişilebilirlik amacına ulaşmak için daha hızlı harekete geçilmesi planlanıyor.

Diğer yandan, değişen iklimle beraber son on yılda her sene, insanlığın tanık olduğu en sıcak dönem olarak tarihe geçiyor. En son 2020 Mayıs ayı, kaydedilmiş en sıcak ay oldu. Bu sıcaklıklardan en çok etkilenen ve en kırılgan grubun sokaklarda çalışanlar olduğunu söyleyebiliriz. Yaklaşan sıcak hava dalgalarıyla baş etmek sadece insanlığın sorunu da değil. Sokaklarda çalışan/yaşayan insanlar kadar, hayvanların da bu sıcaklıklardan ciddi sağlık sorunları yaşadığı/yaşayabileceği biliniyor.

Türkiye'de 20 milyona yaklaşan nüfusuyla İstanbul, tarih boyunca su sıkıntısı yaşamış ve Bizans döneminden itibaren yağmur suyu hasadı veya uzak yerlerden kemerlerle su taşıyarak bu sorun çözülmeye çalışılmış. Ancak günümüze ulaşan sarnıçlardan sadece Yerebatan ve Eşrefiye Sarnıçları'nda su birikebiliyor. İstanbul'da 6 su yolu ve yaklaşık 1200 adet çeşme bulunduğu biliniyor. Bu çeşmeler, Osmanlı döneminde sadece insanların yararlanabileceği şekilde tasarlanmamış. Yalağın altında yer alan küçük bir tahliye kanalıyla sokağa verilen suyu hayvanların içebilmesi de düşünülmüş. Bazı çeşmelerde yer alan minik süslemelerle ise kuşların suya erişimine özen gösterilmiş. Bu topraklarda, her canlının temiz suya erişimi sadece ulaşılması

gerekten bir amaç değil, çok eski zamanlardan beri yerleşmiş ancak sonradan unutulmuş bir kültür.

Bu kalkış noktalarından yola çıkan İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi (İSKİ) pandemi döneminde önemli bir çalışmaya imza attı ve yaklaşık 1200 tarihli çeşmenin 23'üne Mayıs ayı itibariyle temiz su bağlantısı yapıldığını duyurdu. Fatih'te (Tarihi Yarımada'da bulunan III. Ahmet Çeşmesi de dahil olmak üzere) 9; Üsküdar'da ve Beyoğlu'nda 5'er; Beşiktaş, Beykoz, Eyüp, Sarıyer'de 2'şer ve Zeytinburnu'nda 1 adet olmak üzere toplam 23 çeşmeden içme suyu kalitesinde su akmaya başladı. 55 çeşmeye ise su bağlantısı yapılmak üzere planlamaların sürdürüldüğü açıklandı.

"Güvenli yönetilen içme suyu servislerine erişebilen nüfus sayısı" her çeşmeyle birlikte artıyor, iklim krizinin olumsuz etkilerine karşı dirençli topluma doğru adımlar atılıyor.

13th, Juneteenth, Irkçılık ve Çevre Adaleti

19 Haziran 1865 İç Savaş'ın ve köleliğin bittiğinin ilan edildiği gün olmasına rağmen, 155 yıl sonra milli bayram olması hâlâ tartışılan "Juneteenth", köleliği kaldırdığı iddia edilen ABD Anayasasının 13. Maddesi ve ABD'de 50 eyalette devam eden Black Lives Matter protestoları bize bazı ipuçlarını işaret ediyor: Çevre adaleti, kişisel çevrecilik ve bir insan hakları meselesi olarak iklim adaleti...

 Burcu GENÇ

2010 yılında bir partiden dönmekte olan 17 yaşındaki **Kalief Browder**, polis tarafından yolda kimlik taraması nedeniyle durdurulur. O sırada bir sırt çantası hırsızlığı anonsu geçilmiştir. Browder suçlamayı reddeder, üstünde arama yapılır ve herhangi bir şey bulunmaz. Buna rağmen polis merkezine ifadesi alınmak üzere götürülür. Savcı suçunu kabul ederse üç yıl yatıp çıkacağını, etmezse mahkemelerde "sürüneceğini" ve 17 yıldan aşağı almayacağını söyleyerek yalan ifade imzalatmaya çalışır. Bu teklifi reddeden Browder'm kefaleti 10.000 Amerikan Doları olarak belirlenir. Elbette New York'un varoşlarında oturan ailesinin bu parayı ödeyecek gücü yoktur. Mahkemeyi beklemek üzere "masum olduğu kanıtlanana kadar" cezaevine gönderilir. Mahkemeyi beklediği üç yıl boyunca hem gardiyanlar hem de diğer suçlular tarafından sistematik cinsel, psikolojik ve fiziksel şiddete maruz kalır. Üç yılın iki yılı tek kişilik hücrede geçer. Mahkeme günü gelir, suçsuzluğu kanıtlanır ve serbest bırakılır. Serbest kaldıktan sadece iki yıl sonra 22 yaşındayken akıl ve ruh

sağlığı bozulduğu için intihar eder. Buna belki de intihar demek yanlış olur. Azmettiricisi, devletin kurum-sallaşmış ırkçılığıdır. Ve Browder bir cinayete kurban gitmiştir. Sadece fail bir kişi değil, tüm bir toplum ve onun kurumlarıdır.

Eric Garner, tam 11 kez "I can't breathe" (Nefes alamıyorum) dediğinde yıl 2014'tü. Polisler tarafından katledilmeden önce Garner'm son sözlerinin "Her gün beni durdurmanızdan bıktım" olduğu kayıtlara geçmiştir. Suçlama ise bandrolü olmayan paketlerden tekli sigara satması. Bu olaydan sadece 20 gün sonra, beyaz bir polis bu sefer Ferguson'da **Michael Brown** adlı silahsız siyah bir genci sırtından vurarak öldürdü.

Bu cinayetlerin ve bundan önceki diğer cinayetlerin yankıları sürerken, erkek arkadaşının evine yanlış tatbikat düzenleyen polisler tarafından öldürülen hemşire **Breonna Taylor** olayı ve ardından 20 dolar sahte banknot taşıdığı ihbarıyla yere yatırılan ve boğularak öldüren **George Floyd**. Bir kez daha ırkçılığın, devletin tüm kurumlarına işlemiş sistematik bir olgu olduğunu ortaya çıkardı.

Photo by Max Bender on Unsplash

Photo by Vlad Tchompalov on Unsplash

Köleliğin Kaldırılışı ile Kurumsal Irkçılığın Arasındaki İnce Çizgi

Bugün ABD'nin 50 eyaletinde, Avrupa'da ve diğer kıtalarda sürmekte olan #BlackLivesMatter protestolarının, George Floyd'un öldürülmesiyle başladığını söylemek doğru olmaz. Dünyanın her yerinde, her renkten insan, köle tacirlerinin heykellerini ve sömürgeci geçmişi yücelten anıtları yerinden ediyor ve yıkıyor çünkü kurumsal ırkçılık hâlâ kol geziyor ve insanlar bundan dolayı çok öfkeli.

ABD'nin ırkçılık tarihine baktığımızda, köleliği kaldıran (ya da kaldırdığı iddia edilen) 13. Yasa Değişikliği, 8 Nisan 1864 yılında Senato'dan geçmiş, 1 Şubat 1865 yılında Lincoln tarafından Eyalet Meclisi'ne sunulmuş olduğunu

görüyoruz. 19 Haziran 1865 tarihinde ise İç Savaş'ın ve köleliğin bittiği ilan edilmiş ve sonraki yıllarda genellikle siyahlar tarafından "Juneteenth" ya da Kurtuluş Günü olarak kutlanmıştır. Yasa ise 6 Aralık 1865 yılında imzalanmıştır. Bu arada, "Juneteenth" in, 155 yıl sonra bu yıl, milli bayram olarak ilan edilmesinin konuşulduğunu dipnot olarak düşmek isterim.

13. Yasa'nın köleliği kaldırdığı söylenir ancak 13th belgesinde yasadaki bir açığa dikkat çekiliyor. Yasanın kelimesi kelimesine çevirisi olmasa da, yasada "bir suçtan ceza alanlar hariç ne kölelik ne de zorunlu hizmet ABD'de var olmaz" diyor (*Neither slavery nor involuntary servitude, except as a punishment for crime whereof the party shall*

Çevre adaleti kavramının babası sayılan Dr. Robert Bullard, "Şimdi genç insanlar farklı hareketleri birbirlerine bağlıyorlar. Bu insanlar iklim, enerji, Black Lives Matter, ceza adaleti, güvenli gıda gibi konularda çalışıyor. Bir yapbozun tüm parçalarını bir araya getiriyorlar ve bu, uzun dönemde karşılığını verecektir" diyerek kesişimsel çevreciliğin çerçevesini çiziyor bir anlamda.

have been duly convicted, shall exist within the United States, or any place subject to their jurisdiction). Sonrasında ceza alan mahkumlar incelendiğinde şu anda ABD'de 17 beyaz erkeğin birinin hüküm giyme olasılığı varken, siyah erkekler söz konusu olduğunda bu oran üç siyah erkeğin birine çıkıyor. ABD'de siyah erkek nüfusu, toplam nüfusun %6,5'ini oluşturuyor. Bu rakamlar şaşırtıcı gelebilir. O zaman özgürlükler ülkesi ABD'nin tüm dünyadaki mahkum nüfusunun %25'ine sahip olduğunu duymak gözlerinizi yerinden uçuracaktır. ABD nüfusunun dünyanın toplam nüfusundaki payı ise sadece %5. Bu insanların genellikle parası olmuyor ve yüksek kefalet ücretlerini ödeyip serbest kalamıyorlar (özgürlüklerini satın alamıyorlar). Zaten mahkeme masraflarını bile ödeyemeyecek durumda olduklarından mahkumların çoğunluğu savcılar tarafından "işbirliği" adı altında işlemedikleri suçları kabul ederek daha kısa süre hüküm giymelerine, yani evlerine daha kısa sürede dönmelerine ikna edilmesiyse davalar soruşturma aşamasında kapanıyor. Bu sebeple, mahkumların %97'si mahkemeye çıkmadan hapis yatıyor. Peki neden? Çünkü hapis süresince bu insanlar, özel sektöre (Walmart ve

Victoria Secret gibi) karşılıksız olarak çalışıyor. **Kölelik, yasalardan kaldırılmış** gibi görünebilir ancak kurumsal ve yapısal olarak kölelik ve sistematik ayrımcılık biçim değiştirmiş bir şekilde olduğu yerde duruyor.

Sistematik ırkçılıkla ancak sistematik bir şekilde mücadele edilebilir. Kurumlardan, insan zihninden ırkçılığı ve gizli önyargıları söktüp aldığımızı zannettiğimiz 21. yüzyılda tüm bu yaşananlar bir arpa boyu bile yol gidemediğimizi gösteriyor. O kadar ki akademideki ırkçılığa dair #BlackInTheIvory hashtagıyla başlayan kampanyaya binlerce tweet yağıyor. Michelle Obama'nın belgeselinde de kendisi bu konuya değiniyor. "Princeton'da okuyan sayılı siyahtan biriydim" diyerek söze başlayan Obama, üniversiteye gittiğinde "hayatın gerçekleriyle" karşılaştığını anlatıyor. Dönüşümü insanla başlatmak gerek. Bu sebeple herkes kendi işyerinde, üniversitede ve çevresinde bazı önlemler almak zorunda. Araştırmalar, siyah kadın ve erkeklerin öldürüldüğüne şahit olmamın *kolektif travma* yarattığına ve *ırksal travma*ya sebep olduğuna, bunun da dolaysız veya dolaylı yoldan ırkçılık ve ayrımcılık

Çevre hareketi tarihinin "beyazlığı" bilinen bir gerçek. Tarihsel sürecine girmeye gerek yok ancak uzantılarını Ocak 2020'de Davos'ta gerçekleştirilen bir basın açıklamasında görmek mümkün. AP (Associated Press), Greta Thunberg'in de aralarında bulunduğu bir grubun basın açıklaması haberini, fotoğraftan 23 yaşında Ugandalı iklim aktivisti Vanessa Nakate'yi keserek servis etmişti.

çılık tecrübelerinin sonucu olduğunu gösteriyor. Ülkemizde farklı şekillerde tanık olduğumuz bu tarz travmalar, insanların sosyal ilişkilere odaklanmalarını engelleyerek yalnız hissetmelerine sebep oluyor.

Sosyal Adalet ve Çevre Adaleti: Irkçılık Öldürür!

Sosyal adalet duygusu, çevre adaleti sorularını da beraberinde getiriyor. Çevre hareketi tarihinin "beyazlığı" bilinen bir gerçek. Tarihsel sürecine tekrar değinmek istemiyorum ancak uzantılarını Ocak 2020'de Davos'ta gerçekleştirilen bir basın açıklamasında görmek mümkün. AP (Associated Press), Greta Thunberg'in de aralarında bulunduğu bir grubun basın açıklaması haberini, fotoğraftan 23 ya-

şında Ugandalı iklim aktivisti Vanessa Nakate'yi keserek servis etmişti.

Çevre adaleti tarihine verilerle bir göz atalım. Şubat 2010'da ABD'de Afro-amerikanlar arasında yapılmış bir ankete göre katılımcıların büyük çoğunluğu iklim krizine adaptasyon için elektrik faturalarına yansıtılacak 10 doları ödeyebileceklerini, %25'inden fazlası ise 25 dolar ödeyebileceklerini bildirmiş. 2010'da Yale'in yaptığı başka bir ankette ise karbonu kirletici olarak gören beyazların %78'lik oranına karşılık siyah katılımcılarda bu oran %89. Bu da BIPOC (Black, Indigenous, Person of Color anlamına gelen kısaltma, beyaz olmayanları anlatır) topluluklarının iklim krizine karşı çok daha duyarlı olduklarını kanıtıyor. Tabii bunun farklı boyutları da var, mesela siyah

Daha güzel bir
dünya için.

Yeni döngüsel ekonomi gelişim modellerinden kaynak yönetim ve koruma teknolojilerine varana kadar, yenilikçi bir girişimci ekosistemin gelişimini destekleyen ve ülkelerin daha sürdürülebilir bir gelecek hazırlamalarına yardımcı olan, uluslararası bir platform.

ECOMONDO
THE GREEN TECHNOLOGY EXPO

03-06
Kasım
2020

RİMİNİ
FUAR MERKEZİ,
İTALYA

Organizasyon

**ITALIAN
EXHIBITION
GROUP**
Providing the future

Katkıda bulunanlar

ITTA
ITALIAN TRADE AGENCY

Eşzamanlı etkinlikler

KEY ENERGY
THE RENEWABLE ENERGY EXPO

ecomondo.com

Daha fazla bilgi ve ücretsiz bilet için iletişim: Ayce Karadag - Tel. +90 216 700 1893 - ayce@bee2bee.com.tr - www.bee2bee.com.tr

Photo by Rock Saar on Unsplash

ABD’de Katrina kasırgası gibi, COVID-19 krizinde de ölüm oranının siyahlarda, beyazlardan üç kat daha fazla olduğunu araştırmalar söylüyor. Bu nedenle, iklim adaleti bir insan hakları meselesi, politik bir mesele... COVID-19 salgınında görüldüğü gibi iklim krizinden de en çok etkilenecek olan gruplar fakirler, BIPOC toplulukları ve üçüncü dünya ülkeleri ne yazık ki...

çocukların astıma yakalanma olasılığı beyaz çocuklara göre %36 daha fazla ve siyahlarda astımdan ölüm oranı beyazlara göre iki kat fazla. Hava kalitesiyle ilgili başka bir makale ise BIPOC topluluklarının 1,28 kat daha fazla bedel ödediğini ve beyazlara göre 1,54 kat daha fazla partikül maddeye maruz kaldıklarını ortaya koyuyor. İklim adaleti savunuculuğu ile ilgili veriler ise şaşırtıcı. Aktivistlerin %20’si kriminalize ediliyor, %18’i fiziksel şiddete maruz kalıyor ve %13’ü katlediliyor. Bu rakamlar Yerli Halklar özelinde bakıldığında zaman daha da yükseliyor.

Bir iklim aktivisti olan Leah Thomas, “kesişimsel çevrecilik” (intersectional environmentalism) diye yeni bir çevrecilik anlayışı ortaya attı. Aslında “kesişimselliğe” çok da yabancı değiliz. Kesişimsel Feminizm, 1989 yılında Kimberlé Crenshaw tarafından ortaya atılmış bir kavram. Bu kavram, her kadının aynı imtiyazlara sahip olmayabileceğinden yola çıkarak fiziksel engel, sosyal/ekonomik statü, etnik köken, fiziksel görünüş, yaş, din, cinsel yönelim gibi birçok sebeple baskıya ve haksızlığa uğradığını, bu baskı ve haksızlığın sözü geçen alanların hepsinde her kadın için farklı seviyelerde olduğunu ifade ediyor. Kesişimsel feminist olan Leah, çevrecilik anlayışının da feminizm gibi kesişimsel olması amacıyla

Photo by Clay Banks on Unsplash

yola çıkıyor ve çevre savunuculuğuna da bu kavramı uyguluyor. “Kesisimsel çevrecilik, insanların ve gezegenin önemsendiği, böylece ikisinin de sosyal ve çevre adaletinin ön plana çıktığı bir konuşmada birlikte yer alabildikleri bir çevre savunuculuğu türüdür. Çünkü bence tüm bunların hepsi birbirine sıkıca bağlı konulardır” diyor Leah. Çevre Adaleti kavramını ilk ortaya atanlardan biri olan ve 1978 yılında Houston’ın orta sınıf siyahlarını yaşadığı bir mahallesinde yapılan çöplük için açılan davada, ırkın çöplüklerin yerleşimini yönlendiren belirleyici bir faktör olduğunu haritalar ve istatistiklerle kanıtlayan Dr. Robert Bullard, “Şimdi genç insanlar farklı hareketleri birbirlerine bağlıyorlar. Bu insanlar iklim, enerji, Black Lives Matter, ceza adaleti, güvenli gıda gibi konularda çalışıyor. Bir yapbozun tüm parçalarını bir araya getiriyorlar ve bu

uzun dönemde karşılığını verecektir” diyerek kesişimsel çevrecilikle ilgili görüşlerini paylaşıyor.

COVID-19 sırasında ise ırkçılığın yükselişe geçmesi, herhangi bir iklim krizi kaynaklı afet sırasında ırkçılığın baş etmemiz gereken en önemli konulardan biri olacağını gösteriyor. Hindistan’da Müslümanlar üzerinden yaratılan nefret ve suçlama dalgası, Avrupa’da hükümetlerin Roman topluluklarını COVID-19 salgınına karşı önleme çalışmalarına dahil etmemesi, medya ve politikacıların söylemlerinde virüsün yayılmasına sebep oldukları gibi ifadeler kullanması, Türkiye’de ve ABD’de ise Çinlilere ve diğer farklı gruplara karşı gerçekleştirilen nefret söylemlerine tanık olduk. Türkiye’de ayrıca inşaatların ve tersanelerin işe devam etmeleri suretiyle, pandemi dönemlerinde sınıf ayrımcılığının ayyuka çıktığına da şahit olduk. ABD’de Katrina kasırgası gibi COVID-19 krizinde de en çok ölüm oranının siyahlarda, beyazlardan üç kat daha fazla olduğunu araştırmalar söylüyor..

Tüm bu sebeplerle, iklim adaletinin insan hakları meselesi, politik bir mesele olduğunu söylüyoruz. COVID-19 salgınında görüldüğü gibi iklim krizinden de en çok etkilenecek olan gruplar fakirler, BIPOC toplulukları ve üçüncü dünya ülkeleri ne yazık ki... ○

2020

ISTANBUL
16-17 EYLÜL

ARGENTINA • BRAZIL • CHILE • FRANCE • JAPAN • MALAYSIA • OCEANS
SOUTH KOREA • SPAIN • THAILAND • TURKEY • URUGUAY • USA

**GELECEĞE DOĞRU YOL
ALİYORUZ!
BİZİMLE GELİYOR
MUSUNUZ?**

**DELIVERING
THE GOOD LIFE**

SUSTAINABLE BRANDS®

ISTANBUL BULUŞMASI

16 - 17 EYLÜL

Detaylı bilgi ve kayıt için
sustainablebrandsist.com

PRINCIPAL SPONSOR

COVID-19 ve Sonrası için “ETKİ YAP”anlar

Hiçbirimizin deneyimlemediği, gelecekte büyük olasılıkla “değişim bu dönemde başlamıştı” denilecek günlerden geçiyoruz. Neyin yanlış olduğunu uzunca bir süredir sorguluyoruz. Neye evrilmemiz gerektiği de belli. Burada gerçek konu, ne şekilde ve kimler bu büyük dönüşümün başını çekecek... Ve nasıl?

Kim olduğundan bağımsız olarak, bu yazıda örnek kişilere değil de tanımlara dikkat çekmek ve bu sayede gezegenin ihtiyacı olan ‘Etki’ye nasıl ulaşabileceğimizi gösteren kavramları ortaya atmak istiyoruz.

Gelişmişlik ve ekonomik zenginlik seviyesinden bağımsız olarak, pandemi dönemi, devletlerin mücadelesinde yetersiz ve dağınık olduklarını ortaya açık bir şekilde koydu. Dev şirketler birkaç gün içerisinde çok katlı ofislerini boşaltmak ve çoğunun alışık olmadığı çalışma şekillerine geçmek zorunda kaldı.

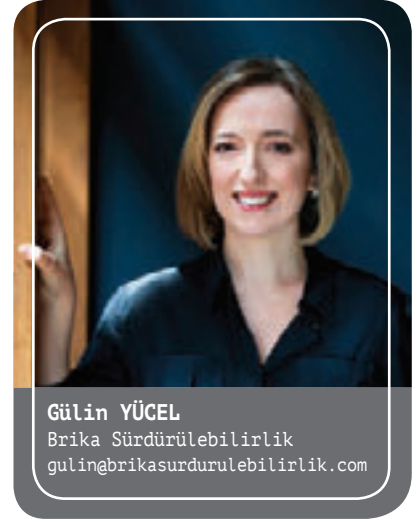
Bu dönemde birçok probleme çözüm oluşturmak üzere en yoğun çalışanlar-sağlık görevlileri dışında- kuşkusuz sosyal girişimciler oldu. Güvenilir bilgiye ulaşmadan başlayıp en mağdur

kesimlere hizmet ve bakım götürmeye kadar geniş bir zincirde pazarların ve devletlerin yapamadığını yapan sosyal girişimciler, gerçek ‘etki’ yaratabildiklerini gösterdiler.

Etki Odaklı Olmak Neden Önemli?

COVID-19, yüzyılımızın yaşanmış en büyük krizi olmaya, eşitsizlik çarpanını açmaya ve insan haklarının ilerlemesine yönelik sistemik zararlar vermeye devam ediyor. Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (ILO) tahminlerine göre (Nisan 2020), gayri-resmî sektörlerde çalışan 1.6 milyar insanın hayatını etkileyecek ki bu küresel işgücünün %50’sine denk geliyor. Daha yeni bir rakamla, genel tecrit uygulaması ve etkili sosyal güvenlik kapsamının olmaması nedeniyle (Mayıs 2020), dünyadaki ev işçilerinin yaklaşık dörtte üçü, diğer ifadeyle 55 milyonu aşkın insan, işlerini ve gelirlerini kaybetme riskiyle karşı karşıya. Söz konusu ev işçilerinin 37 milyon gibi büyük bir çoğunluğunu kadınlar oluşturuyor.

Yani fakirlik artmaya; gelir adaletsizliğindeki uçurum kötüleşmeye devam ederken tüm insanlığın temel ihtiyaç-

Gülin YÜCEL

Brika Sürdürülebilirlik
guling@brikasurdurulebilirlik.com

larını karşılayabilme hedefi zorlaşıyor. Birleşmiş Milletler Üniversitesi (The UN University) son 30 yılın kazanımlarını geriye atarak, yarım milyar insanın fakirliğe geri döneceğini; gelişmiş ülkelerde açıklanan paketlerin ekonomik güvence altında olmayanlara ulaşmadığını söylüyor.

Geldiğimiz noktada mevcut ekonomik düzen sürdürülebilir kalkınma yönünde bir arpa boyu yol kat edememiş; gezegenin ve toplumların en temel ihtiyaçlarını güvence altına alamamış durumda. Açlık, fakirlik, eşitsizlik, bulunduğu zayıf noktadan daha geriye giderken başta sağlık olmak üzere, eğitim, insana yakışır gelir ve güvenlik tehdit altında.

Sosyal Girişimciler Nasıl Bir “Etki” Yaratıyor?

Sosyal girişimcilerin amaçları, pazar sisteminin kapsamadığı kişi ve konulara hizmet vermek, yani ticari varlıklarını, her geçen gün artan gelir ve kâr olarak değil, sürdürülebilir bir gelir ve kâr modeli ile sosyal ve çevresel konularda etki sağlayacak işler yapmak şeklinde tanımlıyorlar. Bu bir bağımsızlık değil; onun ötesinde, etkisi de hiç azımsanmayacak boyutlarda...

Schwab Vakfı’nın “Two Decades of Impact 2020” Raporu’na göre destekledikleri 400 sosyal girişimci, 622

milyon insanın daha yaşanabilir hayatlar edinmelerini sağlamış. Sağladıkları kapsayıcı koşullar ve çevresel sürdürülebilirlik ile sağlık, hijyen, eğitim ve enerji konularında çalışmalarını sayesinde bu ilerleme gerçekleşmiş.

COVID-19 Döneminde Sosyal Girişimciler Nasıl Organize Oldu?

“COVID Response Alliance for Social Entrepreneurs” (Sosyal Girişimciler için COVID Mücadelesi Birliği) çevresinde örgütlenmiş dünya çapındaki 40’tan fazla sosyal girişimci ağı, veri, tecrübe ve hareket kabiliyetleri etrafında işbirliği yaparak kapsayıcı, eşit ve sürdürülebilir bir değişim modeli yaratmaya çalışıyorlar.

15 binden fazla sosyal girişimci, 190 ülkede 1,5 milyar insanın hayatlarına dokunmaya; pandeminin orantısız bir şekilde etkilediği bu kişilere el uzatıyorlar. Birliğin amacı ise, girişimcilere koordinasyon desteği vermek.

Biz bu noktada odağı, sosyal girişimcilerin de parçası olduğu, gezegenin geleceği için “Etki Yap” manını önemli olduğu bir yere çekmek istiyoruz. Ve bu konu sadece girişimcilikle ilgili değil, sadece toplumsal bir konu da değil... Ekonomik, çevresel ve toplumsal tüm konuları kapsayıcı bir şekilde, sistemin insanları ve tüm canlıları içine aldığı, çevrenin sınırlarının aşılmadığı bir bakış açısının, felsefenin merkezde olduğu bir yere getirmek istiyoruz.

Bunun adı “Etki Yap”mak... İster girişimci olarak, ister yatırımcı olarak... Tabii buradaki kavranlara daha yakından bakmakta fayda var.

Etki Yatırımı Ne Demek?

Etki yatırımları, finansal getirisinin ötesinde, sosyal ve çevresel ölçülebilir bir fayda yaratılmasını gözetilen yatırımlardır. Hem gelişmiş hem de gelişmekte olan pazarlarda yapılan ve getirileri, yatırımcı beklentilerine göre değişebilmekle birlikte, pazar altı veya pazar beklentileri seviyesinde olabilir.

Etki yatırımları ağırlıklı olarak -kısıtlı olmamak kaydıyla- sürdürülebilir ta-

rım, yenilenebilir enerji, mikrofinans, erişilebilir ve uygun temel hizmetler (ev, sağlık, eğitim vb) gibi alanlara yapılıyor.

Küresel Etki Yatırımı Ağı’nın (Global Impact Investing Network - GIIN), içinde bulunduğumuz olağanüstü günlere rağmen gerçekleştirdiği 10. Pazar Araştırması, Etki Yatırımcılarının 2019 senesi aktivitelerini ve 2020 planlarını araştırdığında bu yatırımcıların planlarının değişmediğini görmüş.

Etki yatırımcılarının sahip olduğu varlık portföyü 2019’da 502 milyar dolar iken bu sene 715 milyar dolara çıkmış durumda. 2020’nin olağanüstü şartlarına rağmen, bunların %50’sinin etki performanslarının, beklentileri ile uyumlu olduğunu; %18’inin ise daha üzerinde olacağını belirtmiş. Bununla birlikte yaklaşık %46’sı ise, finansal getirinin daha düşük olacağını söylüyor.

Etki yatırımcıları arasında iklim finansmanı, katalitik sermaye, etki ölçümlenmesi ve yönetim uygulamaları, politika ilerlemeleri en yakından takip edilen konular arasında...

Etki Girişimcileri Gezegeni Daha İyi Bir Yer Yapacak

Bu noktada gerekli olan girişimcilğe “sosyal” demekle kalmak istemiyoruz - sosyal dediğimizde hem çevresel ve ekonomik problemlere yeterince odak-

verememiş olabiliriz, hem de değer yaratma tarafında kısıtlı bir algı ifade edebiliyor- en azından birçok yatırımcının döngülerinde.

COVID-19 ile içimize kapandığımız, “yeni normal”i düşündüğümüz bugünlerde hem girişimci hem de yatırımcı odağının, “Etki” odaklılığa dönüşmesi gerektiğine inanıyoruz.

Etki girişimcileri çünkü...

Mevcut düzeni baştan düşünmeye cesaretleri var...

Her sabah yataktan kalkmak için “Bugün dünya için ne yapmam” motivasyonuna sahipler...

Etik, şeffaf, kapsayıcı ve adil bir ekonomik düzen peşindedir...

Her şeyi daha kolay yapmaya çalışırlar, gereksiz karmaşıklığa karşılar...

Satmaya değil değer yaratmaya, kâr maksimizasyonuna değil sürdürülebilir kâr ve adil paylaşım odaklılar...

Evet... Daha fazla etki girişimcisine ihtiyacımız var... Ve onları destekleyecek etki yatırımcılarla...

Ünlü düşünür George Bernard Shaw’ın dediği gibi:

“Mantıklı adam (insan) dünyaya uyum sağlar; mantıksız olan da dünyaya uyum sağlamaya direnir. Bu sebeple dünyanın gelişimi mantıksız adama (insana) bağlıdır...”

Belki mantıksız değil ama kesinlikle “Etki”li insanlara ihtiyacımız var. ○

Doğanın ve İnsanlığın Ortak Saatine Ayarlı Bir Turizm!

İnsanlığın doğal ve en eski tutkularından biri seyahat ama iş turizme ve arkasındaki endüstriye gelince, bu doğallık, başka doğallıklarla birlikte bir anda yok oluyor. Hemen hemen hiçbir gerçek deneyimi mümkün kılmayan, insanların başka kültür, doğa ve toplumlarla tanışmasına vesile olamayan kitle turizmi, aslında gündelik hayatın rutininden sıkıcılığında ve zorluğunda bir kaçıştan başka bir şey ifade etmiyor gibi. Bu anlamda ve bu haliyle, “Turizm mutsuz insanların afyonudur” desek çok mu abartmış oluruz. Üstelik bu ağrı kesicinin ne kullanana, ne hizmet veren bölgelere ve toplumlara, ne de doğaya esastan bir faydası var. Geçici rahatlamalar ise, uzun vadede, toplumsal, kültürel ve çevresel tahribatlara yol açıyor. Peki, doğanın ve insanlığın ortak saatine ayarlı bir turizm mümkün mü? Sorunun yanıtı ise doğrudan turizmle ilgili değil: Böyle bir küresel uygarlık kurulabilirse, elbette mümkün...

Barış DOĞRU

Gezmek, dolaşmak, herhalde insanlığın en eski aktivitelerinden biri. Homo Sapiens, Afrika savanlarından çıktıktan sonra birkaç on bin yıl içinde Amerika'dan Avustralya'ya kadar dünyanın hemen her noktasına ulaştı. Kuşkusuz ki bu yolculuğun temel güdüsü, en uygun beslenme ve yaşam şartları arayışıydı (kelimenin gerçek anlamıyla "ekonomi", yani ev ekonomisi idi). Ancak insanlığın bir de, "ekonomi" güdüsünden bağımsız merak duygusu var. Başka insanları, başka iklimleri, coğrafyaları görmeye, tanımaya odaklı bu merak ve iletişim iştahı, insanlığın genlerine kazınmış bir özellik adeta... Birçok hayvan göç eder ama hiçbiri, sadece merak duygusunu tatmin için, çöllerin, tundraların derinliklerine, Güney Kutbu'nun sonsuz beyazlığına uzanmaz... Bu biraz insana mahsus ve gelişiminin nedenlerini yaratan bir özellik ve turizmin kökenlerini de, buralarda aramak herhalde çok yanlış olmaz.

İnsanlığın özüne böylesine temelden bağlı bir etkinliğin, insan toplumlarının yapısına uzanan derinlemesine bir sondaj için son derece elverişli olduğunu da söylemek mümkün. "Bir insanı en iyi bir yolculukta tanırsınız". Peki, o halde, hâlihazırdaki insan uygarlığını, onun gezme, dolaşma etkinliklerinden ve arzusundan okunayı denesek?

Sıkıcı Hayatlardan Çılgın Kaçış

Bu anlamda turizmi sorgulamak, yaşadığımız toplumsal hayatı sorgulamaktan başka bir şey değil aslında. Nasıl bir insanı "yolculukta" tanıyorsanız, toplumları da turizm anlayışlarımızdan tanıyabilirsiniz. Sıkıcı, rutin, baskıcı bir iş ve gündelik hayattan bu kadar uzaklaşma ve kaçış isteği, aslında o toplumun çalışma ve gündelik yaşamı ile ilgili oldukça net bir veri ortaya koyuyor: Hayatlarımız hiç de istediğimiz gibi değil ve biz ondan çılgıncasına kaçmak istiyoruz. Bütün bir yıl, bir veya iki haftalık izinler için belki mobbing'lere, belki hiç istemediğimiz işlere ve yöneticilere, sevmediğimiz, ruhumuza hiç uygun olmayan işlere katlanıyoruz ve o zaman parçasını satın almak için didimip duruyoruz. Pandemi sonrasında ortaya saçılan, geri ödemesi üç yıla kadar uzatılan tatil kredileri, bunun göstergesi değil mi? 10 günlük kaçı, tam üç yıl ödemeyi başka neden kabul edebiliriz ki? Belki de tam da bu nedenle, bu kaçışlar, hunharca oluyor...

Kuşkusuz ki, her insanın dinlenmeye, başka kültürleri, coğrafyaları, ekosistemleri, hiç

görmediği, duymadığı insanları tanımaya hakkı var. Başta da söylediğimiz gibi, bu insanlığın temel meraklarından biri ve özü itibarıyla son derece masum ve hatta geliştirici bir özellik. Bu nedenle Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi'nin 2006'da yayınladığı **Avrupa'da Sosyal Turizm** belgesinde şöyle deniyor: "Herkesin, günlük, haftalık ve yıllık olarak dinlenme ve kişiliğinin her unsurunu ve sosyal bütünleşmesini geliştirmesini sağlayacak boş vakit hakkı vardır. Şüphesiz, herkes bu kişisel gelişim hakkını kullanma hakkına sahiptir. Turizm hakkı, bu genel hakkın somut bir ifadesidir ve sosyal turizm bu hakkın uygulamada küresel olarak erişilebilirliğini temin etme isteği üzerine kuruludur. Dolayısıyla sosyal turizm, dünyada, Avrupa genelinde ve özellikle bazı üye ülkelerde önemli bir endüstri olan turizmle ilgisiz veya bunun dışında değildir; aksine bu evrensel turizme iştirak etme, seyahat etme, başka bölgeleri ve ülkeleri tanıma hakkını, ki bu turizmin temelini oluşturur, uygulamanın bir yoludur."

Ancak çoğu zaman olduğu gibi, gerçek arzular ve ihtiyaçlar, sahte ve endüstriyelmiş, yapay yanıtlarla doyuruluyor ne yazık ki (Son derece gerçek ve hayati bir arzu olan "Aşk"ı, pornografiyle ikame etmek gibi). Bu noktada, mutsuz hayatlardan kaçışlar da, gerçek bir tanıma, anlama, hissetme, yeni deneyimler edinme yerine, çılgın bir tüketim boşalmasından başka bir anlam taşıyor. Gerçek bir deneyim yerine, turizm fabrikalarında, sınırsız büfelerin, kopya etkinliklerin, yalancı duyumsamaların nesnesi oluyoruz çoğu zaman. Kitle turizmi, kitlelerin turizm faaliyetinden çok başka bir şeyi ifade ediyor tam da bu nedenle: "**Turizm, mutsuz insanların afyonudur**". Marks'ın son derece yanlış anlaşılabilir "Din, toplumların afyonudur" sözünün başlangıcını hatırlamakta fayda var bu noktada (nedense hiç hatırlanmaz): "Din, kalpsiz bir dünyanın kalbi, ruhsuz bir dünyanın ruhudur. Din yoksulların ah çekmesidir. Din toplumların afyonudur". Afyonun, 19. yüzyılda ağır kesici olarak kullanıldığını da eklemek lazım. Evet, turizm mutsuz insanların afyonuna dönüşmüş durumda ama bu ağır kesicinin elbette çok başka yan etkileri de mevcut. Aynı afyon gibi...

Turizm mutsuz insanların afyonuna dönüşmüş durumda ama bu ağır kesicinin elbette çok başka yan etkileri de mevcut. Aynı afyon gibi turizmin de hem insanın kendi doğasına, hem içinde yaşadığı doğal hayata, hem de turizm faaliyetinin nesnesi olan insan topluluklarına son derece olumsuz yan etkileri bulunuyor.

lanmaz): "Din, kalpsiz bir dünyanın kalbi, ruhsuz bir dünyanın ruhudur. Din yoksulların ah çekmesidir. Din toplumların afyonudur". Afyonun, 19. yüzyılda ağır kesici olarak kullanıldığını da eklemek lazım. Evet, turizm mutsuz insanların afyonuna dönüşmüş durumda ama bu ağır kesicinin elbette çok başka yan etkileri de mevcut. Aynı afyon gibi...

Baktığımı Yok Eden Medusa Gibi...

Gerçekten de ağır kesicilerin yan etkilerine benzer şekilde, turizmin de hem insanın kendi doğasına, hem içinde yaşadığı doğal hayata, hem de turizm faaliyetinin nesnesi olan insan topluluklarına son derece olumsuz yan etkileri bulunuyor.

Bu çılgınca tüketim ve kaçış turizmi, aynı, "İnsan en çok sevdiğini öldürür veya ona acı çektirir" aforizmasındaki gibi, tutku duyduğu

veya reklamlar -tek taraflı iletişim modelleriyle- aracılığıyla kendisinde tutku uyandırılan "şeylere" ulaştırıyor bizleri. Ancak bu tutku nesnelere baktığı her şeyi taşu çeviren Medusa gibi, tutkularımız tarafından yok ediliyor. Denizi çok seviyoruz ama on binlerce kişi aynı sahile, aynı dönemde giderek, onu öldürüyoruz. Doğayı çok seviyoruz ama yaptığımız gezilerin çevresel etkileri, (binlerce kilometrelik uçuşlardan kaynaklanan karbondioksit emisyonlarının iklimsel etkileri, bölgede kurulan tesislerin kirliletiliği vb.) o sevdiğimiz her gün biraz daha eksilmesine, çürümesine neden oluyor.

Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO), COP25 İklim Zirvesi'nde turizm sektörünün sebep olduğu ulaşım emisyonları hakkında yayınladığı raporunda, turizm kaynaklı taşımacılık emisyonlarının 2030 yılına kadar, insan kaynaklı CO₂

emisyonlarının tümünün %5,3'ü kadar olacağı belirtilmişti. 2018 yılında Nature Dergisi'nde yayımlanan bir makale ise, dünya turizm sektörünün küresel karbon ayakzine katkısını %8 olarak belirledi (BM'nin raporunda birçok yan faktörün göz önüne alınmadığı ortaya çıktı). Ancak turizmin çevresel etkisi, hiç kuskusuz ki, emisyonlarla sınırlı değil...

Fantastik Olan Hangisi?

Bir yerin, bölgenin veya kentin kendisini tamamen turizme bağlamasının tehlikeleri de pandemide görünürlü bir hal aldı. Başka hiçbir iktisadi aktivitesi olmayan, olanları da zaman içinde turizm endüstrisinin içinde çığnenip atılan bölgeler, bu tür kriz anlarında çok daha olumsuz etkileniyor. Kendi ayakları üzerinde duramayan sistemler, bir tür uydu alanlar yaratıyor ki, bunun hem sosyal, hem kültürel, hem ekonomik, hem de çevresel sonuçları yıkıcı olabiliyor. Kitle turizminin, birçok alanın kültürel ve sosyolojik dokusunun bozulmasından sorumlu olduğuna kuşku yok. Girdiği bölgeye, önemli bir istihdam sağlamak ve ekonomik canlılık getirmekle birlikte, yüzyıllar içinde oluşmuş toplumsal yapıları, kültürel dünyayı, geleneksel sektör-

leri ve tarihsel dokuyu da paramparça etme potansiyeline sahip turizm. Bunun hem ülkemizde, hem de dünyanın dört bir yanında binlerce örneği mevcut. Dünyanın her yanında hızla yayılan Yavaş Şehir (Citta Slow) akımının, bu kültürel, çevresel ve sosyolojik tahribata bir karşı çıkış olarak ortaya çıktığını biliyoruz.

Çamlıhemşin'de, hiç ekoloji demeden ekoturizmin en iyi örneklerinden birini sergileyen Yasemin Şişman, sohbetimiz sırasında şöyle deyiverdi: "Konuklarımıza, bizim pansiyonun saatinin ineklerin saatine ayarlı olduğunu en başta söylüyoruz". Uç bir örnek veya söz gibi gelebilir ancak birçok kez yazdığım

2018 yılında Nature Dergisi'nde yayımlanan bir araştırma, dünya turizm sektörünün küresel karbon ayakzine katkısının önceki hesaplanandan çok olduğunu, %8'i bulduğunu belirledi ancak turizmin çevresel etkisi, hiç kuşkusuz ki, emisyonlarla sınırlı değil...

gibi, yaşadığımız irrasyonelitede aslında çok daha uç değil mi? Bu anlamda, ineklerin saatine bağlı bir turizm, birçok kişiye, fazla fantastik ve "hippie" gelebilir, ancak pandemi sürecinde yaşadığımız son üç aya, maskeli yaşama, ekosistemlerin çöküşüne, Amazonlar'ın yanmasına ve Karadeniz'in o hırçın derelerinin aylardır çamur akmasına bakınca, hangisi fantastik diye düşünmeden edemiyor insan.

Sizce de bu işte bir terslik yok mu? İneklerin ve doğanın saatine uymak mı, yüzbinlerce kişinin; beş yıldızlı, her şey dahil turizm fabrikalarına tavuk istifi sıkıştırılması mı daha absürt ve sürreal? Geçtiğimiz on yılda, iklim değişikliği ve sürdürülebilirlik konusunda söylediklerimiz, birçok kişi ve kurum tarafından hafif gülümsemeye karşılarken, bugün en büyük yatırım fonları, bankalar, dünyanın dört bir yanında iklim grevleri yapan yüzbinlerce genç, dünyanın en büyük kentlerinin yerel yönetimleri, biraz öngörü ve akıl sahibi olan siyasetçiler tarafından artık ana akım addediliyor.

Kendisi de turizmle çok uğraşmış değerli dostumuz **Mahmut Boynudelik EKOIQ**'ya verdiği röportajda şöyle diyordu: "Elbette başka türlü bir turizm mümkün. Ancak temel sorun, insanların yaşadıklarını mutlak kabul etmesi, değişime inanmaması, verili durumu adeta gökten inen, ruhani bir gerçeklik gibi hissetmesi. Ve bu tabii ki sadece turizmle ilgili bir konu değil". Evet, turizmi tek başına değiştirmek mümkün değil, asıl olan hayatlarımızı, dünyayı kavrayışımızı, çalışma ve gündelik alışkanlıklarımızı değiştirmek. Onlar değiştiğinde, turizm de değişecek. Ve o zaman belki gerçekten, kopya uygulamılarla oyalanmayacak, gerçek deneyimler yaşayabilecek ve bunu yaparken de, Medusa veya Kral Midas gibi gözümüzün ve elimizin değdiği doğayı ve toplumları yok etmeyebileceğiz... ○

İklim Değişikliği ve Turizm İlişkisinde Güncel Trendler Sürdürülebilir Dönüşüm İhtiyacına Nasıl Işık Tutabilir?

Turizm sektörünün küresel karbon emisyonlarına katkısının %2 civarında olduğunu sanıyorduk. Yakın zamanda Avustralya'dan bilim insanlarının yayımladığı bir çalışma, dünya genelinde turizm sektörünün küresel seragazi emisyonlarının %8'inden sorumlu olduğunu ispatladı. Sektörün, krizler çağında, şapkasını önüne koyup yeni bir yol haritası çizmesinin tam zamanı.

 Doç. Dr. Sevil ACAR, Boğaziçi Üniversitesi

COVID-19 salgını öncesinde küresel turizm, küresel hasılaya önemli ölçüde katkı sağlayan, yıllık ortalama %4'lük büyüme oranıyla pek çok sektörü geride bırakan bir sektördü. Salgın sonrasında sektörün kendini toplama sürecine gireceği ve yeniden organize olarak günün şartlarına ayak uydurabileceği varsayımıyla öneminden bir şey yitirmeyeceğini söyleyebiliriz. Fakat salgın sonrasında turizmin nasıl dönüşmesi gerektiğine dair çizilecek rotayı sadece salgının beraberinde getirdiği gereksinimler üzerinden değil, çok daha önceden sektörü etkilemeye başlamış ve uzun soluklu mücadeleyi gerektiren iklim krizi perspektifinden değerlendirmemiz gerekecek. Turizm sektörü, insanların uzak mesafeler kat edebilmesi amacıyla hava ve kara yolu taşımacılığını da içerdiği ve özellikle de hava trafiği atmosfere yüklü miktarlar-

da CO₂ saldığı için iklim değişikliğine katkıda bulunun önemli sektörlerden. Uluslararası istatistiklere göre, turizm sektörünün küresel karbon emisyonlarına katkısının %2 civarında olduğunu sanıyorduk. Yakın zamanda Avustralya'dan bilim insanlarının Nature Climate Change dergisinde yayımladığı bir çalışma (Lenzen vd., 2018), dünya genelinde turizm sektörünün küresel seragazı emisyonlarının %8'inden sorumlu olduğunu ispatladı. Çalışmaya göre 2009-2013 yılları arasında turizmin küresel karbon ayakizi 3.9 GtCO₂e'nden 4.5 GtCO₂e'ne çıktı. Bu emisyon artışının en büyük bileşenleri turizm aktivitelerinin içerdiği ulaştırma, alışveriş ve gıda sektörlerinden geliyor. Dahası, söz konusu karbon emisyonları en çok yüksek gelirli ülkeler tarafından yine yüksek gelirli ülkelerde salınıyor. Çarpıcı bir bulgu olarak aynı dönem içinde turizme bağlı karbon ayakizi artışının en hızlı olduğu yer, orta gelirli bir ülke olan Çin oldu.

Daha çarpıcı bir bulgu ise 1 dolarlık nihai talep karşılığında ne kadar karbondioksit (eşdeğeri) salındığı kıyaslandığında ortaya çıkıyor. Girdi-çıkı tablolarından elde ettikleri karbon çarpanlarını sektörel olarak kıyaslayan Lenzen vd. (2018), küresel turizme olan 1 dolarlık nihai talebin 1 kgCO₂e kadar salınma yol açmasına karşın, bu çarpanın küresel imalat ve küresel inşaat sektörlerinin karbon çarpanlarını

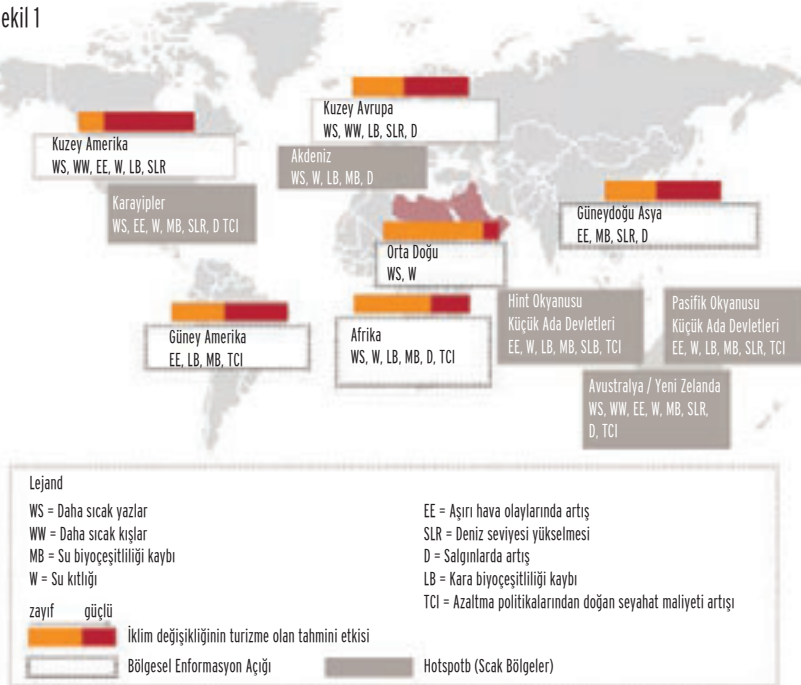
Küresel ısınmanın getirdiği kuraklık, salgın hastalıklar ve sıcak hava dalgaları turizmi etkileyebilecek, turistleri o destinasyonlardan uzak tutabilecek olaylar arasında sayılıyor. Yine benzer şekilde kayak merkezlerindeki kar miktarını azaltabilir, böylelikle kayak sezonunu da kısaltabilir.

dan (sırasıyla imalat 0.8 kgCO₂e/\$, inşaat 0.7 kgCO₂e/\$) yüksek olduğunu buldular. Turizme ilişkin harcamaların artışı tam da bu nedenle imalat, inşaat ve diğer hizmetler sektöründeki talep artışlarından daha fazla emisyon artışına neden oluyor (Lenzen vd., 2018: 524). Bu farkın sebebini yine turizm harcamalarının bileşenlerinde aramak gerekir. Hem yüksek, hem orta, hem de düşük gelirli ülkeler için turizm harcamaların en çok yoğunlaştığı kalem (satın alınan ürün bakımından), hava ve kara yolu taşımacılığı iken, düşük gelirli ülkeler için ulaştırmaya eşdeğer sayılabilecek bir diğer harcama kalemi de tarım sektörüne yönelik harcamalar.

İklim Krizinin Turizmle İmtihanı

Öte yandan iklim değişikliği de turizmi etkileyen önemli faktörlerden. Fırtına, kasırga ve aşırı hava olaylarının artması, bunlardan etkilenen bölgelerde turizmin zarar görmesine neden oluyor. Küresel iklim değişikliği sonucunda deniz seviyelerinin yükselmesi, kıyılardaki kara alanlarını küçültürken turizmle geçinen bazı ada devletlerini şimdiden tehdit ediyor. Yine küresel ısınmanın beraberinde getirdiği kuraklık, salgın hastalıklar ve sıcak hava dalgaları turizmi etkileyebilecek, turistleri o destinasyonlardan uzak tutabilecek olaylar arasında. Küresel ısınma, kayak merkezlerindeki kar miktarını azaltabilir, böylelikle kayak sezonunu kısaltabilir. Halihazırda sıcak olarak bilinen Asya ve Akdeniz'in tatil bölgelerindeki sıcaklığı iyice artırarak, salgın hastalıklar ve su kıtlığı gibi korkuları da tetikleyerek turistleri bu bölgelerden uzaklaştırabilir. Yağmur ormanları ile mercan resifleri, küresel iklim değişikliğine karşı korunmasız olan diğer turizm alanlarından. Örneğin küresel ısınma ve okyanus asitleşmesi sonucu denizlerde yüksek sıcaklık vb. streslerle karşı karşıya kalan mercanlar beyazlaşır ve türleri tehlike altına girer. Turizm ve balıkçılık gibi sektörlere katkılarının yanı sıra

şekil 1

Kaynak: Dünya Turizm Örgütü, Birleşmiş Milletler Çevre Programı (2008), *Climate Change and Tourism: Responding to Global Challenges*, sayfa 31.

mercan ekosistemleri, türlerin varoluşu ve devamı, kıyıların erozyon ve fırtınalara karşı korunması için de büyük önem atfediyor.

Şekil 1, iklim değişikliğine bağlı hava olaylarının, hastalıkların ve artan ulaşım maliyetlerinin başlıca turizm destinasyonlarına etkilerinin coğrafi dağılımını gösteriyor.

Şekle göre, hemen her kıtada iklim değişikliğine bağlı etkiler turizmi yeniden şekillendiriyor. Akdeniz’de daha sıcak yazlar, su kıtlığı, toprakta ve denizde biyoçeşitlilik azalışı, artan salgın hastalıklar; Ortadoğu’da daha sıcak yazlar ve su kıtlığı; Kuzey Kutbu’na yakın bölgelerde daha sıcak kışlar, deniz seviyelerinin yükselmesi; Güneydoğu Asya ile Amerika kıtasının tamamında aşırı hava olaylarının artması; Afrika’da, Güney Amerika’da ve ada ülkelerinde benzer değişimlere ek olarak ulaşım maliyetlerinin artması, turizmi sekteye uğratmaya devam edecek. Haritada “hotspots” (sıcak

Turizm sektörü ana oyuncularının politika yapıcıdan başlayarak tur operatörü ve turistlere kadar tüm bileşenleriyle sektörü sürdürülebilir kılmak için bir yol haritası çizmesi, uyum için seferber olması, küresel ısınmayı azaltıcı tedbirlerin bir parçası olması gerekir.

bölgeler) olarak gösterilen yerler ise, iklim değişikliğine bağlı göç hareketlerinin başlayabileceği bölgeler. Özellikle Akdeniz havzası, Avustralya ve Yeni Zelanda, Karayipler, Hint ve Pasifik okyanuslarındaki küçük ada devletleri ilk göç verecek, hatta vermeye başlamış bölgeler arasında.

Bütün bu gelişmelere karşılık turizm sektörü ana oyuncularının politika yapıcıdan başlayarak tur operatörü ve turistlere kadar tüm bileşenleriyle sektörü sürdürülebilir kılmak için bir yol haritası çizmesi, uyum için seferber olması, küresel ısınmayı azaltıcı tedbirlerin bir parçası olması gerekir. Böy-

lelikle iklim değişikliğine adaptasyon ve küresel ısınmayı azaltma çabaları, sadece yerel olarak turizmi ve turizm ile ilişkili sektörleri korumakla kalmayacak, genel olarak dünyada var olan farklı ekosistemlerin bütünlüğüne ve sürdürülebilirliğine, biyoçeşitliliğin korunmasına da hizmet edecek. ○

Kaynaklar

Dünya Turizm Örgütü ve Birleşmiş Milletler Çevre Programı (2008), Climate Change and Tourism: Responding to Global Challenges. Lenzen vd. (2018), The carbon footprint of global tourism, Nature Climate Change, Vol. 8: 522-528.

Masaru Takayama: “Pandemiden Sonra Çok Daha Fazla İnsan Ekoturizmi Tercih Edecektir”

Asya Ekoturizm Ağı (AEN) Başkanı ve Kurucu Üyesi, Japonya Sorumlu Turizm Acenteleri Birliği Yönetim Kurulu Üyesi ve Spirit of Japan Travel Başkanı Masaru Takayama, 90’lı yıllarda dalış yapmak için gittiği Kosta Rika’da ekoturizmi deneyimlemiş ve ekoturizmin hem gezginlere hem de ev sahibi ülkeye kazandırdıklarını görmüş. Bu deneyimi, kendi ülkesine aktarmak üzere harekete geçmiş. Bu amaçla, 2006’da Japonya Ekolojik Konaklama Derneği’ni (Japan Ecolodge Association) kurmuş. BM Çevre Programı (UNEP) ve BM Dünya Turizm Örgütü’nde (UNWTO) ekoturizm danışmanı olarak çalıştıktan sonra, AEN’in kurulma aşamasında görev almış. Asya’da ekoturizmi yaygınlaştırmak için çalışmalarına devam eden Takayama’yla, COVID-19 sonrası ekoturizmin geleceği üzerine konuştuk.

 Burcu GENÇ

COVID-19’dan sonra, Asya’da turizmin geleceği sizce nasıl olacak? Özellikle, ekonomileri çoğunlukla turizme dayalı olan topluluklarda sürdürülebilir ve dirençli işletmeleri sağlamak mümkün olabilir mi?

Bu sadece Asya ile sınırlı değil, dünyanın her yerinde olabilir. COVID-19 sırasında, birçoğumuz hareket kabiliyetimizi, maddi imkanlarımızı ve seyahat yapmak için gereken parayı kaybettiğimizi fark ettik. Diğer yandan doğanın kendisini toparlamasından, temiz havadan, sessizlikten, daha yavaş bir yaşamdan ve şehir merkezlerine gelen hayvanlar gibi olaylardan memnuniyet duyduk. Sevdiklerimizle, ailemizle ve arkadaşlarımızla daha çok vakit geçirebildik. Yaşam şeklimizdeki “Yeni Normal”, turizm ve seyahat dahil olmak üzere daha yavaş; doğayı ve insanları daha iyi anlamak için daha fazla zamanımızın olduğu; insanların ziyaret ettikleri bölgelerdeki topluluklarla daha fazla etkileşim içinde bulunduğu bir normal olacak. Bunların tümü sürdürülebilirliğin bir yolu aslında. Dayatılan kısıtlamalarla şu an bu zor olabilir. Ancak kısıtlamalar kaldırıldığında sosyal mesafeyi uygulamanın daha kolay olduğu kırsal alanlarda hayat bulan topluluk destekli turizm, tekrar canlanmak için iyi bir şans elde edecek; hatta

bir önceki turizm hacmini aşacak. Ev sahibi toplulukların, özellikle şimdi her şey yavaşlamışken, nicelikten ziyade niteliği amaçlaması çok önemlidir. Bu “kış uykusundan” sonra, hareketlenmeler başlayacaktır.

Ekoturizm, kitle turizmine alternatif olabilir mi? Elinizde ekoturizmi ve kitle turizmini karşılaştıran veri, analiz veya tahminler var mı?

Ekoturizm, ana-akım turizme her zaman alternatif olmuştur ancak biz tek seferde çok fazla sayıda insana hitap etmiyoruz çünkü çevreye olumsuz etki eden bizlerin kullanımından ziyade doğanın korunması çok daha önemli. Aslında şimdi, insanların sosyal mesafe kaygısıyla doğal alanlara kontrolsüz akın etmesinden korkuyoruz. Ekoturizm sadece doğa-temelli sürdürülebilir turizm değildir. Ayrıca yerel topluluğun refahını yükseltmeyi ve yerel rehberlerin anlatımı aracılığıyla doğanın anlamını genişletmeyi de içinde barındırır.

Elimizde bu konu hakkında veri yok

“Ekoturizm sadece doğa-temelli sürdürülebilir turizm değildir. Ayrıca yerel topluluğun refahını yükseltmeyi ve yerel rehberlerin anlatımı aracılığıyla doğanın anlamını genişletmeyi de içinde barındırır”

“Çoğunlukla karşılıksız olduğunu düşündüğümüz soluduğumuz hava ve içtiğimiz suyun, yaşam tarzlarımızı değiştirmeden yaşamaya devam edersek, artık ulaşamaz hale geleceklerini hatırlatmak isterim”

ancak tahminimize göre çok daha fazla insan ekoturizmi tercih edecektir. Kitle turizmi artık alışılmış iş yapış biçimleri (business as usual) olmayacağı için, birçok insan bizim ekoturizmle yapmaya çalıştığımız şeyi anlayarak içselleştirecektir. Çok az insanın bulunduğu bozulmamış beyaz kumsalları hayal edin ya da yüksek sesle müzik çalan plastik çöplüğü haline gelmiş turistlerle dolup taşan başka bir yeri. Seçmesi zor değil...

Dijital turizm teknolojileri, turizmin geleceğinde bir rol oynayabilir mi sizce?

COVID-19 sonrası oteller ve ulaşım sektörü, bulaş önleme ve dezenfeksiyon çalışmalarına yüklü miktarda para harcayacak. Bununla beraber COVID-19 öncesine göre sefer sayıları ve yolcu kapasiteleri azaltılacağı için seyahat masrafları yükselecektir. İnsanlar yakın yerlere gitmeyi tercih ederken uzun soluklu uluslararası tatillerden uzak duracaklardır. Bu fiziksel olarak az seyahat edilmesine ve seyahatin planlanmasına fazla zaman harcanmasına sebep olacaktır. Tüm bunlar turizmde sanal gerçeklik teknolojilerinin büyümesine etken oluşturabilir. Evimizi

terk etmek zorunda olmadan parmaklarımızın ucuyla gerçekleştirdiğimiz minicik bir dokunuşla deneyimleyebildiklerimiz gerçekten inanılmaz.

Ekoturizm bölgelerinden, işyerlerinden ve ortaklarımızdan aldığımız geri dönüşler nasıl peki? Güveni tekrar kazanma 2021 yılında sağlanabilecek mi turizm özelinde?

Ekoturizm yeni bir şey değil, Asya'da 90'lı yıllardan beri var olduğuna inanıyoruz. Bilişim teknolojileri öncesi dönemde ekoturizm daha sade, bazen ulaşılması zor, ancak sınırlı sayıda, doğasever elit bir kesim içindi. Şimdi bilişim teknolojileriyle beraber, herhangi bir işyeri kendi ekoturizm servislerini tanımlıyor. Ne yazık ki birçoğu ekoturizmin ne olduğuyla ilgili doğru düzgün bir bilgisi olmadan bu servisleri sunmaya başlıyor; özellikle sürdürülebilirliğin temeli olan üçlü yapıyı bilmeden bu işe giriyor. Asian Ecotourism Network (AEN-Asya Ekoturizm Ağı) istikrarlı bir şekilde büyüyor çünkü benzer fikirlerden insanların gelip, yaşadıkları zorlukları ve fırsatları paylaşabildikleri bir aile, bir oluşum. O yüzden 2021'de tekrar güveni kazanmak yerine, bu zor zamanların üst-

sinden gelmek için uzun yıllardır birbiriyle örülmüş bu ağın bağlantılarını güçlendirmenin ön planda olduğunu söyleyebilirim. Ekoturizm en iyi yaptığımız iş. Otantik ekoturizmi gelecekte uzun yıllar boyunca tanıtmaya devam edeceğiz. Topluluklar, her kademedeki yönetim, ekoturizm acenteleri, rehberler, ekolojik konaklama merkezleri, akademi, basın ve varış noktalarıyla işbirliği içinde, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'm en uyumlu şekilde gerçekleştirme amacıyla çalışıyoruz. Bu sayede doğa-temelli turizm, hem ziyaretçiler hem de ev sahibi toplumların çıkarları açısından daha sürdürülebilir olacaktır. Doğal varlıklarımız, bizim için her zaman önceliklidir çünkü her bir insan, yani bizler doğaya bağımlıyız. Çoğunlukla karşılıksız olduğunu düşündüğümüz, soluduğumuz hava ve içtiğimiz suyun, yaşam tarzlarımızı değiştirmeden yaşamaya devam edersek artık ulaşamaz hale geleceklerini hatırlatmak isterim. Doğaya saygının içselleştirilmesi ve sürdürülemez olana son verilmesi için köklü değişimlerin yapılması çağrısında bulunuyoruz. Lütfen bir sonraki seyahatinizde sürdürülebilir veya ekoturizm seçeneklerini kullanmaya özen gösteriniz. ○

Mahmut Boynudelik: “Turizm, Eşitsizlikleri Giderici ve Doğayı Onarıcıysa Sürdürülebilir Olur”

Uzun süre profesyonel turist rehberliği ve tur operatörlüğü yaptıktan sonra kendini zeytin ve zeytinyağı araştırmalarına adanayan Mahmut Boynudelik’le, Sorumlu Turizmin (Responsible Tourism) tanımı ve ilkelerini konuştuk.

 Burcu GENÇ

“Sorumlu Turizm” sizce nasıl tanımlanabilir?

Sorumlu turizm, kurumsallaşmış bir yapı değil, bu sadece bir anlayış. Bu konuda bir örgütlenme çabası da olmuş. 2002’de Johannesburg sürdürülebilirlik zirvesinde turizmle uğraşanlarla bir araya gelmişler ve sonrasında örgütlenmeye çalışmışlar ama benim bildiğim kadarıyla henüz sağlam bir örgütlenmesi yok. Gelgelelim fikri düzeyde paylaşılan oldu; kabul edenler, kendilerine yakın bulanlar oldu. Siz tek taraflı arzla ya da tek taraflı taleple bazı şeyleri kontrol edemiyorsunuz. Karşılıklı olarak bir tahakkuk işine girerse sektördeki insanlar ancak o zaman istenilen bir sonuca ulaşabiliyor. Şunu demek istiyorum, eğer oteller, mesela işin arz tarafındakiler, oturup biz şahane bir sistem kuruyoruz deseler bile, alıcının kabul etmediği durumlarda uyumsuzluk oluyor. Veyahut tam tersi, turizm faaliyetine katılanlar farklı beklentiler içindeyken onlara farklı bir arz sunuluyorsa, orada bir memnuniyetsizlik ortaya çıkıyor. Sorumlu turizm kavramının ana fikri, karşılıklı yükümlülükleri içeriyor. Bir tarafta işletmeciler varken, diğer tarafta turizm faaliyetine katılanlar var. Öncelikle bunun

amacı, yaptığımız turizm faaliyetinin o bölgenin doğasına, kültürel yapısına ve sosyal yapısına zararının minimum olması, faydasının da maksimum olmasıdır. Bir bölgeye turizm gittiği zaman o bölgeye para kazandırırken doğasını tahrip ediyorsanız, toplumsal dokusunu bozuyorsanız, oradaki eşitsizlikleri büyütüyorsanız bu sürdürülebilir bir şey olmaktan çıkar. Sizin yaptığımız turizm faaliyeti o bölgedeki eşitsizlikleri giderici, doğaya zarar vermeyen hatta onarıcı bir tavırdaysa ancak bu şekilde bir turizm sürdürülebilir olur. Bunun karşısına, tam birbirinin zıttı olmasa da kitlesel turizm konulabilir. Özellik-

le son 30 senedir bütün dünyadaki turizm faaliyetleri kitle turizmi etrafında yoğunlaşıyor, hükümet politikaları da buna dahil. Artık dünyayı tehdit edici bir hale geldi çünkü turizmi bir tüketim nesnesi haline dönüştürdü, yani kimse turizmin asli amaçlarını önemsemiyor. Sadece bir ülke daha göreyim, bir şehir daha göreyim derdine düşüldü. Bunun sebep olduğu sorunların birincisi, ülke ve şehirlerin birbirine benzemeye başlaması. Bu yolla standartlaşmaya başlıyor çünkü kitle turizmi dediğinizde insanlar bir merak dürtüsüyle değil, yani oranın kültürel, doğal zenginliklerini, güzelliklerini keşfetme

duygusuyla değil, sadece tüketmek amacıyla gidiyorlar; dolayısıyla beklentilerini de çok fazla değiştirmeden gidiyorlar. Gittikleri yerde alıştıkları konfor düzeyini ve tüketim alışkanlıklarını devam ettirmeye çalışıyorlar. Bunun sonucunda ise dünyanın her tarafında yediğimiz yemekler, kaldığımız oteller, yürüdüğümüz kaldırımlar birbirine benziyor. Bu bir taraftan gideceğimiz ülkeleri daha sevimsiz hale getiriyor, sizi ancak oralarda sizin için tahsis edilmiş bölgelere sınırlıyor, birtakım gettolara hapsediyor. Eğer kitle turizmini turistiysezeniz zaten öyle çok fazla maceraya, çok fazla otantik yemeklere, çok fazla oranın yerli insanların kültürlerine falan bulaşmak derdinde değilsiniz gibi bir anlayış oluyor. Bunun sonucunda ise varış noktalarında aşırı yüklenmeler oluyor. Yani oraların kaldırabileceğinden daha fazla turist gidiyor çünkü herkes Venedik'e, Paris'e veya Londra'ya gitmek istiyor. Sonuç olarak, oralara daha fazla yatırım yapılıyor.

Kitle turizminin fiyatlarının çok düşük olması bu durumu nasıl etkiliyor? Kitle turizminin özelliklerinden bir tanesi fiyatta çok rekabetçi olması. Piyasaya yönelik bir rekabet var. Her şeyden önce hizmet kalitesi düşüyor. İşçi

ücretleri baskı altına almıyor çünkü vasıfsız ya da az vasıflı işçilerle o işi götürmeye çalışıyorlar. Doğaya duyarlılık çok fazla dert edilmiyor. Arıtma gibi şeyleri mümkün olduğu kadar ucuza mal etmek istiyorlar. Yeterli önlemleri almıyorlar, varsa da arıtma tesislerini çalıştırmıyorlar gibi. Bir de sunulan hizmetlerin kalitesi düşüyor. Özellikle gıda konusunda turistlere en ucuz, hiç adil olmayan, hiç temiz olmayan yiyecekler verilmeye çalışılıyor. Bunun karşılığında, sorunlu turizmin bir alternatif oluşturduğuna, başka bir turizm alanı olduğuna inanan insanlar olarak biz diyoruz ki, **karşılıklı olarak beklentilerimizi dengeleyelim.** Gittiğimiz zaman beklediğimizi bulalım, tesislere gelen müşteriler ne beklediklerini bilirler ve turizmciler de ne sunduklarını baştan beyan etsinler. Bu her zaman şakır şakır döşenmiş odalar, her şeyin aşırı tüketildiği bir tatil anlayışı değil. Karşılıklı taahhütler var.

“Kitle turizminin özelliklerinden bir tanesi fiyatta çok rekabetçi olması. Piyasaya yönelik bir rekabet var. Her şeyden önce hizmet kalitesi düşüyor”

Nedir bu taahhütler?

Bir defa tesisin hem mimarisi hem inşaatta kullanılan malzemeler yerel dokuya uyumlu olacak. Sahil şeritlerinde bölgeyle uyumsuz betonarme yapılar görüyoruz. Ne güzel koylarda, ne güzel körfezlerde oteller yapıyorlar. Kitle turizminin yanında ekoturizm yapan arkadaşlarımız da var. Ekoturizm, doğaya dönük turizm diyerek en güzel yerlere gidiyorlar, oteller açıyorlar. Oradaki doğayı tahrip etmek pahasına çünkü oraya giden insanlarda hem doğanın bağrında olmak istiyorlar hem de tüketim alışkanlıklarını değiştirmek istemiyorlar. Gittikleri zaman ormanda kalsın ama odalar klimalı olsun istiyorlar.

İkincisi, personelle ilgili sorunlar var. Gittiğimiz otel ve tesis personelinin bütün sosyal hakları tanınacak. Tesis sahipleri bunun güvencesini veriyorlar. Diyorlar ki kadın erkek eşitliğine dikkat ediyoruz, bütün sosyal haklarını tanıyoruz; çalışma saatleri olsun, yıllık izinleri, özlük hakları vb.

Bölge tanıtımına katkıda bulunacağız, yani bölgenin sosyal ve kültürel değerlerinin tanıtımını sağlayacağız. Biliyorsunuz kitle turizmine giden bir insan Antalya'da mı, Çeşme'de mi, Tunus'ta mı, Jamaika'da mı çok fazla fark etmiyor. Hepsi, her şey, oteller birbirine benziyor, tesisler birbirine benziyor.

Enerjiyi verimli kullanacağız, atıklara dikkat edeceğiz. En az çöp çıkması için gerekli uygulamaları yapacağız. Bu, kullandıkları ürünlerden başlayarak devam eder. Yemeklerde tamamen doğal ve mümkün olduğu kadar yöresel ürünler kullanacağız. Şu demektir, 40 çeşit peynir vermek zorunda değiliz. Sadece yöresel peynirleri vereceğiz. Yani bizim bölgede kaşar peyniri çıkıyorsa, kaşar peyniri vereceğiz. Yok beyaz peynir çıkıyorsa, beyaz peynir vereceğiz. Bunun ideali de şöyledir. Bazı tesislerde bunu beyan ederler. Mesela “50 km çapımızdaki ürünler temin ediliyor” denir. Fransız şarabı değil de yerli şaraplar olur. Mevsimindeki ürünler kullanılır, mümkün olduğu kadar paketlenmiş ve dondurulmuş

ürünler kullanılmaz gibi...

Sorumlu turistlerden beklentilerimiz şöyle: Önce yerel kültürleri anlamaya çalışacağız ve saygı göstereceğiz, oradaki insanlara ve doğaya. Doğaya zarar verecek faaliyetlerde bulunmamaya özen göstereceğiz. Gereksiz yere taş, böcek, çiçek toplamayacağız, ağaçların üstünü kazımayacağız gibi. Yerel kültürlerin yozlaşmasına yol açacak faaliyetlerden kaçacağız. Şu demek, bazen gittiğiniz yerlerdeki insanlara paralar ve bahşişler vererek onlara yardım ettiğinizi düşünmüyorsunuz. Mesela ben Küba'ya gitmiştim, Che Guevara'nın mezarının olduğu yerin kenarında orali çocuklar sizden tişört dileniyorlar. Giderek dilenme kültürü oluşuyor. Turistlerde iyi niyetle yapıyorlar ancak oradaki sosyal dokunun yozlaşmasına neden oluyorlar. Enerji ve su gibi kaynaklarını kullanırken özen göstereceğiz. Turist olarak biz de böyle bir taahhütte bulunuyoruz. Gittiğimiz yerde klima olmayabilir, odalar 150 metrekare olmayacak, suyu sorumlu kullanacağız gibi şeyler.

Bu saydıklarımızı uygulanması ve yapılması çok zor olmayan, uygulanabilir şeyler; turist açısından ve tesis açısından da. Tabii kitle turizmiyle karşılaştırmınca fiyatlar biraz yüksek geliyor. Kitle turizmi biraz da çok ucuz olduğu için rağbet görüyor. Ancak sosyal dokunun bozulduğu ve yaşayanların hayatına çok fazla müdahale edildiği gerekçe gösterilerek, örneğin Venedik'te son dönemde turist kısıtlaması gündeme gelmişti.

Venedik'te de yapıldı, Barcelona'da da yapıldı, Amsterdam'da da yapılmaya niyet edildi. Esas uç örneği, Bhutan'da turistlere kota koydular. Bhutan ülke olarak gelen turist sayısına sınır koyuyor ve onlara bir sene önceden kota koyuyor çünkü turist sayısını sınırsız olarak artırırsanız, bu sefer yerel ekonomiyi köklü ve kötü yönde değiştiriyoruz. Mesela bütün evler, otele dönüşmeye başlıyor. Bütün yerel esnaf mecburen ticari faaliyet gerektiren

“Turizmin insanları birbirine yaklaştıran, farklılıkları giderici, farklı kültürleri tanıtan boyutu son derece önemli. Zaten Avrupa Birliği'nde turizm, bir sosyal hak olarak tanımlanıyor”

kafe, turistik eşya dükkanlarına dönüştüyor çünkü onlar daha fazla para kazanıyor. Milyonlarca insan hücüm ediyor. Tıraş olacak berber, veyahut ayakkabı tamircisi veya terzi bulamıyorsunuz.

COVID-19 ile beraber özellikle iç turizme doğru bir yönelim oluşacak gibi. Bunun sonucu olarak da uzak yerlere sanal gerçeklik (VR) platformlarında turlar düzenlenmeye başladı. Sanal gerçeklikle ekoturizm yapan internet siteleri var. Belirli bir ücret karşılığında bir video satın alıyorsunuz ve filleri, maymunları sanal gerçeklik platformu üzerinden izleyebilirsiniz.

Çok güzel. Böyle şeyler olacak tabii. Şimdi bir film seyrediyoruz, “Hadi Antarktika'ya da bir görsük” diyoruz. Paramız varsa da gidip görüyoruz. Veyahut Amazonlar'daki pembe yunusları seyrediyorsunuz, “Ne güzel dans ediyorlar ben de göreyim” diyorsunuz ancak bunlar çok ucuz turlar değil. Ama bir müddet sonra, daha ucuza turlar yapılmaya başlanıyor. Ve herkes

gitmeye başlıyor. O zaman ortada ne Antarktika kalıyor, ne Galapagos Adası, ne de Amazonlar! Bu teknolojiler tabii ki iyidir. Bu tür araçlarla o merakın başka türlü giderilmesi iyidir. Turizmde insanlar merak dürtüsüyle yani başka yerleri, başka kültürleri tanımak dürtüsüyle hareket ediyor. Gerçek turistlerin de öyle olması lazım. Merak derken sadece bir ülke daha görmüş olayım, bir şehir daha görmüş olayımın ötesinde, gerçekten merak ettiğiniz bir yer demek istiyorum.

Turizmin farklı bir boyutu daha var. Avrupa Birliği'nde turizm, bir sosyal hak olarak tanımlanıyor. Birçok anayasada boş vakitlerini değerlendirmek bir hak olarak kabul edilmiş. Sosyal turizm diye de başka bir anlayış var. Şimdi orada da özellikle vurgulanan şey, turizmin insanları birbirine yaklaştıran, farklılıkları giderici, farklı kültürleri tanıtan boyutu. Onu da ihmal etmemek lazım. Hepimiz birden İngiltere'ye gitmeyelim, hepimiz birden Londra'daki publara dolmayalım ama gerçekten Londra'daki insanlar nasıl yaşıyor,

merak eden insanlar da gidebilirler, oradaki insanlarla görüşünler. Yalnız herkes aynı mahalleye giderse işte o zamanda İngiliz görmeden geri dönmüş oluyorlar. Türkiye'ye gelip köylü görmeden, kahvede oturmadan, beş yıldızlı otellerde, paket turlarda haldır haldır gezerek, rehberlerin gösterdiği kadarını öğrenerek geri dönüyorlar. Bunun sosyal yaklaşmayı ne kadar sağladığından emin değilim. Bu boyutu da ancak yine sorumlu turizm içinde halledebiliriz diye düşünüyorum.

Sosyal hak olarak turizm denince başka sorunlar da ortaya çıkıyor elbette. İnsanlara, "Sen hani geziyorsun ama karbon ayak izin de şu kadar kardeşim"i sürekli hatırlatmak lazım. Sınırsız kaynaklara sahip olmadığımızı bilmemiz lazım. Bunun başka mekanizmaları kurulabilir mi, onun üzerine düşünmek lazım. İşte bu kirleten öder prensibi vardır çevre politikalarında. Onun gibi mesela karbon vergisi konulmuştu. Mesela herkesin uçtuğu her beş yüz mil başına bir tane ağaç dikmesi veya ağaç diken bir kuruluşa bu amaçla bir bağış vermesi, vergi babında birtakım mekanizmalar devreye sokulabilir. Hassas dengeler tabii bunlar, paranın esas belirleyici olduğu bir dönemde çok fazla parası olan insanlara gitmeyin gezmeyin demenin kolay bir yolu yok maalesef. Sadece bunu biraz daha adil hale nasıl getirebiliriz diye düşünmek lazım. Yoksa parası olan hafta sonu şarap içmeye Paris'e gidiyor, ondan sonra kebab yemek için Antep'e gidiyor. Bunu nasıl engelleyeceğiz bilemiyorum.

Bunlar çok kolay meseleler değil, "sorunluluk" oradaki anahtar sözcük olabilir. Ama herhangi bir yaptırım yok. Sadece sosyal baskı olabilir. "Uçuş utancı" diye bir kavram çıktı İsveç'te, artık insanlar uçağa binmenin ayıplananca bir davranış olacağını düşünüyorlar. Hani alternatif bir yolumuz varsa, trenle gitmek ya da otobüsle gitmek gibi. İsveçli genç iklim eylemcisi Greta Thunberg mesela iklim zirvesine yelkenliyle gitti. Sembolik olarak önemli bir tavır. En azından insanlara uçağa

Sorumlu Turizm Taahhüdü: "Başka Türü Bir Turizm Mümkün"

Mahmut Boynudelik, daha önce hazırladığı bir sorumlu turizm taahhüdü çalışmasını bizlerle paylaştı. Şu anda sadece kağıt üzerinde ama turizmin tüm paydaşlarının etrafında tartışması için son derece önemli bir başlangıç zemini olarak, okuyucularımızın dikkatine sunuyoruz.

2002 Cape Town deklarasyonu ile geniş çerçevesi çizilen sorumlu turizm, turizm faaliyetlerinin yapıldığı bölgeye, o bölgenin doğasına ve o bölge insanların kültürel, ekonomik ve sosyal yaşamlarına en az olumsuz etkinin yapıldığı ve bölge halkına ekonomik ve sosyal olarak en fazla katkı sağlamanın amaçlandığı bir anlayışı ifade eder.

Her şeyin daha çok ve daha hızlı tüketilmesi alışkanlığını dayatmaya çalışan egemen anlayışa karşı çıkarak turizmin dünya üzerindeki ekonomik eşitsizlikleri giderici ve yaygın bir istihdam yaratıcı etkilerini önemseyen, insanların turizm etkinlikleri yoluyla dünyayı görmesinin, farklı kültür gruplarından insanları tanımalarının, insanları birbirlerine yaklaştırarak birbirlerini anlamalarına katkıda bulunacağını, yeryüzündeki çeşitliliği görmelerini ve takdir etmelerini sağladığını, yani başka türlü bir turizmin mümkün olduğunu savunan bizler, sürdürülebilirliği ön planda tutarak, doğayı, yaşlı gezegenimizi paylaştığımız canlı türlerini ve insanlık kültürlerini tanımanın, anlamının, paylaşmanın ve katkıda bulunmanın sorumluluğuyla hareket etmeye kararlıyız. Turizm faaliyetlerinin bileşenleri olarak ancak birlikte ve ortak bir doğrultuda hareket etmenin sonuç getireceğine inanıyoruz ve bu anlayışla gönüllü bir iş birliği taahhüdü içine giriyoruz ve bu yolda:

Sorumlu Tesis sahipleri olarak;

- Tesisimizin mimarisinde ve kullandığımız malzemelerde yerel dokuya uyumlu hareket edeceğimizi,
- Hizmet verdiğimiz insanlara, çalıştırdığımız personele ve iş birliği içinde bulunduğumuz tüm şahıslara karşı ayrımcılık algısı yaratabilecek tutum ve davranışlardan özenle kaçınacağımızı,
- Bölgenin sosyal ve kültür değerlerinin korunması ve tanıtılması için çaba göstereceğimizi,
- Enerjiyi verimli kullanacağımızı,
- En az çöp çıkması için dikkat edeceğimizi,
- Atıkların ayrıştırılmasına ve yeniden kazanıma önem vereceğimizi,
- Yemeklerde tamamen doğal ve mümkün olduğunca yöresel ürünler kullanacağımızı,
- Çalışanlarımızın tüm yasal haklarını tanıyacağımızı,

Sorumlu Turizm organizasyon şirketleri olarak;

- Öncelikle sorumlu turizm anlayışıyla çalışan işletmeleri kullanacağımızı,
- Bölgesel kültürün korunması ve sürdürülmesi için yapılan çalışmalara destek olacağımızı,

Sorumlu Turistler olarak;

- Yerel kültürleri anlamaya çalışacağımızı ve saygı göstereceğimizi,
- Doğal hayata zarar verebilecek faaliyetlerde bulunmamaya özen göstereceğimizi,
- Yerel kültür ürünlerinin yok edilmesine, yozlaşmasına yol açacak faaliyetlerden kaçınacağımızı,
- Enerji, su gibi kaynakları kullanırken özen göstereceğimizi gönüllü olarak taahhüt ediyoruz.

“Hassas dengeler tabii bunlar, paranın esas belirleyici olduğu bir dönemde çok fazla parası olan insanlara gitmeyin, gezmeyin demenin bir mekanizması yok maalesef. Sadece bunu biraz daha adil hale nasıl getirebiliriz diye düşünmek lazım”

binmenin çok masum bir şey olmadığını gösterdi. Diğer taraftan da havacılık sektörü çok büyük ve çok önemli bir sektör. Yüzde yüz bir çözüm kolay değil ama en azından insanların zihinlerinde bir dönüşüm başlatabilmek önemlidir. Yoksa insanları “param var, istediğim yere istediğim zaman gideyim” anlayışından biraz sarsmak gerekiyor. Yoksa bir Alman illa ki bir yere denize gidecek. 50 hafta çalışıyorsa, iki hafta da tatili varsa, orada güneş görmek istiyor. Akdeniz’de bir yere gidemezsiniz diyemezsiniz.

Gitmesini engellemek çok mümkün değil elbette ama bunun farklı yolları da var. Ev satın alıyorlar mesela... Tabii bu arada başka şeyler de oluyor. Kitle turizmi ile birlikte, para ilişkilerini devreden kaldıran mekanizmalar da oluyor. Mesela coachsurfing denen bir şey var. Benim de kullandığım home exchange programları var. Yani siz ken-

di evinizi veriyorsunuz, başka bir ülkedeki birisiyle değiştiriyorsunuz. Buenos Aires’teki bir aileyle veya bir insanla, İstanbul’daki evinizi de alışveriş yapıyorsunuz. İkinci daha yerel halkla birlikte, yerel halkın yaşadığına yakın bir şekilde yaşıyorsunuz. Yerel halkın alışveriş yaptığı marketlerden alışveriş yapıyorsunuz. Artık otellere gitmek istemediğim için, ev değiş-tokuş programını kullanıyorum. Hem ekonomik olarak çok daha elverişli, hem de gittiğimiz yerde gerçekten yerel bir hayata dahil olma imkânımız oluyor.

Kitle turizmine yönelik bir takım alternatif arayışları da var. Kitle turizminin iyi bir yol olmadığını insanlar bir müddet sonra görüyorlar. Yani hayatında ilk defa bir yerlere giden insanlar, özellikle orta sınıf mecburen kitle turizmine yöneliyor. O anlamda kitle turizmini de yok sayamayız. Çok ucuza mal oluyor. Bir Avrupa turu 500 Euro’ya satılıyor.

Sosyal Turizmin Esaslarından Biri Olarak Turizm Hakkı:

Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi, 2006’da yayınladığı Avrupa’da Sosyal Turizm ile ilgili görüşünde şöyle diyor: “Herkesin, günlük, haftalık ve yıllık olarak dinlenme ve kişiliğinin her unsurunu ve sosyal bütünleşmesini geliştirmesini sağlayacak boş vakit hakkı vardır. Şüphesiz, herkes bu kişisel gelişim hakkını kullanma hakkına sahiptir. Turizm hakkı, bu genel hakkın somut bir ifadesidir ve sosyal turizm bu hakkın uygulamada küresel olarak erişilebilirliğini temin etme isteği üzerine kuruludur. Dolayısıyla sosyal turizm, dünyada, Avrupa genelinde ve özellikle bazı üye ülkelerde önemli bir endüstri olan turizmle ilgisiz veya bunun dışında değildir; aksine bu evrensel turizme iştirak etme, seyahat etme, başka bölgeleri ve ülkeleri tanıma hakkını, ki bu turizmin temelini oluşturur, uygulamanın bir yoludur.”

Sosyal Turizmin Esasları Beş Kriter Üzerine Kuruludur:

- Çoğunluğun turizmden yararlanma hakkı.
- Sosyal turizmin sosyal entegrasyona katkısı.
- Sürdürülebilir turizm yapılarının oluşturulması.
- İstihdam ve ekonomik kalkınmaya katkısı.
- Sosyal turizmin küresel kalkınmaya katkısı.

Kendi başımıza uçağa binseniz nerdeyse o kadar para veriyorsunuz. Açıkçası kitle turizmini tek seferde bitiremeyiz. Ancak yavaş yavaş insanları ve hizmet verenleri dönüştürebiliriz. Dünyayı bir seferde, bir günde, bir programla kurtarmak pek mümkün değil. ○

COVID-19, Afrika'daki Ekoturizm Alanları için Ne İfade Ediyor?

Birleşmiş Milletler Program Müdürü ve Koordinatörü olarak Büyük Maymunlar Kurtarma Programı'nı yürüten Johannes Refisch'in, ekoturizmin karşılaştığı ikilemi ve COVID-19 sonrası durumu düzeltmek için ekoturizmin nasıl bir değişim geçirmesi gerektiğine dair görüşlerini EKOIQ okuyucularıyla paylaşıyoruz.

 Burcu GENÇ

Ekoturizmden bahsettiğimiz zaman aslında tam olarak neyi kastediyoruz? Uluslararası Ekoturizm Topluluğu (International Ecotourism Society) ekoturizmi, “çevreyi koruyan ve yerli halkların iyi olma halini yükselten doğal alanlara yapılan sorumlu seyahat” olarak tanımlıyor. Ziyaretçi sayısını, otelleri ve diğer turistik altyapıları sınırlandıran ekoturizm, insanın çevre üzerindeki etkisini minimuma indirir. Çevre kültürünü, kültür bilincini ve saygıyı inşa eder.

Yerli topluluklar, yaratılan iş fırsatları ve sosyal projeler yoluyla ekoturizmden yararlanıyor. Ekoturizm aynı zamanda ulusal ekonomilere de belirgin bir şekilde katkıda bulunuyor. Örneğin, Ruanda 2017'de 1,5 milyon uluslararası yola misafir etti. Sıradağları, volkanları ve büyük maymunların da-

hil olduğu sayısız vahşi yaşam türüyle ünlü Ruanda'da, sadece ülkenin park alanları 94.000 ziyaretçi ağırladı ve 18,7 Milyon ABD doları getirisi oldu.

COVID-19'un yayılması ekoturizmi şimdiye kadar nasıl etkiledi?

Büyük maymun ziyaretçi alanları, insanların COVID-19'u bulaştırma riskinden dolayı krizin başlarından itibaren kapatıldı. O zamandan beri birçok sınır kapandı; uluslararası seyahat durma noktasma geldi.

Bu durum, gelir kaynakları kesilmek suretiyle büyük maymunların olmadığı alanları da etkiledi. Birçok korunaklı alan, yasaların uygulanması, biyolojik izleme ve görevli maaşlarını finanse etmek için turizmden gelen gelirleri kullanıyor. Turizm sektörü olmadan geçen üç ay, birçok korunaklı alanı

finansal krize soktu. Görevlilerin işten çıkarılması ve yasa tatbikinin askıya alınması, kaçak avcılığın ve saldırıların artmasına sebep oldu. Her şeyden önce bunun ilk sebebi yasal yaptırımların uygulanmasındaki zorluklar, ikincisi ise topluluk üyelerinin gelirlerini kaybetmesi ve alternatif gelirlerinin son derece az olmasıdır.

Primat korunakları ve kurtarma merkezleri de bu durumdan etkilendi. Turizme kapalı alanlar olmasına rağmen, hayvanları beslemek zorunda olduklarından, çalışmalarını bir anda durdurmaları mümkün değil. Endonezya'da birçok rehabilitasyon/kurtarma merkezinin orangutanları salma ve “sisteme yeniden tanımlama” programları var ancak hastalık riskinden dolayı “yeniden tanımlama” şu anda tavsiye edilmiyor. Aynı zamanda, yeni hayvanlara yer sağlamak zorundalar; bu da kapasitelerin sınırlarının zorlanmaya başlamasına sebep oluyor.

Uluslararası toplumun bir an önce turizm sektöründeki kayıpları dengelemek üzere acil durum fonları açması lazım. Turizme aşırı bağımlı toplulukları desteklemek üzere “Lion's Share” inisiyatifi gibi veya COVID-19'a bağlı tehditlere yanıt vermek için “SOS African Wildlife” inisiyatifi gibi yerlerden teklif çağrıları yayımlanmaya başlandı bile.

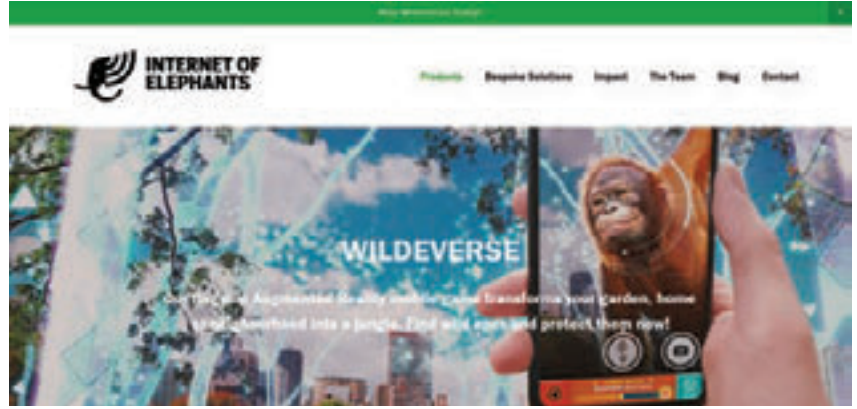
Bir yanda turizmden gelecek gelirlere bağımlı olan alanlar var; bu onların işleyiş modeli. Diğer yanda ise büyük maymun gruplarının yaşadığı alanda oluşabilecek herhangi bir COVID-19 salgını, bu iş modelinin uygulanabilirliğini tehdit ederek yok edici sonuçlara sebep olabilir.

Büyük maymun turizmiyle ilgili olarak -ki burada insanların doğal habitatın içine girmesine ve vahşi hayvanların yakınında olunmasına izin veriliyor- gelecekte bu alanların tekrar açılmasına dair öngörünüz nedir? Bu çok zor ve karmaşık bir soru. Bir yanda turizmden gelecek gelirlere bağımlı olan alanlar var; bu onların işleyiş modeli. Diğer yanda ise büyük maymun gruplarının yaşadığı alanda oluşabilecek herhangi bir COVID-19 salgını, bu iş modelinin uygulanabilirliğini tehdit ederek yok edici sonuçlara sebep olabilir.

COVID-19'un yeni bir bulaşma dalgasına sebep olup olmayacağını bilmiyoruz. Aşımız ya da tedavimiz de yok. Büyük maymunlar insanlara çok benzer. Bu sebeple insanlar için bulunacak aşımın veya tedavinin büyük maymunlar için de kullanılabileceğine veya çok kısa bir süre içinde onlara uyumlu hale getirilebileceğine inanıyoruz.

Uluslararası Doğa Koruma Birliği'nin Büyük Maymunlar Bölümü'ndeki Primat Uzman Grubu ve Vahşi Yaşam Sağlık Uzman Grubu büyük maymunlarda hastalık kontrolü ve turizmle ilgili iyi örnekleri sundular. Bu rehberin uygulanması yapılabileceklerin ilk adımlarından biri.

COVID-19 sonrası gelecekte, ekoturizmin değişiminin nasıl olacağını düşünüyorsunuz?

Dijital çözümler birer senaryo; sanal ekoturizmi pazarlayan <https://www.vecotourism.org/> gibi inisiyatifler var. Ama buradan gelecek olası gelirler, Ruanda'da bir tek gorilin izleme izni için ziyaretçinin ödemesi gereken 1500 Dolarlık ücretin kaybını karşılamayacaktır. Ancak bu bize bir şeyler yapmanın yeni yollarını bulabildiğimizi de gösteriyor. Ayrıca başka inisiyatifler oyun endüstrisini konuya dahil etmeye çalışıyor. İnsanlarla vahşi hayvanlar arasında daha güçlü bağlar kurmak için çalışan ve bir sosyal topluluk girişimi olan "The Internet of Elephants", gorillerin, şempanzelerin ve orangutanların başrolünde olduğu bir yükseltilmiş gerçeklik oyunu olan Wildeverse'i dizayn etmek için Borneo Doğa Vakfı ve "Goulougo Üçgeni Maymun Projesi"yle ortaklık yaptı.

BM Çevre Programı (UNEP) vahşi yaşam turizmini nasıl destekliyor? Yaban hayatını yakınlarında yaşayan

insanlar, bazen ettikleri arazilerin vahşi hayvanlar tarafından dağıtılması gibi olumsuz etkilere maruz kalırlar. Bu sebeple bu insanların ekonomik fırsatlara erişebilmesi önemlidir. Hükümet yönetim alanlarının dışında kalan korunmaya alınmış alanlarda birçok vahşi hayvan yaşıyor. Bu yüzden, -ister özel, ister topluluğun sahip olduğu- vahşi yaşam arazilerinde beraber yaşayan yerli toplulukların vahşi yaşamı korumadaki önemi kavramaları önemlidir. BM Çevre programı, vahşi yaşamı korumamın ve turizminin birlikte yürütülmesi için toplulukları destekliyor. Örneğin, Büyük Maymunlar Kurtarma Programı -İspanya Hükümeti'nden aldığı fonla- Afrika'da topluluk-yönetimli bir alanda ilk goril takip programının kurulması için Kongo Cumhuriyeti sınırları içindeki "Lossi Interzone" çalışmalarına destek oluyor. ○

Not: Bu röportaj Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) sitesinden alınmıştır.

Sürdürülebilir Seyahat Üzerine 20 İpucu: Nasıl İyi Bir Küresel Gezgin Olunur?

Audrey Scott bir yazar, hikâye anlatıcısı, konuşmacı ve turizm kalkındırma danışmanı. Eşi Daniel Noll ile birlikte, Uncornered Market isimli internet sitesinde hikayelerini anlatıyorlar. 10 yıl önce işlerinden istifa ederek birlikte 100'den fazla ülkeyi ziyaret eden gezginler, bu yazıda nasıl iyi bir küresel gezgin olunacağı hakkında ipuçları veriyor.

 Audrey SCOTT Çisil SEVİNÇ

Derin seyahat tecrübeleri ile gezegenimiz ve halkına duyduğumuz önemin kesişiminde yaşayan saygılı gezginler olarak, sürdürülebilir seyahati bir eylem olarak görüyoruz. Bu; yerel çevre, kültür ve ekonominin korunması hedeflenerek alınan seyahat kararlarıyla dolu bir farkındalık yolculuğu. Bahsedilen 20 sürdürülebilir seyahat ipucunu ya gelecek seyahatinizde ya da evinizde her gün uygulayabilirsiniz. Seyahat, içerisinde muazzam olasılıklar barındırıyor. Gezginlere sunduğu fırsatlar arasında deneyim, eğitim ve kişisel dönüşüm bulunuyor ve yöre halkı için ekonomik yararlar ile kültürel değişimler sağlıyor.

Bu “seyahat eşitliği”, 10 sene önce işlerimizden istifa ederek yollara düşmemize ve bugüne kadar seyahat etmeye, keşfetmeye ve paylaşmaya devam etmemize ilham kaynağı oldu.

Ancak seyahat sektöründeki gelişmeler her zaman bu kadar umut verici değildi. Yıllar boyunca, turizm sektöründe üstlendiğimiz doyumsuz payı gördük; yerel kültürleri, ekonomileri ve çevreyi zarara uğratan düşüncesiz bireysel eylemlerimizin farkına vardık.

Üzücü bir şekilde, turistik mekanların sayısı arttıkça “haddinden fazla” turizm söz konusu olmaya devam ediyor ve çevre olumsuz etkilere ve fazla ziyaretçi sayısının yol açtığı baskıya maruz kalıyor.

Turizmin “görünmez yüküne” yönelik farkındalık ise giderek artıyor.

Peki bir gezgin bu konuda ne yapabilir? Siniklere göre hiçbir şey, umutlulara göre pek çok şey... Sürdürülebilir seyahat işte burada yolculuğa dahil oluyor.

Öncelikle, bu bir süreç. Bunu bir kişinin temel değerleriyle başlayan bir zincir olarak düşünüyoruz. Bu değerleri, gelişen farkındalık ve bilinçli karar alma süreci ile birleştirdiğinizde eyleme geçmeye hazırız.

Seçme hakkımız olduğunu unutmayın, tepkinizi koyun, kesenin ağzını açın ve en ufak hareketinizin bile bir sonucu olduğunu unutmayın.

Ufak değişikliklerden büyük farklılıklara: Bunlar zamanla değişimi getirecek.

Tabii ki “Bütün bunlar kişisel seviyede ne anlama geliyor?” diyebilirsiniz.

Hepimiz gelecek seyahatimizde bazı ufak eylemlerde bulunduğumuzda ne olacak? Diğer bir deyişle, iyi bir küresel gezgin olmak ne demek? Dünyayı ve insanları önemseydiğimiz için sahip olduğumuz değerleri seyahat kararlarımızla ve yaptığımız harcamalarla hizaya sokmak ne anlama geliyor?

İşte kültürel, ekonomik ve çevresel düşünceleri barındıran ve seyahatlerimiz boyunca uyguladığımız bazı sürdürülebilir seyahat ipuçları.

Lütfen bunları zorlayıcı kurallar olarak değil de, sağduyunuza destek olacak öneriler olarak alın.

Kültür ile ilgili Seyahat İpuçları

1 Öncelikle Misafir Olduğunuzu Unutmayın: Ev sahibi ülkeye ve halkına saygıyla yaklaşım ve bağlılığımızı eylemlerinizle gösterin. Bunun karşılığında, size nazik davranılması ihtimalini yükseltirsiniz.

2 Saygılı Giyinin: Şüpheye düştüyüseniz, daha az açık olan kıyafetlere yönelin. Düzgün giyinmek yalnızca ortama ayak uydurmanızı sağlamaz, aynı zamanda kırıcı olma ihtimalinizi azaltır. Şunu unutmayın: Burası onların ülkesi ve onların evi, sizin değil. Başörtü gibi yerel kıyafetler satın almamız ve bunları giyiyor olmanız ayak uydurmanıza yardım eder. Hatta sohbet başlatıcı bir rol oynar.

3 İçinizdeki Çocuğu Serbest Bırakın: Seyahat ederken içinizdeki merakı dışa vurmaktan çekinmeyin. Soru sormak yalnızca merakınızı ortaya koymakla kalmaz, yerel halkla fikir alışverişi yapmanıza ve daha fazla etkileşime geçmenize yardımcı olur. Yemek, pazarlar ve çocukların yaşları, isimleri gibi basit ve tehditkâr olmayan konularla başlayın. Böylece kendinizi aile, hayat, politika ve daha fazlası hakkında konuşurken bulabilirsiniz.

4 Açık Bir Vücut Dili Kullanın: Gülümseyin, kibar ve zarif olun. Bu tarz basit davranışlar ve ruh hali, size uzun vadede yardımcı olur. Sahte gülümsemelerden veya sırttmaktan bahsetmiyoruz, olumlu bir ilk izlenim bırakan doğal bir gülümsemeniz olmalı. Özellikle ortak bir dil konuşamıyorsanız bu size oldukça yardımcı olacaktır. İletişimin %50'sinin sözsüz yapıldığını unutmayın.

5 Yerel Dilden En Az Birkaç Kelime Öğrenin: Yabancı dil öğrenme kabiliyetinizin olmadığını düşünüyorsa bile, insanları selamlarken veya yemek siparişi verirken kullanabileceğiniz en az dört

beş önemli kelimeyi aklınızda tutun. Büyük üçler (merhaba, lütfen ve teşekkürler) her zaman iyi bir başlangıç yapmanızı sağlar. Biz her zaman insanları gülümsetecek ve sohbet başlatacak tarzda tuhaf kelimeler öğrenmeye özen gösteriyoruz.

6 Çocuk Refahı Sorunlarının Farkında Olun ve Yerel Çocuklara Karşı Sorumluluk Üstlenin: Birkaç sene önceki Doğu Afrika seyahatimizde; dilenen çocuklar, okul seyahatleri, yetimhanelerde gönüllü olma ya da yerel çocukların fotoğrafını çekilmesi gibi konularda yapılabilecek en iyi eylemin ne olacağını düşündük. Vardığımız sonuç şu oldu: Gezginlerin ve şirketlerin yardım ettiğini düşünerek yaptığı eylemler aslında bazı çocuklarda istenmeden negatif sonuçlar doğurabiliyor. Bu yüzden seyahatler esnasında çocukların refahı konusundaki farkındalık ve eğitim oldukça önemli.

7 Yerel Halkın Fotoğrafını Çekmeden Önce İzinlerini İsteyin: Bu sizin için aşikâr olabilir. Ancak seyahatlerimiz esnasında o kadar çok gezginin izin almadan ve hatta hiç konuşmadan dahi kameralarını bir insanın yüzüne tuttuğunu gör-

dük ki, uyarıda bulunma gereği duyduk. Siz bu gezginlerden olmayın. İzinsiz çekimler fotoğrafçılık sürecini kişiliksizleştirir ve gezginler ile yerel halk arasında daha büyük engeller oluşmasına neden olur. Bunu önlemek için iletişime geçin ve izin isteyin. Eğer ortak bir dili konuşamıyorsanız, fotoğrafını çekmek istediğimiz kişi ile jest ve mimiklerinizle iletişime geçmeye çalışın. Eğer ortak bir dili konuşuyorsanız, neden fotoğraf çekmek istediğinizi açıklayın. Örneğin, kendi ülkenizde bu tarz pazarlara sahip olmadığımızı ya da ülkenizdeki insanlara ziyaret ettiğimiz yerleri göstermek istediğinizi söyleyebilirsiniz. Bunu yapmak biraz zaman alabilir ancak fotoğrafınız bir anıya sahip olduğundan çok daha iyi olacaktır.

Ekonomi ile ilgili Seyahat İpuçları

8 Yerel Yiyecekler Yiyin, Yerel Kalmın: Yerel işletmeleri destekleyin. Ziyaretinizin yerel halka ekonomik olarak yarar sağlama ihtimalini artırın. Bu, yabancı sermayeli işletmelerden uzak durmanız gerektiği anlamına gelmiyor. Yalnızca bu işletmelerin yerel halka iş imkânı sağladığından ve yerel topluluğa yatırım yaptığından emin olun. Ülkeye geldikten sonra orayı çok

sevdiği için kalıp katkıda bulunmayı amaçlayan ve özellikle küçük olan işletmeleri keşfetmek önemlidir.

9 Bütün Paramızı Tek Bir Yerde Harcamayın: Ziyaretinizden toplumun ekonomik olarak faydalanması için çeşitli restoran ve dükkanları ziyaret edin. Bunun diğer bir avantajı, size farklı yiyecekleri deneme ve farklı insanlarla etkileşim kurma fırsatı sağlamasıdır.

10 Hediye Eşyaları ve El Sanatlarını Birinci Elden Satın Almaya Çalışın: Doğrudan zanaatkârdan veya bir kooperatiften hediye eşya satın almak, araçlardan ziyade zanaatkârın eline daha fazla para geçmesini sağlar. Doğrudan satın alabileceğiniz esnaf pazarlarını araştırın. Sanatçının sahip olacağı satış yüzdesi konusunda şeffaf olan kooperatif dükkanlarını arayın. Adil ticaret kooperatiflerindeki sanat eserleri daha kaliteli olur ve kendinizi çok daha iyi hissettirir.

11 Sosyal Girişimlere Destek Olun: Sosyal girişimler, sokak çocukları için misafirperverlik dersleri vermek gibi insanları daha iyi bir gelecek için eğiten işletmelerdir. Bazen işletmenin geliriyle başka bir yardım der-

neğini desteklerler. Deneyimlerimiz bize yemek, zanaat ve hizmetlerin ortalamamız üzerinde olduğunu gösterdi. Eğer birkaç soru sorarsanız veya kuruluşun kaynakçasını okursanız, gelirlerin yüzde kaçının nereye gittiğini bilirsiniz. Bir sonraki seyahatinizde, gittiğiniz yerdeki sosyal girişimleri araştırın. Örneğin; Güneydoğu Asya rotasındaki Kamboçya, Laos ve Vietnam'da çok sayıda sosyal girişim mevcut.

12 Topluluğa Bağlı Kişilerin Rehberliğini ve Aile Yanında Konaklama Hizmetlerini Tercih Edin: Aile yanında konaklamalar, toplum kökenli turizm ve yöre halkı ziyaretleri yerel halk ile etkileşime geçmenize ve yaşam tarzlarını kavramanıza olanak sağlar. Seyahat ajansınıza veya rehberinize, gideceğiniz ülkedeki yöre halkıyla olan ilişkileri hakkında sorular sorun. Ailelere ve yöre halkına yüzde kaç oranda ücret ödediği konusunda şeffaf olan operatörlerin programlarını seçmeyi göz önünde bulundurun.

Çevreye Olan Etkinizi Azaltmak için Seyahat Önerileri

13 İz Bırakmamak Adına Tek Kullanımlık Plastikleri Bırakın: Ne kadar çok seyahat eder-

sek su şişeleri, pipetler, yiyecek kapları, plastik mutfak eşyaları gibi plastik atıkların su kaynaklarını ne denli kirlettiğini ve çevreyi nasıl yok ettiğini o kadar çok görüyoruz. Her zaman plastik atıklar konusunda endişeli olmama ve kendi doldurulabilir şişemi yanımda taşımama rağmen, plastik atık kirliliğimin ne kadar ciddi olduğunu yakın zamanda Kamboçya'daki Koh Rong Adası'na yapmış olduğumuz seyahatte fark ettim. Sahil her sabah dalgaların getirdiği ve çoğunluğu yiyecek ve içecek atıklarından oluşan plastik yığınları ile kaplanıyordu. Bu durum, plastik atıklarımızı çöp kutularına atsak bile tüm bu atıkların en nihayetinde okyanuslarımız ve tarlalarımıza ulaştığını görsel bir hatırlatıcıydı. Seyahat edenlerin sayısı her yıl giderek artıyor ve bu durum özellikle daha kırılgan çevrelerdeki seyahat atıklarının artmasına sebep oluyor. İşbirliği içerisinde yapacağımız birkaç ufak değişiklik, yalnızca seyahat ederken değil, evdeyken sebep olduğumuz plastik ayak izimizi de azaltabiliriz.

Seyahat Ederken Plastik Atıkları Azaltmaya Yarayacak Birkaç Öneri: Doldurulabilir şişenizi yanınızda taşıyın: Mataramızı ultraviyole (UV) ile saflaştırılmış veya filtrelenmiş su ile

doldurum. Ücretsiz ya da düşük bir ücret karşılığında suyunuzu doldurabileceğiniz filtrelenmiş su tesislerine sahip olan otel ve restoranların sayısı günden güne artıyor. Daha uzak bölgelere gidiyorsanız, bakterileri öldürmek için kendi su arıtımınızı kullanın.

Kendi eşyalarınızı getirin: Sokak yemekleri tüketirken kendi çatal-bıçağınızı kullanmanız biraz tuhaf gelebilir. Ama yemek yerken kullanıp attığımız plastik çatal, kaşık ve bıçakları düşündüğünüzde bunun doğru bir seçim olduğuna ikna oluyorsunuz. Bu, seyahatlerimizde ve evde devamlı hatırlamaya çalıştığımız bir konu.

Plastik pipet kullanmayın ya da kendi pipetinizi getirin: Bu biraz ileri görüşlülük gerektiriyor ancak sipariş verirken garsona kokteylinizi, biranızı veya meyve suyunuzu pipetsiz tercih ettiğinizi belirtmeniz, gereksiz yere kullanılan ve çöpe atılan pipet miktarını ciddi ölçüde azaltacaktır. Biz yakın zamanda bambu pipetler aldık ve bir sonraki seyahatimizde bunları denemek için sabırsızlanıyoruz.

Yeniden kullanılabilir kahve veya çay kupanızı yanınızda taşıyın: İtiraf etmek gerekirse, paket servis (take-away) kahveler benim zayıf noktam ancak bu alışkanlığın ne kadar fazla atığa yol açtığının farkındayım. Çantamıza yeniden kullanılabilir kapaklı kahve kupaları attığımızda kafein ihtiyacımızı her yerde karşılayabilirsiniz. Bazı kahveciler kendi kupanızı götürdüğünüzde indirim bile uyguluyorlar.

Yanınızda bir bez çanta bulundurun: Bu tarz çantalar, marketlerde ve diğer dükkanlarda duyulan plastik poşet ihtiyacını azaltır ve plastikten daha güçlü bir yapıya sahip oldukları için pek çok şey taşımanıza olanak sağlar. Plastik bir poşete kıyasla eğlenceli motiflere sahip bir bez çantayla yürürken daha şık ve yerel halktan biri gibi görüneceğinizden bahsetmeye gerek bile yok.

Paketleme ihtiyacınız varsa, kilitli poşetleri ve diğer plastik torbaları tekrar kullanın: Kabul edelim ki, çamaşırlar ve diğer eşyalar için su ge-

çirmez bir poşet görevi gördüğünden bazen plastik poşet kullanmak kullanışlı olabiliyor. Bu özellikle yürüyüş gibi açık hava etkinlikleri yaparken geçerli. Kilitli poşetleri ve diğer plastik torbaları daha uzun ömürlü ve sağlam olan çeşitli boydaki çanta yağmurluklarıyla (dry sacks) değiştirin. Bunu yapamıyorsanız, en azından plastik poşetlerinizi saklayın ve tekrar tekrar kullanın.

14 Hayvanların Sınırlarına Saygı Duyun: Eğer hayvanlarla olan mesafenizin korunması veya onlara dokunmamanız gerektiği belirtiliyorsa, bu uyarılara kulak verin. İstenmeyen ilgi hayvanlarda strese veya kaygı sorunlarına yol açabilir ve bazen davranış bozukluklarına ve daha da kötüsü yuvaların ve yavruların terk edilmesine sebep olabilir. Galapagos Adaları'ndayken, gezginlerden bazıların "İstedığımı yaparım ben buna para verdim!" mantığıyla belirlenmiş yolların dışına çıktığına tanık olduk. Rehberimiz sağ olsun, bu

davranışlara göz yummadı ve kurallara uymayanlara sebep olabilecekleri zararlar konusunda uyarılarda bulundu. Bunlara ek olarak; fillere binmek, kaplanlarla fotoğraf çekilmek, yüzme havuzlarında yumuslarla yüzmek gibi ya da hayvanların tutsak edildiği ve turistlerin ilgisini çekmek için düzenlenen diğer vahşi yaşam aktivitelerinden uzak durun. Bu konuyla ilgili daha detaylı bilgi edinmek için, National Geographic'in vahşi yaşam turizminin karanlık gerçeklerini açığa çıkardığı makalesini⁽²⁾ okuyabilirsiniz.

15 Korumaya Odaklanan Turları ve Aktiviteleri Seçin: Turizm ve turların vahşi yaşamı ve doğayı koruyacağını düşünmek mantık dışı gelebilir ancak bazı etkileyici ve dikkat çekici örneklerle karşılaştık. Örneğin, yakın zamanda Madagaskar'da katıldığımız G Maceraları turu, vahşi yaşamın korunmasına odaklanan Jane Goodall Koleksiyonu'nun bir parçasıydı. Gezimizin bir parçası olarak yalnızca

doğal parkları değil, lemurlar ve diğer vahşi yaşam üyelerinin evlerine geri dönmeleri için yeniden ormanlaştırma çalışmaları yürütülen köylerdeki yöresel parkları da ziyaret ettik. Anja adlı yöresel park, lemur popülasyonunu 20 yıldan az bir sürede 20'den 400'e çıkarmayı başarmış.

16 Çevre Dostu Otel ve Kuruluşları Ödüllendirin: Geridönüşüm yapan, kaynaklarını yerel üretimden seçen ve çevre dostu kalkınmaya bağlı olan işletmeleri tercih etmeyi göz önünde bulundurun. Kuruluşun yerel çalışanlara nasıl davrandığına da dikkat edin. Kuruluşu araştırın ve saygın sürdürülebilir turizm sertifikaları gibi kayıtları olup olmadığına bakın. Unutmayın: Laf ile peynir gemisi yürümez, harekete geçmelisiniz.

17 Konu Çöp Olduğunda, İyi Bir Örnek Oluşturun: Yalnızca kendi çöpünüzü atmayın, özellikle etrafta bu erdemli davranışı görebilecek birileri varsa etraftaki diğer çöpleri toplayın. “Bu benim sorumluluğum değil ve burası benim ülkem değil” diye düşünebilirsiniz ancak turistle-

rin davranışlarını örnek alan yerlilere rastladık. Davranışınız, çöpler ve çevre hakkında bir konuşma başlatabilir. Deneyimimiz: Bangladeş'in güneyinde yer alan Bengal Körfezi'nde sahildeki plastik şişeleri toplarken, birkaç Bangladeşli bunu önemsemi ve diğerlerinin yaptıklarından utanarak bize yardım etmeye başladı.

18 Almamanız Gereken Şeyleri Almayın. Bunu Yapanlardan Bir Şey Satın Almayın: Doğal kaynakları ve kültürünü takdir etmek adına ziyaretler yapın ancak eve ne götürettiğinize dikkat edin. Bazı hükümetler doğa ziyaretçilerinin ne çeşit kültürel ürünler toplayabileceği, satın alabileceği ve ülke dışına çıkarabileceği konusunda düzenlemeler getiriyor. Bu kurallara saygı duyun ve korumaya alınan deniz kabukları ve antikalar gibi ürünler satarak kanuna aykırı davranışlardan hiçbir şey satın almayın.

19 Toplu Taşıma Kullanın: Toplu taşıma sizi yalnızca bir yerlere ulaştırmakla kalmaz, size aynı zamanda deneyim kazandırır. Dilini bilmediğiniz yeni bir şehirdeki toplu taşıma sis-

teminin korkutucu olabileceğini anlıyoruz ancak bir şans vermenizi şiddetle tavsiye ediyoruz. Toplu taşıma hem çevresel açıdan güvenilirdir hem de turistik yerler dışındaki “gerçek yaşamı” gözlemleyebileceğiniz ve yerel halkla etkileşime geçebileceğiniz bir ortam yaratır.

20 Yürüyebileceğiniz Kadar Yürüyün Veya Bisiklet Kiralayın: Yürümek ve bisiklete binmek yalnızca çevre dostu değildir, bu ulaşım şekilleri aynı zamanda çevrenizle ve insanlarla daha yakın olmanızı ve sağlam ilişkiler kurmanızı sağlar. Unutulmaz anılarımızın çoğu yürürken veya bisiklete binerken yaşandı çünkü insanlarla tanışma imkanımız ve bir araba veya otobüsteyken göremeyeceğimiz şeyleri görme şansımız oldu.

Son bir şey daha: Yukarıda bahsedilenler yalnızca seyahat için geçerli değil. Hepimiz evimizde bile küresel ve sorumlu gezginler olabiliriz. ○

Not: Bu yazı <https://uncorneredmarket.com/responsible-travel-tips/sayfasından> alınmıştır.

“Turizm Çevreyi ve Hatta İklim Değişikliğini de Satabiliyor”

COVID-19 pandemisi turizm sektörünü daha önce yaşamadığı seviyede sorunlarla yüzleştirdi.

Yalnız önümüzdeki tek problem pandemi değil. İklim değişikliği gibi daha büyük ölçekli bir kriz çoktan kapıdan içeri girdi. Aslına bakarsanız çözüm de gözümüzün önünde: Sürdürülebilir turizm. Ancak İsveç'teki Umeå Üniversitesi Coğrafya Bölümü ve Kuzey Kutbu Araştırmaları Merkezi'nden Cenk Demiroğlu, bu sürdürülebilir turizme geçişin pek de kolay gerçekleşeceğini düşünmüyor: “Turizmde sürdürülebilirliği sağlamak için çevresel maliyetleri giderirken sosyoekonomik faydalarını da gözetecek dengede, çok bilinmeyenli bir denklem ile uğraşmak gerekiyor”.

 BuLut BAGATIR

COVID-19, turizm sektörüne ağır bir darbe vurdu. Bunun yanında iklim değişikliği gerçeği de kabul görmeye başladı. Turizmin küresel seragazi emisyonlarına %8 katkısı olduğu hesaplandı yakın zamanda bazı araştırmacılar tarafından. İklim krizi çağında, geleceğin turizm vizyonunda temelde sürdürülebilirliğin yeni normal olması için gerekenler neler sizce?

COVID-19 süreci krizlere dayanıklılığı ile ünlü Türkiye turizmini bile derinden sarstı. 40 yıldır birçok yerel, bölgesel ve küresel şok ile karşılaşan sektör, içinde bulunduğumuz durumun daha önceki hiçbir soruna kıyaslanamaz seviyede olduğunu belirtiyor. Ayrıca bunun bir sezonu değil, önümüzdeki sezonları da ilgilendirdiği ve kritik uyum adımları gerektirdiği de aşikâr. Dünya turizm akademisinde de birçok uzman bu krizin yıllardır sözü edilen ve kısmen uygulanan ya da uygulanamayan sürdürülebilir turizm dönüşümü için bir fırsat olabileceğini dile getiriyor. Ancak bu beklentinin çok da kolay olmadığı, hatta iklim krizi hesaba katılınca, iyice karmaşık olduğu da görülüyor.

Belirttiğiniz gibi 2018 yılında Nature Dergisi'nde yayımlanan bir makaleye göre, dünya turizm sektörünün küresel karbon ayakzine katkısı %8 olarak belirlendi ve daha önce Birleşmiş Milletler'in 2008 yılında %5 olarak he-

sapladığı değer artarak güncellenmiş oldu. Buradaki farkın temel nedenlerinden biri ulaştırma ve konaklamamın yanında, destinasyondaki turistik alışveriş ve yeme-içme faaliyetlerinin daha dikkatli incelenmiş olması. Öte yandan turizmin küresel hasıla ve istihdama %10 gibi yadsınmaz bir ekonomik ve hatta sosyal katkısı da söz konusu. Bu katkı (tabii bazen bağımlılık derecesinde olsa da), az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde, özellikle küçük ada devletlerinde ve gençler ile kadınlar gibi istihdam ihtiyacı yüksek ya da temsili az olan kesimler için katlanarak yükseliyor. Dolayısıyla turizmde sürdürülebilirliği sağlamak için çevresel maliyetlerini giderirken sosyoekonomik faydalarını da gözetecek dengede, çok bilinmeyenli bir denklem ile uğraşmak gerekiyor.

Her ne kadar COVID-19 sürecinden sonra insanların doğayla daha sıkı ilişkisi kuracağı ve tatil seçeneklerini buna göre belirleyeceği (sınırların kapalı olması nedeniyle bu biraz da zorunluluk) konuşulsa ve umulsa da böyle bir yönelim size gerçekçi geliyor mu? İklim değişikliğini de hesaba katarak, büyük otellerde tüketmeye yönelik bir turizm konseptinden uzun vadede insanların vazgeçmesini sağlayacak olanlar neler?

Öncelikle COVID-19 bir aydınlanma mı sağladı yoksa korku salarak ref-

leksler mi oluşturdu buna bir bakmamız gerekir. Bu konudaki araştırmalar devam ediyor ancak benim gözlemediğim kadarıyla ikinci şık biraz daha gerçekçi. Yaz aylarına girdiğimiz şu günlerde, havaların ısınmasıyla birlikte insanların tatil arayışlarının ve hatta hareketliliklerinin gittikçe hızlandığını görüyoruz. İnternette, henüz rezervasyona tam dönüşmese de, otel sorgulamalarına yönelik ciddi bir artış olduğuna dair veriler var. Şahsi kamım, ne bireylerin iradesi veya ilgisinin, ne de devletlerin gücünün turizmi dönüştürecek kapasitede olmadığı yönünde. Zaten bugün aşı bulunsa, konu yarı kapanır. Turizm daha önce de biyogüvenlik krizleri ile karşılaştı. Belki bu kadar küreselleşmemiştii ama çok daha ölümcül hastalıklar ortaya çıkmış ve Asya-Pasifik gibi önemli pazarlar ciddi şekilde etkilenmişti. Biz de Türkiye’de ve Avrupa’da bu krizleri genelde ufak haberler olarak okuduk, geçtik. Şimdi kendi başımıza geldi, peki ne yapıyoruz? Otel yerine yazlığa gitme, uçağa binme yerine arabaya binme planı yapıyoruz. Yanlış mıyım? Bunlardan hiçbirini yapmıyor ve evde kalıyorsak nasıl bir dönüşüm yaşıyoruz? Genelde kilo almaktan şikayet ediyoruz. Bu bir aşırı tüketim göstergesi değil mi? Yine internetten yaptığımız alışverişler ve hatta Netflix gibi akışkan medya platformlarına talepteki katlanan artışlar ve bunların çevresel sonuçları, turizm ve seyahat sektöründeki çevresel kazanımlarımızı ne derece bertaraf ediyor? Kızdığımız uçaklar aylardır yerde yatıyor ancak küresel salınlarda bir yavaşlama olsa da, ciddi bir değişiklik olmadı ve yine rekorlara koşuyoruz. Bence bunun iki ana nedeni var. **Tüketim nesnelimizde (geçici) bir değişiklik olsa da tüketim kültürümüzde çok da büyük bir paradigma değişimi yaşanmadı.** Hatta sıklıkça daha da tükettik. Öte yandan biz ne yaparsak yapalım, enerji üretimi tarafında radikal dönüşümler olmadıkça, en azından iklim adına, olumlu değişimler olabileceğini öngöremiyorum. İkinci sorunuzun aslında yanıtı çok karmaşık. Diyelim ki çevre ahlaki adına

“Ekoturizmin genelde egzotik alanlara yoğunlaştığı düşünülürse, iklim açısından daha da ciddi bir sorun doğuyor. Zira turizm salımlarının en büyük sebebi olan hava taşımacılığı daha fazla teşvik edilmiş oluyor.”

bireysel ve toplumsal dönüşüm güçlenmeye başladı. Bu durumda insanlar ne tür tatillere yönelecek? Turizm ürünleri bu noktada kendilerini düzeltme ihtiyacı hissedecek mi, hissedecekse bunu nasıl gerçekleştirecek? Öncelikle tatilin bir kaçış dönemi olduğunu hatırlamalıyız. Çevresel davranış açısından bakıldığında en “doğru” kişinin bile tatil esnasında biraz esnediğini görebiliriz. Bu konudaki bazı akademik çalışmalar, bu nedenle çevresel ahlaki dönüşümün en son gerçekleşeceği yerlerden birinin turizm alanında olacağını söylüyor. İşin arz tarafında ise, niyetimiz iyi olsa da seçeceğimiz ürün bizi yanıltabiliyor. Örneğin, birçok olumsuzluklarına rağmen kitle turizmi zorlama mantığına dayalı olduğu için daha küçük bir ayakizi oluşturabiliyor. Çevreci kitleyi hemen adıyla bile cezbedebilecek ekoturizm ise, daha çok (ve genellikle de hassas) noktayı turizme kazandırdığı için ayakizini gezegenin her yerine yayabiliyor. Ekoturizmin genelde egzotik alanlara yoğunlaştığı düşünülürse, iklim açısından daha da ciddi bir sorun doğuyor. Zira turizm salımlarının en büyük sebebi olan hava taşımacılığı daha faz-

la teşvik edilmiş oluyor. Tüm bunların yanında, turizmin çevreyi ve hatta iklim değişikliğini de satabildiğini görüyoruz. Örneğin, son yıllarda iklim değişikliğinin sembolü haline gelmiş kutuplara yönelik tatillerde çok ciddi artışlar var. Bu tatillerin farkındalığı artırdığı iddia edilse de, uzun uçak seyahatleri ve ana faaliyet olan ve yine turist başı salımları uçak yolculuklarından bile yüksek olan kruvaziyer gezilerinin ayakizleri sorulduğunda yanıtsız kalıyor. Üstelik iklim değişikliği “sayesinde” deniz buzları azaldığı için kutuplarda kruvaziyer turizmi artık daha kolay ve daha yaygın yapılabiliyor.

Turizm sektörü, genellikle mevcut kapitalist sistem içerisinde devamlılığını sağlamaya çalışan ticari unsurlardan ibaret. Dolayısıyla işin arz tarafından maddi bir dönüş olmaksızın eylem beklemek pek gerçekçi değil. Üstüne üstlük bu unsurların birçoğu iklim değişikliğinden olumsuz etkilenecek. Şu anda yaptığımız çalışmalar, özellikle yazılım ikinci yarısında **kayak merkezlerinin ciddi kar sorunu yaşayacağını, kıyı destinasyonlarının ise termal konforlarını da kaybetmenin ötesinde ciddi sağlık sorunları yaşatabilecek** hissedilebilir sıcaklıklara ulaşacağını gösteriyor. Dolayısıyla aslında sektör kendi ticari iyiliği için de uyumun yanında azaltım eylemlerini gündeme almak ve hatta lobici olmak durumunda görünüyor. Ancak azaltım ve ısınma arasındaki zamansal fark yüzünden, turizm ticaretinin 20-30 yıllık projeksiyonları için çok da fazla alarm çalıyor diyebiliriz. Hatta bu eylem ihtiyacının tam aksine gelişmeler de görüyoruz. Örneğin, Nor-

dik Yatırım Bankası, Grönland turizminin sürdürülebilirliği adına yeni bir havaalanının inşasını finanse ediyor. Yine Greta ve “uçuş utancı” teriminin ülkesi İsveç, bu yüzyılda ilk kez yeni bir havaalanı açtı. Bunun da nedeni kayak turizmi için yurtdışından daha fazla turist çekebilmek. Bu gibi durumlarda tüketici (ya da tüketimci) unsurlarına çok önemli görevler düşüyor. Ben de bu konuda değerli dostum Dr. Ethemcan Turhan ile birlikte, “küçülme” kavramı bağlamında “Protect Our Winters” gibi hem kayak camiasını temsil eden, hem de iklim eylemcisi ve lobicisi STK’ların gündemlerini ve etki düzeylerini araştırıyorum. Sonuçları biz de merakla bekliyoruz.

Özetle, turizmi iklim krizinin kurbanı, sebebi ve çözümü olarak gösteren çalışmalar, çözüm noktasına geldiğinde tıkanıyor. Örneğin “dönüştürücü turizm”den söz ediliyor. Kutup turizmi örneğindeki tatil sonrası farkındalığı artmış bireylerin amaçlanması gibi. Ancak bu tür alternatifler, gerek amaçlarına ulaşma potansiyelleri, gerekse trilyon dolarlık turizm sektörünün diğer türlerinin yerini tutabilme kapasiteleri açısından bende soru işaretleri doğuruyor.

Pandemi nedeniyle özellikle uzun vadede milliyetçiliğin güçleneceği ve daha sıkı sınır kurallarının uygulanacağına dair tartışmalar da var. Bu ve benzer varsayımlar sürdürülebilir turizm açısından nasıl sonuçlar doğurur?

Evet, turizmde de şimdiden pandemiyi siyasetleştirildiğine yönelik iddialar var. Örneğin, Avrupa Birliği’nin halen Türkiye’ye yönelik seyahat akışlarını gevşetmemesinin altında, öncelikle kendi üye ülkelerinin turizme bağlı sosyoekonomik çıkarlarını koruma gündemi olduğundan bahsediliyor. Bu yönelimler varsa ve devan etse, seyahat mesafeleri kısalmı, salımlar azalmı tam bilemeyiz. Fiyat gibi değişkenler yanında alternatif destinasyonların neresi olacağı çok önemli. Örneğin Ka-

“Gelişmiş ülkelerde uzun mesafeli uçuşlara karbon vergisi eklenmesi, zaten iklim değişikliğinden en fazla etkilenen (fakat en az neden olan) ve en büyük geçim kaynakları turizm olan egzotik ada devletlerinin daha da kırılma riskine neden oluyor. Ayrıca bu karbon vergisi gelirlerinin nereye gideceği de önemli.”

narya Adaları ön plana çıkarsa, salımlar artabilir bile. Ancak ben turizmin bu siyasal süreci pek dinleyeceğini sanmıyorum. Dağıtım kanalları aşım uluslararası ve örneğin Türkiye’ye yönelik sınırlamalara ilk itirazlar turist gönderen Alman acentaların kendilerinden gelecektir diye düşünüyorum.

İnsanların uzun bir dönem ekonomik, sınır yasakları ve güvensizlik gibi nedenlerden dolayı tatile çıkamayacağı öngörülüyor. Turizm sektörüne dair yapılan araştırmalarda sektör paydaşları bu dönem sonrasında büyük bir hareketlilik bekliyor. Sürdürülebilir turizm bu zaman aralığını nasıl etkili şekilde kullanabilir? Günümüzdeki “boş” zaman aralığını sektör nasıl değerlendirdi?

Söz konusu hareketlilik beklentisini ben de paylaşıyorum. İnsanlar evlerinde kaldıkça bu hareketlilik misli olarak geri dönecektir. Zamanlaması, pandemi sürecindeki gelişmelere bağlı. Kaldı ki turizm sadece plajlardan ibaret değil. İş, eğitim, inanca, sağlık ve arkadaş-akraba ziyareti gibi insanları turizme iten, alternatifleri olmayan ya da pek kolay olmayan, birçok seyahat nedeni var. Hal böyleyken sektör kendini online beyin fırtınalarına ve eğitimlere adadı. Genel eğilim, bu süreci en az zararla atlattı hijyen ve hizmet koşulları mükemmelleştirilmiş bir şekilde dönecek talebi karşılamak. Sürdürülebilir turizme dönüşüm ise akademik gündemin zirvesinde. Ciddi bir yayın üretimi var. Ancak sektör ve akademinin aynı gündemi paylaştığını şimdilik söyleyemeyiz.

Sektörün neler yapabileceğini dair konuştuk, konuşuyoruz. Biraz da tü-

ketici kısmına dönelim. Yapılan bir araştırmaya göre Avrupalı turistler iklim değişikliğinin turizme getirdiği sorunları çözmek için az da olsa para harcamayı kabul ediyorlar. Deniz seviyesindeki artıştan korunmak için günlük 8,6TL, deniz alanlarının artışını engellemek için de günlük 6,3TL veriyorlar. Ancak seyahat sırasında uçak kullanımı veya tek kullanımlık plastiklerin kullanımı halen geçerli. Belli bir miktar para vererek bütün sorumluluklardan kaçınılabiliyor mu?

Sorumuzun cevabı politika-birey-tek-noloji üçgeninde ancak kolay değil. Bahsettiğimiz araştırmayı duymadım. Bu katkılar doğrudan mı, dolaylı mı yapılacak, bu önemli. Uyum çalışmalarında bile tüketicinin desteği sınırlı kalabiliyor. Örneğin kayak turizminde yapay karlama maliyetlerine destek olmak için tüketiciler bir noktaya kadar (özellikle dolaylı ise) tamam diyor ancak sonrasında (ya da en başta) başka destinasyonlar bulma eğilimine yöneliyor ve belki de salımları artırıyor. Yine azaltımın da dikkatli planlanması gerekiyor. Örneğin gelişmiş ülkelerde uzun mesafeli uçuşlara karbon vergisi eklenmesi, zaten iklim değişikliğinden en fazla etkilenen (fakat en az neden olan) ve en büyük geçim kaynakları turizm olan egzotik ada devletlerinin daha da kırılma riskine neden oluyor. Ayrıca bu karbon vergisi gelirlerinin nereye gideceği de önemli. Nordik Yatırım Bankası örneğinde olduğu gibi bir başka “sürdürülebilir” havaalanı projesinin finansmanında mı kullanılacak? Dolayısıyla, uyum olsun, azaltım olsun, sekne etkileri ve doğru tahsis hususunu etraflıca dikkate almamız gerekiyor. ○

Platoda Mola sitesinden alınmıştır.

Karadeniz Örneği Üzerinden Kalkınma, Turizm ve İklim

“Biyçeşitlilik, iklim krizi, su kaynaklarının kirlenmesi, karbon dengesi gibi konularda şimdi ve gelecek kuşaklara nasıl bir miras bıraktığınızı düşünmeyebilirsiniz. Ama doğa size hepsini hatırlatır, merak etmeyin. Yaylanın düzüne attığınız her izmarit, kullandığınız her kirletici deterjan, egzozunuzdan çıkan gazlar, şehirde size su kıtlığı, gıda krizi, sel, aşırı sıcak/soğuk havalar olarak geri dönecek...”

 Cemil AKSU, c.aksu08@gmail.com

Devletin belirlediği kalkınma planında Doğu Karadeniz için temel gelişme doğrultularından biri turizm. Hükümetin bölge vekilleri ve bakanları, bölgesel kalkınma projelerinin koordinasyonu ile görevli DOKAP-DOKA (Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı ve Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı), her fırsatta Karadeniz’i turizm (ve enerji) cenneti, “ikinci Antalya” yapma hedeflerini anlatıyorlar.

Fakat bütün bu plan ve projeler gerçekten bir kalkınma sağlayacak mı? Nasıl bir turizm anlayışına dayanıyor bu plan ve projeler? Ve en önemlisi, küresel iklim krizi gerçekliği ile ne kadar uyumlu bu projeler? DOKA’nın hazırladığı raporlardaki örnek projelere ve perspektiflere bakıldığında turizmden çok inşaat sektörünü geliştirmeyi esas aldığı izlenimi yaratıyor.

Değişen Kalkınma Anlayışı

Karadeniz eskiden beri hep göç veren bir bölge olageldi. Bu göçün temel sebebi olarak hep işsizlik ve geçim sıkıntısı gösterildi. Devlet bu sorunu çözmek için ilkin çay ve fındık tarımını geliştirmeyi esas alan bir kalkınma modelini benimsedi. 1980’den sonra ise, özel sektörün her alanda geliştirilmesini esas alan bir politika benimsenince, çay ve fındık da bundan nasibini aldı ve önceleri devletin garantisinde olan tarım, şirketlerin kural tanımaz pazarlık ve rekabet ilişkilerine tabi hale getirildi. Tarıma yönelik devlet desteğinin kesilmesi, önemli bir kısmı küçük aile işletmesi olan Karadenizli üreticileri yine mağdur durumda bıraktı. 80’den sonra devletin bölgesel kalkınma meselesine yaklaşımında da radikal bir değişim oldu. Önceleri ekonomik olarak geri kalmış bölgelere genel bütçeden sağlanan kaynaklarla yatırımlar

yapılmasını esas alan bir kalkınma modeline sahipti. 80'den sonra “bölgesel sermaye birikimi” olarak adlandırılan bir kalkınma modeline geçildi.

“Bölgesel sermaye birikim” politikalarının temelinde, Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) tarafından 1999 yılında Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı'na hazırlatılan DOKAP raporlarına dayanılarak, yeni kalkınma stratejisinin felsefesi, yerelin/bölgenin sahip olduğu “potansiyeli” harekete geçirerek ulusal ve uluslararası piyasaya eklemlemenin gereklerini yerine getirecek düzenlemeler yatıyor. DOKAP raporlarındaki amaç, yereldeki güç odaklarının talepleri kadar, yerelin ulusal ve uluslararası güç odaklarının taleplerini de göz önünde bulunduran bir gelişmenin sağlanmasıdır. Bu açıdan da, bölgesel kalkınmaya ilişkin daha önce devlet merkezli ve eşitsizlikleri dengelemeye yönelik bölgeler arası kaynak aktarımına dayanan modelin yerini bölgenin sahip olduğu kaynak donanımını harekete geçirmeye yönelik politikalar almıştır. DOKAP ve benzeri raporlarda belirtilen “bölgenin sahip olduğu kaynaklar”, anlaşılacağı üzere insanlar yani emek-gücü ve doğadır. Buradan hareketle önerilen kalkınma modeli, yerel kaynakların değerlendirilmesini ve sermaye yapısının güçlendirilmesini amaçlamıştır.

Kalkınma ve Turizm

2010'da kurulan DOKA bu anlayış temelinde büyük küçük birçok proje ve plan geliştiriyor ve “girişimcileri” bu doğrultuda destekliyor. DOKA, değişik sektörlerde faaliyet yürüten şirketlerin sermaye yapısını güçlendirilmesi, kurumsal organizasyonların geliştirilmesi, iller ve bölge bazlı master planlarla belli sektörlerin geliştirilmesi için kısa ve uzun vadeli planlar hazırlıyor ve bunların hayata geçirilmesi için uğraşiyor. Tabii bol bol da başka ülkelere bu alanlarla ilgili inceleme gezileri düzenliyor. DOKA'nın hazırladığı rapor ve master planlarda en çok öne çıkan/çıkarılan sektör hiç kuşku yok ki turizm. 2007

“Eğer Karadeniz’in kalkınması için en temel değeri doğa ise, öncelikle bu doğanın her türlü yapılaşmadan, kirlenmeden korunmasını merkezine koyan bir turizm ve kalkınma anlayışının esas alınması gerekmez mi? Eğer bugün yaptığımız yatırımlar bu doğayı yok edecekse, niye yatırım yapıyoruz? Turistler, dünyanın herhangi bir yerinde de bulabilecekleri beş yıldızlı otel konforunu yaşamak için Karadeniz’i tercih ediyor olabilir mi?”

yılımm Kasım ayında ilk çalışmaları başlatılan **Doğu Karadeniz Turizm Master Planı**’nın ilk taslağı 2008 yılı Ekim ayında tamamlandı ama nedenle resmi olarak yayımlanmadı. 2012’de özel sektör temsilcileri, üniversiteler ve uzmanları buluşturan çeşitli çalıştay ve konferanslar düzenledi. Haziran 2012’de **Eko-Turizm Konferansı ve Çalıştay** gerçekleştirildi. Gerek 10 yıllık genel planlarda, gerekse Doğu Karadeniz Bölgesinde **Arap Turizmi Mevcut Durum ve Gelişme Stratejisi Raporu** gibi raporlarda Karadeniz’de turizm sektörünün geliştirilmesi, sadece yaz aylarında değil tüm yıla yayılması çeşitlendirilmesi için birçok örnek projeden bahsediliyor.

İnşaat Odaklı Turizm

DOKA’nın raporlarında sıkça alternatif turizm, eko-turizmden de bahsediliyor. Karadeniz’in sahili, “Sahil Yolu” zamanında kayalarla doldurulduğu için, artık yok. Kentleri ise vahşi imar uygulamaları sonucu görülmeye bile değmez. Tarihi mimari, geçmişle sorunlu olduğumuz için yıkıldı, yok edildi. Sonuç

olarak Karadeniz’in turizm açısından tek değeri eşsiz ormanları, vadileri, yaylaları.

Gerek “Turizm Master Planı”nda, gerekse de diğer raporlarda Karadeniz’de turizmin geliştirilmesi için önerilen projelerin başında “**Yeşil Yol Projesi**” (YYP) geliyor(du.) TEMA’nın açtığı dava sonucunda mahkemece iptal edilmesine rağmen proje hayata geçirildi. YYP, Samsun’dan Artvin’e kadar bütün yaylaları ve buraların bağlı olduğu il ve ilçe merkezlerini kapsayan bir yol inşaatı projesiydi fakat bizde bir yol asla sadece yol değildir ve asla bitmez. YYP’de de durum böyle. Yol boyunca belli aralıklarla konaklama tesisleri, akaryakıt istasyonları, mesire yerleri vb. yapılaşmalar da plana dâhil.

YYP’ye karşı hem yerel halktan hem de bilim dünyasından çok sayıda itiraz var. Karadeniz Teknik Üniversitesi (KTÜ) Orman Fakültesi Orman Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyesi **Yrd. Doç. Dr. Oğuz Kurdoğlu**, projenin esas amacının yaylaların imara açılması için bir ön çalışma olduğunu vurguluyor. Kurdoğlu, “Burada 36 merkez oluştu-

rulacağı söyleniyor. Oteller, moteller, bakım evleri, petrol istasyonları yani bir anlamda şehirler kurulacak. Bunlar 1500-2000 metre yükseklikte. Buralar senenin büyük bölümü kar altında. Şehirlerdeki atıkları yönetemiyoruz da bu rakımlardaki atıkları ne yapacağız? Tabii ki doğaya, derelere gidecek. Ve unutmayın ki bizler dağlarda üretilen suyu içiyoruz” diyor. Yaylalarda özellikle belli yüksekliğin üstünde yol yapımının doğaya zarar verdiğini aktaran Kurdoğlu, “Turist için yol lazım ama turizm merkezlerine kadar lazım. **Turist getirmez, kaçırır bu yol** çünkü 11 metre genişliğinde 2600 kilometre yol yapacağız. Bunun bir kısmı yapılmış yolların genişletilmesi şeklinde. Yeşil Yol demekle bir yol çevreci olamaz” diyor. Doğu Karadeniz’in %74’ünün eğimli olduğuna dikkat çeken Kurdoğlu, “%66’dan sonra çıkan hafriyatı yolda kullanamıyoruz. Ya depolayacaksınız ya da bunların yaptığı gibi atacaksınız. Böylece sadece yol geçilen yer değil, derelere kadar her şey tarumar edilecek” diyor. HES projelerinde olduğu gibi. Kurdoğlu, bölgeye gelen insanların “Beş yıldızlı otel değil, beş yıldızlı doğa” görmek istediğinin de altını çiziyor.

Eğer Karadeniz’in kalkınması için en temel değeri doğa ise, öncelikle bu doğanın her türlü yapılaşmadan, kirlenmeden korunmasını merkezine koyan bir turizm ve kalkınma anlayışının esas alınması gerekmez mi? Eğer bugün yaptığımız yatırımlar bu doğayı yok edecekse, niye yatırım yapıyoruz? Turistler, dünyanın herhangi bir yerinde de bulabilecekleri beş yıldızlı otel konforunu yaşamak için Karadeniz’i tercih ediyor olabilir mi?

Yaşamın Yapaylık!

DOKA, bölgeye turist çekmek için özellikle Arap turistlere yönelik pazarlama çalışmalarına ağırlık veriyor. Mevcut hükümetin Arap sermaye dünyası ile iyi ilişkiler geliştirmesini esas alan Ajans, bölgeye daha fazla Arap, özellikle de Suudi Arabistanlı tu-

rist çekmeyi öncelik edinmiş durumda. Ajans tarafından bu amaçla “Doğu Karadeniz Bölgesinde Arap Turizmi Mevcut Durum ve Gelişme Stratejisi Raporu” yayımlandı. Bu raporda da Arap turistler için uygun evlerin yapılmasından 4 ve 5 yıldızlı otellerin artırılması, yine bu turistlerin muhafazakar yapılarına uyumlu, “helal turizm” uygulamalarına uygun plaj ve havuzların yapılması, yeni havaalanlarının inşası gibi birçok öneride bulunuluyor. DOKA’nın Karadeniz’e daha fazla Arap turist çekmek için önerdiği projelerin başında “**Turizm Adası**” geliyor. İçinde iki tane beş yıldızlı otel, yapay deniz, tema parkı, marina, spor tesisleri, lüks konutlar, opera binası, alışveriş merkezleri, iş merkezleri, restoranlar, kafeler, açık-kapalı yüzme havuzları, yöresel ürün satış merkezleri, eğlence mekânları, tematik müze olması öngörülen yapay bir ada!

Tahmin edersiniz ki, bu kadar yapının olduğu bir “yapay ada” için gerekli dolgu malzemeleri, tıpkı sahil yolunda, havaalanı projelerinde ve diğer kıyı dolgularında olduğu gibi, Fırtına gibi vadilerimizin taş ocağına çevrilmesinden elde edilecek. Hem neden bir yapay deniz, yapay ada yaratılması turizm için gerekli olsun? Eğer deniz turizmi geliştirilmek isteniyorsa, taşla

“Ekolojinin bize öğrettiği bir şey varsa, her ekosistemin ancak belli miktarda dış müdahaleyi taşıyabileceği, fazlası olduğunda yıkıma uğrayacağıdır. Nitekim birçok canlı türünün yokolmasının nedeni de budur. Turizm adına belli noktalarda yoğunlaşan insan baskısının bu ekosistemlerde büyük bir yıkıma neden olacağını düşünmek işten bile değil”

doldurulan sahillerimizin yeniden kazanılması için geri dönüş çalışmaları düşünülemez mi? Doğal deniz yetmiyor mu, yoksa maksat inşaat şirketleri boş kalmam mı?

DOKA’nın “yapay ada” merakı muhtemelen Dubai gezilerinden bir esinti çünkü ikinci örnek projeleri de, Çay Vadisi ve Çay Adası! Rize ili açıklarında yine dolgu alan üzerine kurulacak bir Çay Adası üzerinde çay parkı, çay hobi bahçesi, botanik bahçe temalı çay satış çarşısı, çay müzesi, çay ürünleriyle spa ve rehabilitasyon merkezi, kongre ve sergi merkezi, rezidans tipi konaklama tesislerinden ve sosyal donatılardan oluşması öngörülüyor.

DOKA, her şeyin “yapay” olmanın iyi olduğuna inanan bir anlayışa sahip sanırım. Diğer bütün “örnek projeleri” hayata geçtiğinde doğa büyük oranda yok olacağından ancak yapay “botanik parklar”, yapay yeşil alanlar yaratılacak, yok edilen kültürün de yapay olarak sunulacağı “Karadeniz park” gibi projelere ihtiyaç olacak zaten.

Havaalanları, “yapay adalar” ve benzeri projelerle Karadeniz’in bir şantiyeye çevrilmesinden elbette sevinecekler var. Başta gittikçe daralan inşaat sektörü. HES inşaatları ve okul, hastane ve konut projeleri belli bir yapıya kavuşan inşaat şirketlerine yeni çalışma alanları gerekiyor. Yeşil Yol Projesi, yapay ada, havaalanı vb. projeler bu ihtiyacı gidermek için üretilen “çılgn projeler”. Ancak bütün bu projeler Karadeniz’i hızla bir yok oluşa doğru sürükliyor. Doğayı paraya çevirmek için canla başla didinenler şu eski sözü unutmuyorlar: “Son ırnak kurduğunda, son ağaç yok olduğunda, son balık öldüğünde, beyaz adam paranı yenmeyen bir şey olduğunu anlayacak”.

Kalkınma ve İklim

Karadeniz için hazırlanan bu kalkınma “master planları”nda hiçbir şekilde iklim krizinin adı dahi geçmiyor! Oysa 4 Aralık 2018’de Polonya’nın Katowice kentinde düzenlenen İklim Zirvesi’nde (COP24) yayımlanan Kü-

resel İklim Riski Endeksi Raporu'na göre Türkiye'de 2017 yılında gözlemlenen meteorolojik afetler toplamda 1.9 milyar dolar ekonomik hasara yol açtı. Türkiye'de Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nün verilerine göre 598 iklim afeti gerçekleşmiş. Türkiye'de son 20 yılda iklim afetlerinin yıllık ortalama 462 milyon dolar ekonomik hasar verdiği ifade ediliyor.

İklim krizinin Türkiye'ye kısa-orta-uzun vadede etkilerine dair birçok rapor mevcut. İklim krizinden en fazla etkilenecek ülkelerden biri Türkiye. İklim krizine bağlı olarak iklim kuşakları, yerkürenin jeolojik geçmişinde olduğu gibi, ekvatorдан kutuplara doğru yüzlerce kilometre kayabilecektir. Bunun sonucunda da Türkiye'nin, bugün Orta Doğu'da ve Kuzey Afrika'da egemen olan daha sıcak ve kurak bir iklim kuşağının etkisinde kalacağı öngörülmüyor. Türkiye iklim değişikliği birinci ulusal bildiriminde ise, gelecekte Türkiye'nin güneybatı kıyılarında ciddi bir yağış azalmasının (özellikle kışın), Karadeniz sahil şeridinde ise yağış artışının olacağı tahmin ediliyor (Cemil Aksu, İklim Krizi ve Çayın Geleceği, <https://www.polenekoloji.org/iklim-krizi-ve-cayin-gelecegi/>).

Gerçekten de Karadeniz'de artık her sağanak bir afete dönüşüyor. Birçok kez heyelanlar ve taşkınlar oldu, can ve mal kaybı yaşandı. 2002'de Rize'nin Güneysu ve Çayeli ilçelerinde yaşanan sel felaketinde 34 kişi hayatını kaybetti. 2005 yılında Rize ve Trabzon'daki sel felaketlerinde ise toplam 32 kişi öldü. 2009 yılında Artvin Borçka'da 5 kişi, 2010 yılında Rize Gündoğdu'da 12 kişi sel sularında ve heyelan altında kalarak öldüler. 2012'de Samsun'da yaşanan taşkında, nehir yatağına yapılan konutlar su altında kalmış ve 13 kişi hayatını kaybetmişti. Ağustos 2015'te Artvin'in Hopa, Arhavi ve Borçka ilçelerinde yaşanan sel felaketi 9 insanımızın yaşamını yitirmesine, çok sayıda yaralanmalara ve bölgede büyük maddi kayıplara neden oldu. 2019

Haziranı'nda Trabzon Araklı'da yaşanan sel felaketinde de 9 kişi hayatını kaybetti. Bölgede son 10 yıl içerisinde 100'e yakın insanımız bu şekilde hayatını kaybetti. Ve bu sadece insani kayıp. Diğer canlılar için hala kayıt tutmuyoruz maalesef.

Bütün bu sel ve heyelan felaketlerinden sonra geçen sene (12 Temmuz 2019) Çevre ve Şehircilik Bakanı Murat Kurum, Karadeniz Bölgesi'ndeki 6 ili kapsayan, 15 maddelik "İklim Değişikliği Eylem Planı"nı açıkladı. Bölgede dere yatağında bulunan, iklim değişikliği nedeniyle risk altında olan, acil ve öncelikli taşınması gereken 1950 bina tespit edildiğini belirten Kurum, "Riskli bölgelerde yaşayan 2000 aileyi, kentsel dönüşüm kapsamında yapacağımız konutlara taşıyacağız" dedi. Kurum, Karadeniz'deki iklim değişik-

liğine bağlı afetleri azaltmak için hazırlanan eylem planının, Türkiye'nin tamamı için de uygulanacağını söyledi. Fakat bu "eylem planı" bölgeye yönelik "kalkınma" anlayışında ne yazık ki herhangi bir değişiklik getirmede.

Turizm ve İklim Krizi

"Kalkınma" adını alpin bölgelerde, ormanlarda, su havzalarında yapılan turizm, ziraat, ormancılık, madencilik ve hidroelektrik gibi faaliyetlerin artması ekolojik denge açısından çok ciddi etkilere sebep oluyor. Rekreasyon adı verilen tatil ve eğlence etkinlikleri, dağ ve kış sporları, maden çıkarma ve hayvancılık gibi insan müdahaleleri alpin alanları yerel ve bölgesel ölçekte etkiliyor.

Turizm açısından Karadeniz'in "en gözde" yeri Kaçkar Dağları Milli

Platoda Mola sitesinden alınmıştır.

Yaylaların çimenine yayılırken, bulutların üzerinde “cilika” kurup sallanırken, soğuk suyun kenarında selfie çekerken hiç kimsenin aklına alpin çayırları, küresel iklim krizi, karbon dengesi gibi konular gelmiyor.

şigüzel yapılaşma başladı. 1994 yılında Milli Park, 1998 yılında ise Doğal sit alanı ilan edilerek, sözde koruma altına alınan Ayder, 2006 yılında da Bakanlar Kurulu Kararı ile “Kültür ve Turizm Koruma Gelişim Bölgesi” ilan edildi. Koruma Amaçlı İmar Planı hazırlaması gereken Rize Valiliği'nin geçen 17 yılda hazırlamadığı planlar nedeniyle Ayder'de doğal yapı bozuldu, ev yapan, mezar yeri kazan ve ağaç budayan yüzlerce kişi yargılandı.

2019 verilerine göre Kaçkar Dağları Milli Parkları'na bağlı Ayder'i, Nisan'da 21 bin 700, Mayıs'ta 32 bin 50, Haziran'da 90 bin 300, Temmuz'da 199 bin 700, Ağustos'ta ise 198 bin 700 turist ziyaret etmiş! 1-9 Haziran tarihleri arasında sadece Ayder Yaylası ve Zilkale'ye ise 80 bin 612 kişi biletli giriş gerçekleştirmiş.

Bu rakamlar elbette bazıları için “kâr-zarar hesabı” olarak muhasebeleştirilebilir fakat bu hesabın, ekolojik süreçlerinin sürdürülebilirliği, yıkımının sonuçlarını içermediği ortada. Bir ekosistemin bu “kâr-zarar” baskısına ne kadar dayanabileceği nasıl hesaplanacak? Bu vadilere de, hayatımızdaki birçok tüketim nesnesinde olduğu gibi, “kullan-at” muamelesi yapmanın sonuçları nasıl ve kim tarafından muhasebelendirilecek?

Ekolojinin bize öğrettiği bir şey varsa, her ekosistemin ancak belli miktarda dış müdahaleyi taşıyabileceği, fazlası olduğunda yıkıma uğrayacağıdır. Nitekim birçok canlı türünün yokolmasının nedeni de budur. Turizm adına belli noktalarda yoğunlaşan yukarıdaki gibi insan baskısının bu ekosistemlerde büyük bir yıkıma neden olacağını düşünmek işten bile değil.

Ayder'de yaşanan bu turizm baskısının

yarattığı, vibrasyon (sarsıntı), gürültü, egzoz, çöp gibi sonuçlar elbette kâr-zarar muhasebesine dahil edilmiyor. Hızla artan kaçak yapılaşmada kullanılan yapı malzemeleri (kara taş yerine briket, bedevre yerine naylon branda veya eternit), toprak bakır ve ahşap kap kaçak yerine melamin tarzi tabak çanak, plastik bidon ve ambalaj malzemesi, temizlik ve bakım malzemeleri, yemek kültüründeki değişimden kaynaklanan dondurulmuş gıda malzemelerine kadar her şey -ki bunların hepsi plastik gibi fosil hammaddelerden yapılmıştır- döntüşmeyen atıklar olarak kalıyor, vadilerde, yaylalarda.

Yaylaların çimenine yayılırken, bulutların üzerinde “cilika” kurup sallanırken, soğuk suyun kenarında selfie çekerken hiç kimsenin aklına alpin çayırları, küresel iklim krizi, karbon dengesi gibi konular gelmiyor. Şehirden kaçıp temiz havayı ciğerlerinize çekerken binlerce kaçak yapılaşmanın, “yeşil yol projesi” ile yapılan asfalt yollardan gaz köküne kadar basıp tozu duman katmanın, üç beş inek, koyun yerine her gün yüzlerce binlerce kişinin çimenleri ezmesinin, su gözelerinin, yol kenarlarının bira şişeleri, plastik ve envai çöple dolmasının, yayla evlerinde hijyen adına kullanılan deterjanların yarattığı kirliliğin... Biyoçeşitlilik, iklim krizi, su kaynaklarının kirlenmesi, karbon dengesi gibi konularda şimdi ve gelecek kuşaklara nasıl bir miras bıraktığımızı düşünmeyebiliriz. Ama doğa size hepsini hatırlatır, merak etmeyin. Yaylanın düzüne attığımız her izmarit, kullandığımız her kirlenici deterjan, egzozumuzdan çıkan gazlar, şehirde size su ktlığı, gıda krizi, sel, aşırı sıcak/soğuk havalar olarak geri dönecek... ○

Parkları'na bağlı Ayder'im yaşadığı yıkım yürürlükteki turizm faaliyetlerinin ekoloji ve iklim açısından ibretlik durumunda. Genel olarak Doğu Karadeniz dağları, yaylaları ve buralardaki yaşlı ormanları mutlak koruma altına alınması gereken yerler. Kaçkar Dağları Milli Parkları'nın, yaylalarının Anadolu'daki 200 en önemli doğal koruma alanının başında geldiği biliniyor. Buna karşın bölgedeki turizm faaliyetleri ve bu kapsamdaki yapılaşmaya bakıldığında “kalkınma/turizm” mi yoksa “ekolojinin korunması” mı sorusunun aciliyeti bir kez daha yüzümüze çarpıyor.

Ayder Yaylası, 1987 yılında Bakanlar Kurulu kararı ile Turizm Merkezi ilan edildi. Aynı zamanda belediye mücavir alanı olan ve doğal güzelliğiyle öne çıkan yaylada bu tarihten sonra geli-

“Sürdürülebilirlik, Turizmin Her Parçasının Kalbinde Yer Alacak”

Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) Genel Sekreteri Zurab Pololikashvili, sürdürülebilir turizm ve COVID-19’dan en çok etkilenen sektör olarak turizmin pandemi sonrası durumu hakkında EKOIQ’ya konuştu.

 Burcu GENÇ

Kitle turizminin çevreye ve karbon emisyonlarına etkisi nedir?

Sektör olarak turizm, toplumumuzun her bölümüne fiilen dokunuyor. Turizm sektörü, BMDTÖ yönetiminde Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları’nın tümüne olan taahhüdünü ve sorumluluklarını yerine getirmek için çalışıyor. Bunların arasına iklim hareketiyle ilgili olan Amaçlar da dahildir. 15 yıldan uzun bir zaman önce, ilk uluslararası turizm örgütü olarak bu konuya değindiğimizden beri, çok yol kat edildi. Geçen yılın sonunda BMDTÖ olarak BM İklim Zirvesi COP25’te yer almış, turizm sektörünün sebep olduğu ulaşım emisyonları hakkında bir rapor yayınlamıştık. Bu raporda, 2030 yılına kadar oluşacak turizm kaynaklı taşımacılık CO₂ emisyonlarının, insan kaynaklı emisyonların tümünün %5,3’ü olacağı belirtilmişti. Ancak sektörün sürdürülebilirlik taahhütlerini yerine getirme çabaları ve yeni teknolojileri kucaklamasıyla, yolcu/kilometre başına emisyonların düşme eğiliminde olduğunu görüyoruz. Ayrı-

ca COVID-19’un sebep olduğu dünya çapındaki duraksama, sektörümüzü yeniden düşünmemize, sürdürülebilir turizme yönelik ilerlemelerin hızlanmasına ve iklim hareketini önlememize fırsat tanıdı.

COVID-19 sonrası turizmin geleceği sizce nasıl olacak? Özellikle ekonomisi esas olarak turizme dayanan topluluklarda dayanaklı ve dirençli işletmeleri sürdürmek mümkün mü?

Sürdürülebilirlik artık turizmin sadece bir parçası değil, sektörün tüm birimlerinin tam kalbinde yer alacak. Ayrıca turizme bağımlı toplulukların, dirençlerini artırmak için yaptıkları çalışmalardan ve değişen müşteri arzına karşılık verecekleri yanıtlardan dolayı turizmin daha çeşitleneceğini umuyoruz. Sektörümüzün sadece küçük birer örnekleri olan kırsal alan turizminin, kültür turizminin ve gastronomi turizminin büyümesi, dirençliliği artırırken faydaların olabildiğince yayılmasını da sağlayacaktır.

BMDTÖ’nün “Seyahat ve Turizm aracılığıyla İşleri ve Ekonomileri Desteklemek (Supporting Jobs and Economies through Travel & Tourism)” raporunda yer alan “İşletmeleri ve ekonomileri, turizm ve seyahat yoluyla desteklemek” başlıklı altındaki madde 18’de dijital turizm veya diğer bir deyişle “Sanal Gerçeklik” teknolojileri destekli turizmden bahsediliyor. Ancak bildiğiniz gibi genellikle üçüncü dünya ülkelerinin ekonomileri turizme dayalı ve değerli dijital teknolojilerine her daim ulaşmaları mümkün olmayabiliyor. BMDTÖ’nün, bahsedilen alanlarda bu fırsatları yayabilmek için ne gibi planları var?

İnsanlar sosyal varlıklardır ve yeni yerler görmek, farklı deneyimler yaşamak ve seyahat etmek için büyük tutku beslerler. Bunun değişmesi çok mümkün değil. Sanal gerçeklik deneyimleri gelişmeye devam edecek, yaygınlaşacak ve turizmin tamamlayıcısı olacaktır ancak turizmin yerine geçemeyecektir. Aynı zamanda teknoloji,

özellikle gelişmekte olan ülkelerde daha fazla insana ulaşarak turizm fırsatlarını genişletmek için verimli bir yol olacaktır. BMDTÖ'nün Çevrimiçi Akademisi bunun mükemmel bir örneği. Online dersler aracılığıyla dünyanın her yanından insanlar kariyerlerini ilerletebiliyor veya turizm sektöründe çalışmak için gereken nitelikleri kazanabiliyorlar. Benzer şekilde BMDTÖ, gelişmekte olan ülkelerde yeniliklere karşı yoğun bir ilgi olduğunu görüyor ve sektörümüzde halen devam etmekte olan dijital değişim insanlara kendi işlerini yaratma fırsatı sunuyor.

Ekoturizmin, COVID-19 sonrası kitle turizmine alternatif olacağını düşünüyor musunuz? Veya niceliği azaltıp, niteliği yükselteceğine? Kitle turizmini ekoturizmle karşılaştıran herhangi bir veriniz, analiziniz veya tahmininiz bulunuyor mu? Sürdürülebilir ve çevre-bilinçli turizm pandemi öncesinde de yükselişteydi. Turizmi yeniden başlattığımız ve daha güçlü ve daha iyi olarak geri

dönüş yaptığımız için bu trendin yükselişi devam edecektir. Daha önce belirttiğim gibi, bu duraksama bize tekrar düşünme ve turizmi yeniden düzenleme fırsatı verdi. Bu ayrıca çeşitliliğe daha fazla vurgu yapmayı da içeriyor. Bu yol, turizm tekrar büyüdüğünde -ki büyüyecektir- nispeten az sayıda olan popüler varış noktalarına yoğunlaşmak yerine fırsatların daha geniş bir çepere yaygınlaştırılmasını sağlayacak. Önemli olan turizmin farklı türlerini etiketlememek, örneğin "eko" veya "kitle" diyerek sektörü pazarlara bölmektir. Bunun yerine önemli olan, tüm sektörü geliştirmek, değer zincirini her seviye ve her kademede daha sürdürülebilir hale getirmektir.

Turizmin kendini toparlaması, büyüme ve iyileşme için gerekli olan güven, dayanışma ve iş birliği gibi esasları tekrar inşa edebilir.

Dünyanın farklı yerlerindeki turizm bölgelerinden, işletmelerinden ve paydaşlarımızdan aldığımız geri bildirimler ve yanıtlar nelerdir? Güveni tekrar kazanmak, 2021 turizm sektörü için mümkün görünüyor mu?

Bu ortak bir mücadele. Arkasında bu zamana kadar hiç olmadığı kadar birleşmiş bir küresel turizm sektörü bulunuyor. BMDTÖ Küresel Turizm Kriz Komitesi'ni topladığı zaman, üye ülkelerimizi temsil eden hükümetlerin ve dünyayı tekrar harekete geçirmek için beraber çalıştığımız özel sektörün kararlılığına tanık olduk. Güveni onarmak bunun anahtar bileşeni olarak tanımlandı. Eğer insanlar güvende hissedersen, tekrar seyahat ederler. Ve bu bir çığ etkisi yaratacak. Turizm, en nihayetinde insandan insana olan bir sektör; dayanışmayı, anlayışı büyütür ve güveni tesis eder. Kısacası, turizmin kendini toparlaması, büyüme ve iyileşme için gerekli olan güven, dayanışma ve işbirliği gibi esasları tekrar inşa edebilir. ○

“Uzun Dönemde Sürdürülebilir Turizmin Geleceği İç Açıcı Değil”

Yeni Zelanda'daki Canterbury Üniversitesi'nden profesör Michael Hall, sürdürülebilir turizmin geleceğinin iç açıcı olmadığını düşünüyor. Profesör Hall bu görüşünün arkasında yatan nedenleri şu şekilde sıralıyor:
“Hükümet desteği alan havayolları ve turizm işletmelerine yeterince yeşil şartlar koşulmadı, yenilenebilir enerjiye yeterli ilgi duyulmuyor ve toplu taşıma, yeşil konaklama ve altyapı alanlarına gerekli önem verilmiyor.”

 BuLut BAGATIR

Koronavirüs ile birlikte turizm büyük bir darbe aldı. Rezervasyonlar iptal oldu, uçuşlar durdu. Her şeyin sıfırlandığı bir dönemde, önemli ölçüde istihdam sağlayan turizm sektörü, sürdürülebilir turizm geçişine nasıl ayak uydurabilir?

Kısa vadedeki en olumlu şey, turizmin kısa mesafeli ve yurtiçi seyahati müşterileri için tatmin edici ve keyifli hale gelmesi olabilir. Böylece gelecekte de aynı trendin devam etmesi sağlanabilir ve insanlar uzun uçuşları tercih etmeyebilirler. Sürdürülebilir turizm, insanların yaptığı seyahatlerin miktarını azaltmakla ilgili değil. Aksine insanları çok hızlı veya çok uzaklara seyahat etmemeye teşvik etmektir. Yerel yiyecekleri deneyebilirsiniz ve yürüyüşlere çıkabilirsiniz. Ailenizle yeniden bağlantı kurup, köklerinize hakkında

bilgi edinebilirsiniz. Tüm bunlar sürdürülebilir turizmin bir parçası ve turizm, konaklama ve sektörün tedarik zincirindeki istihdama yardımcı olmaya devam edebilir.

Başarılı olma kriterini, toplam maliyete ve ziyaretçiye sağlanan yararlar bakmak yerine genellikle ziyaretçi sayısına bağlıyorlar. İyi bir işletme anlayışı ve “Turistlerin gerçek maliyeti nedir? En olumlu ROI (Return on Investment - yatırım getirisi) için ne tarz turist karışımına sahip olmalı?” gibi ölçümleri uygulamayan destinasyonların olması bana her zaman tuhaf gelmiştir çünkü topluluklara sağlanan ekonomik yararlarla birlikte, bu tarz sorular sorarsanız ve çevre ve sosyal etmenleri dahil ederseniz, destinasyonların mevcut durumları hakkında farklı bilgiler elde edersiniz.

Maalesef buna ulaşmak için bir liderliğe ihtiyaç duyuluyor. Çoğu siyasetçinin üstlenmediği bu liderlik, UNWTO (Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü) ya da WTTC (Dünya Turizm ve Seyahat Konseyi) gibi büyüme odaklı kurumlar tarafından da üstlenilmiyor. Büyüme tutkusundan vazgeçilmediği ve çevre, ekonomi ve sosyal refaha daha büyük bir pencereden bakılmadığı sürece, yeni normal denilen düzen eskisinden pek de farklı olmayacak. Hatta çok daha kötüsü bile olabilir. Küresel salgının yarattığı ekonomik kriz sonucu hükümet ve işletmelerin yaptıkları yatırımlar önümüzdeki 20-30 senenin ekonomik ve çevresel gidişatını belirleyecek. Bu gidişat yeşil görünüyor mu? Genellikle hayır. Hükümet desteği alan havayolları ve turizm işletmelerine yeterince yeşil şartlar ko-

şulmadı, yenilenebilir enerjiye yeterli ilgi duyulmuyor ve toplu taşıma, yeşil konaklama ve altyapı alanlarına gerekli önem verilmiyor. Yani kısa dönemde bazı olumlu uygulamalar hayat geçse de, uzun dönemde sürdürülebilir turizmin geleceği pek iç açıcı değil.

COVID-19’la birlikte insanların doğayla daha sıkı ilişki kuracağı ve seçeneklerini buna göre belirleyebileceği tartışılıyor. Böyle bir tercih olası mı? İklim değişikliğini de göz önünde bulundurursak, halihazırdaki turizm sisteminden uzun vadede insanların vazgeçmesini sağlayacak olanlar neler?

İyimser bir cevap vermek isterdim ancak bu mümkün değil ve bunun nedeni sadece pandemiyle ilgili değil. Gidererek daha çok insan, park ve doğa ile temasını olmadığı, kötü bir şekilde tasarlanmış kentsel alanlarda yaşıyor. Bu

nedenle günlük yaşamlarında doğa ile yeterli temasları yok ve bu aslında turist oldukları o ufak zaman aralığından çok daha önemli. Salgın nedeniyle insanların veya turizmin doğayı daha fazla kucaklayarak dönüşeceğine dair çok fazla tartışma var. Bu güzel bir fikir ve bazı insanlar bunu yapabilecek olsa da, çoğunluk için çok zor olacak. İnsanlar yaşamak ve ailelerine bakmak zorunda. Bu nedenle ekonomik kriz sırasında başka bir yöne doğru gitmek kolay değil. Ailenin ait olduğu köye geri dön ve küçük bir arazide doğaya temas ederek yaşa demek gerçekten kolay mı? Bu yapılabılır elbette ama zor bir hareket. Vazgeçilmesi gereken onlarca şey var. Bence sadece az sayıda insan seyahat planlarının doğaya yakın olmasını tercih edecek, uzun vadede insanların çoğunluğu eski planlarına sadık kalacak ya da son seyahat ideali neyse onu kopyalayacak. Kısa vadede açık bir şe-

kilde iç turizm yükselecek çünkü bazı insanlar ailelerini ziyaret etmeyi veya ailelerinin ait oldukları yerleri görmeyi tercih edebilirler. Ama bunun sonsuza kadar süreceğini sanmıyorum ve daha az emisyonu neden olmasına rağmen ve bu açıkça iyi bir şey olsa da, temelde uluslararası ziyaretçilerin aşırı yoğunluğu yerini yerli halkın aşırı yoğunluğuyla değiştirecek.

Uzun vadede, orta ve uzun mesafeli seyahatten vazgeçmek gerçekten zor olacak. İklim değişikliğinin etkilerini azaltmak için ticaretlendirmek zorunda olduğumuz emisyonların gerçek maliyetleri var. Ancak bunun yakın zamanda gerçekleşebileceğini göremiyorum. Çok fazla insan, seyahatlerinin bir fark yaratmadığını düşünüyor. Hükümetler de daha fazla etki için değişime veya düzenlenmelere yanaşmıyor. Ayrıca, uzun mesafeli seyahatin kişisel gelişimde pozitif bir rolü olduğu düşünülüyor ve bunun değişmesi için büyük bir toplumsal değişim gerekiyor. Ancak böyle bir değişimi hayal edemiyorum çünkü tüketmeye dayalı bir toplumda yaşıyoruz.

“Bir yerleşim yerinin sınırlı sayıda insanla baş edebileceğini unutmamalıyız. Doğanın iyiliğini düşünerek, hepimiz o bölgeye akın etmemeliyiz. Gerçek bir ekoturist, çevreye olan etkilerinin farkındadır ve gerekli zamanlarda çevrenin yararı için bir yeri ziyaret etmemeyi seçebilir”

Pandeminin milliyetçiliği daha da güçlendireceğini savunan görüşler var. Böyle bir durum sürdürülebilir turizmi nasıl etkiler?

Evet, sıradan insanlardan çok liderler nedeniyle çok korkunç bir milliyetçilik var. Yine de küreselleşmiş bir dünyada yaşayacağız. Uluslararası bir yapıya sahip ve ekonomik açıdan bile kolayca değiştirilemeyecek kadar çok ticaret, seyahatler ve pek tabii turizm var. İnterneti ve uydu televizyon kanallarını tamamen kontrol edebilen bir ülkede değilseniz, sınır ötesi fikir akışını durdurmak çok zor. Milliyetçilik, sanki milliyetçilik kartını oynamak ve bir başkasını suçlamak zorundasınız gibi, korkunç liderlere destek olma eğiliminde ve bu açıkça bir sorun yaratıyor. Ne yazık ki, şu anda bir takım kötü liderlere sahibiz. Pandemi bir süre sonra muhtemelen ülkelerin mücadele etmek zorunda olduğu genel hastalık geçişinin

bir parçası olacak. Bu, özellikle önemli bir turizm endüstrisi olan ülkeler için geçerli olacaktır.

Sınır biyogüvenliğindeki iyileşmelerin o kadar da kötü bir şey olmadığı söyleniyor ki bu, nefret ettiğim düz milliyetçilikten farklı. Bununla birlikte, turizmin bir hastalık ve istilacı tür taşıyıcısı olarak rolünün daha fazla farkında olmak, sadece turizm için değil, diğer ekonomik sektörler ve özellikle tarım ve çevre için olumlu. Ancak bu, belirli bir milliyete, etnik yapıya, inanca veya dine sahip bireylerin herhangi bir ülkeyi turist olarak ziyaret etmesini kasıtlı olarak zorlaştıran çirkin bir milliyetçilik ve sınır kontrolü biçimlerinden oldukça farklı.

Her ne kadar sürdürülebilir turizmin doğasına uygun olmasa da, sürdürülebilir turizmin sosyoekonomik olarak daha çok zengin ve orta sınıfa yönelik olduğuna dair bir düşünce hakim. Tüm insanları ekoturizme davet etmek, bu görüşü yıkmak için neler yapılabilir?

Bu soruya iki şekilde yanıt verebilirim. Kökeni 1980'lere dayandığından, ekoturizm "kathk getirisi" (scarcity rent) fikrine odaklanıyordu. Bunun anlamı, bir konuma gidebilecek insan sayısının çevresel etkilerden dolayı kısıtlanması ve sınır aşıldığında ceza kesilmesi. Bence, ekoturizmin üst sınıflara yönelik olduğu fikri buradan doğdu. Bu cezalarla temel olarak, turistik yerin ayakta kalabilmesi ve kazanımların ev sahibi topluluklara verilebilmesi amaçlanıyor. Maalesef, ekoturizm başlangıç noktasından oldukça uzakta ve neredeyse anlamsız bir hale geldi çünkü ekoturizm eskiden, ziyaretin çevreye yol açtığı gerçek maliyetlerin ödenmesi anlamına geliyordu.

Lütfen beni yanlış anlamayın, insanların doğayla ilişkisi olmasını demiyorum. Kesinlikle olmalı. Yerli topluluklar yerleşim yerlerine ve özellikle okullara ücretsiz veya çok düşük ücretle erişim sağlayabilmeli. Daha fazla para ödemesi gerekenler dışarıdan gelenler. Kent-

“Büyüme tutkusundan vazgeçilmediği ve çevre, ekonomi ve sosyal refaha daha büyük bir pencereden bakılmadığı sürece, yeni normal denilen düzen eskisinden pek de farklı olmayacak”

sel bölgelerdeki boş alanlara varlıkları için alışveriş merkezi yapmak yerine, bu bölgelerin parklara ve yeşil alanlara ayrılmasına daha fazla önem verilmeli. Kentsel bölgelere yakın doğa parkları, insanların doğa ile etkileşime geçmesine yardımcı olacak şekilde tasarlanabilir ya da bazı bölgelerdeki parklar çok sayıda insana ekoturizm deneyimleri sağlayabilir ancak unutulmaması gereken nokta, bölgenin zarar görmemesine özen gösterilmesi. Bir yerleşim yerinin sınırlı sayıda insanla baş edebileceğini unutmamalıyız. Doğanın iyiliğini düşünerek, hepimiz o bölgeye akın etmemeliyiz. Gerçek bir ekoturist, çevreye olan etkilerinin farkındadır ve gerekli zamanlarda çevrenin yararı için

bir yeri ziyaret etmemeyi seçebilir. İnsanların dolaylı yoldan mutlu olmayı öğrenmesi gerekiyor, yani bir yerin veya bir şeyin var olduğunu bilerek ancak onu kendi haline bırakarak ve belgesellerden izleyerek mutlu olabiliyoruz.

Sürdürülebilir turizm markaları ve destinasyonları, çabalarını gezginlerle daha etkin bir şekilde paylaşmak için ne yapabilir?

Çoğunluğu kendi markalarının tanıtımını yapıyor. Engellenmelerine rağmen bence çok fazla yeşil ve etiketli ürün var ve bazı markalar sürdürülebilirliği yeşile boyama olarak kullanıyor. Problem belki de pazarlama değil, çoğu ülkede pazarlama alanı yeterince düzenlenmiyor ve işletmelerin ve destinasyonların yalan söylemesinin önüne geçilemiyor. Aynı zamanda, sürdürülebilir turizmin sorunu iyi markalar değil, kötü olanlar. Birçok durumda sürdürülebilirlik kaygısıyla karşı pazarlama yapıyoruz çünkü pek çok işletme ve destinasyon var ve bağlı oldukları hükümetler sürdürülebilirliği umursamıyor, odak noktaları rakamların iyi görünüp görünmediği. İşte asıl problem bu... ○

COVID-19, Tatil ve Turizmi Nasıl Şekillendiriyor?

Dünya çapında üç-dört ay süren karantina önlemlerinin yavaş yavaş gevşemesi ve ülkelerin normale dönüş süreçleri, özellikle yaz tatillerinin yoğun olduğu Türkiye’de tatile gidilip gidilmeyeceği gibi soruları da beraberinde getiriyor. Pandeminin tamamen bitmemesinden kaynaklı endişeler ise insanların daha çok kamping ve karavan tatillerini tercih etmesine neden oluyor. Bazı kamping hizmeti veren işletmeler ise şimdiden müşteri almaya başlamış durumda...

 Gülce DEMİRER

Yaklaşık üç ay süren karantina önlemlerinin ardından dünya çapında birçok ülke, ne kadar tartışmalı olsa da, eski haline dönmeye başladı. Bazı ülkeler daha kontrollü bir yaşama dönerken, Türkiye de dahil olmak üzere birçok ülkede yurttaşlar önlemlerin yetersizliğinden şikayet ediyor. Türkiye’de 1 Haziran itibarıyla ‘normalleşme’ sürecine girilmesi büyük tartışmalar yaratırken azımsanmayacak ölçüde bir çoğunluk ise bu yaz tatil yapılabilecek mi sorusuyla yüz yüze.

Pandemi özellikle ulaşımı ve ulaşım tercihlerini etkiliyor. Toplu taşıma kullanımı oranları düşerken özel otomobil kullanımı artıyor. Nature Climate Change adlı dergide yakın zamanda yayımlanan bir araştırmaya göre, dünya genelindeki karantinaların kaldırılmaya başlanmasıyla birlikte fosil yakıt kirliliğinde hızlı artışlar gözlemlendi. Bunun sebebi ise insanların ulaşım için özel araçlarını tercih etmesi. Mexico City, Londra, Bogota ve Milano gibi birçok belediye başkanı yüzlerce kilo-

metrelik yeni bisiklet yolları yapacaklarını ve otomobil yoğunluğunu azaltacaklarını duyurmuştu. İstanbul’da da Bağdat Caddesi’ne yeni bir bisiklet yolu yapıldı. Ancak bunu turizm ekseninde ele aldığımızda çoğu kişi ya var olan arabalarıyla ya da araç kiralayarak seyahat etmeyi tercih edebilir. Bunun da fazladan emisyon artışlarına sebep olması çok muhtemel. Sağlık Bakanlığı’nın turizme yönelik yayınladığı yönergeler ise otel çalışanlarının devamlı sağlık kontrolünden

geçmesi ve doktor bulundurulması, havuzların açılmaması gibi kuralları içerse de otellerin bu kurallara ne kadar uya- cağı, tatile gelenlerin virüs taşıyıp taşı- madığı, test yapılıp yapılmayacağı gibi başka soruları da beraberinde getiriyor.

Yurttan Tatil Manzaraları

Çanakkale Küçükkuşu'nda yer alan, camping ve civardaki evlerden gelenlere günübirlik plaj, yemek hizmeti ve- ren bir işletme ise kapasitelerini yarıya -80'den 40'a- indirdiklerini ve duruma göre ilerleyen zamanlarda, talebe göre hafta sonları günübirlik gelenleri kabul etmeyebileceklerini söylüyor. Şu anda ise 20'ye yakın çadırli müşterisi oldu- ğunu belirtiyor. Yine Küçükkuşu'nda yer alan kamping hizmeti veren bir başka işletme de kapasitelerini yarıya indirdiklerini ancak şimdiden üçte iki- sinin dolduğunu ifade ediyor.

Türkiye merkezli online satış platfor- mu Trendyol'un paylaştığı 20 Mayıs-3 Haziran tarihlerini kapsayan verilere göre ise, doğada izole bir tatil tercih edenler kamp ürünlerine talebi artırırken, şehirde kalıp bireysel ulaşımı seçenler bisiklet satışlarının artmasına neden olmuş. Trendyol'daki çadır satışları %81 artış gösterirken, kamp sandalyesi ve masası, termos, okey takımı gibi ürünlerin satışı da artmış. 20 Mayıs ile 3 Haziran'ı kapsayan 15 günlük dönemde geçtiğimiz yıla göre satış oranlarının en çok arttığı ürünler güneş ürünleri, valiz ve bavul, çadır, bisiklet, scooter ve kayak olmuş.

T24'ün haberine göre ise Bursa'da 2013'ten beri karavan üreten bir firmanın genel müdürü Hüseyin Taşkın, koronavirüsle birlikte siparişlerde büyük bir artış olduğunu ve şu anda sektörde %300'lük bir artış yaşandığını söylüyor. 1 Haziran'da seyahat kısıtlamalarının kalkmasıyla özellikle Ege ve Akdeniz bölgelerine tatile giden ve tatilde çadırla kamp yapmayı seçenler ise, çadırı koronavi- rüsü nedeniyle, daha izole bir şekilde tatil yapma şansları olduğu için seçtiklerini belirtiyor. Hatta görüştüğüm kişilerden biri ilk defa çadırda kalacağını,

normalde çok konforlu bulmadığını dile getirdi. Çadır ve karavan kullanımına olan ilgi biraz mecburiyetten artarken turizm sektörünün de değişmesi muhtemel. Büyük, yüksek kapasiteli otellerden ziyade az sayıda insanın konakladığı ve açık alanı daha fazla olan işletmelerin tercih edilmesi daha olası.

Ancak arabası olmayan ya da araba kullanmayan ve kamp tatilini normalde de tercih edenler için durum tam tersi. Normalde kamp tatillerini veya butik otelleri tercih eden ve ulaşımını otobüs ve uçak ile sağlayan birkaç kişi ise bu sene tatile gitme konusunda çok umutlu olmadıklarını belirtiyorlar. Aslında kampa gidebilmek normalde de araç kullanan ve aracı olanlar için tercih edilebilecek bir seçenek. Türkiye'de araç sahibi veya ehliyetin olabilmesi için en az 18 yaşında olmak gerektiğini göz önünde bulundurursak, özellikle otobüsle küçük yerlere tatile giden gençler için kamp tatilleri çok mümkün gözüküyor. Otobüs şirketleri ise yolcu kapasitesini yarıya indirmiş durumda. Bu noktada toplu ulaşımı seçip seçmemek, yolcu sayısının azaltılmasından başka bir önlem olmadığı için tamamen kişiye kalmış görünüyor.

Belirsizlikler Silsilesi

Dünya çapında ise Avrupa henüz kamp alanlarını açmadı ve açacağına dair bir bilgi henüz yok. CNN Travel'in ha-

berine göre, ABD'de Georgia eyaleti kamp alanlarını açmış ancak oyun alanı ve havuz gibi ortak kullanım alanları açılmayacakmış.

Pandeminin turizm sektöründe özellikle küçük butik oteller ve kamping hizmeti sağlayan işletmeler için yıkıcı ekonomik sonuçları da olabilir. Örneğin Küçükkuşu'daki işletme her ne kadar kamping hizmeti sunsa ve müşteri sıkıntısı çekmese de, asıl gelirleri, özellikle civardaki yazlık evlerden gelen ve deniz, plaj, yemek gibi hizmetlerden faydalanan günübirlikçiler. Günübirlikçilerin oluşturacağı sürekli sirkülasyon ise virüs bulaşma riskini haliyle artırıyor. Bu nedenle özellikle haftasonu artan günübirlikçileri kabul etmeyebileceklerini söylüyorlar.

Tatilsepeti, tatilbudur gibi rezervasyon hizmeti veren birçok site ise, korona önlemi alan oteller şeklinde listeler hazırlamış. Bu önlemler arasında nelerin yer aldığı bilgisi ise bulunmuyor.

Tatile gidip gitmemeyi düşünüp düşünmediklerini sorduğum birçok kişi ise oldukça tereddütte olduklarını, yazlık bir evleri olsa şu an gidebileceklerini veya yaz sonuna doğru gitmeyi düşünebileceklerini söylüyorlar. Ancak kamp yerine veya otele gelen kişilerin virüs taşıyıp taşımadığı yaygın bir test politikası ile test edilebilse, çok daha rahat bir tatil, daha yaygın bir kesim için de mümkün olabilirdi sanırım. ○

İneklerin Saatine Ayarlı Bir Turizm

O kadar çok seviyoruz ki, sevgimizle yok ediyoruz onu. Marazi bir aşk ve tutku, turizm. 11 yıldır ailesinin köy ve yayla evinde farklı bir turizm deneyen Yasemin Şişman'la turizmi, insanları ve doğayı konuştuk. İneklerin saatine bir göz atmak isterseniz www.platodamol.com sitelerine de uğrayabilirsiniz.

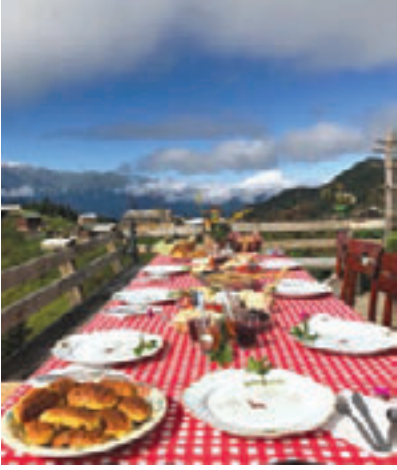
 Barış DOĞRU

Fotoğraflar, www.platodamol.com sitesinden alınmıştır.

“**Bizim** burada her şey ineklerin saatine bağlıdır,” diyor Yasemin Şişman. Yaklaşık 11 yıl önce, anasının babasının, atasının topraklarına, Çamlıhemşin’e eşiyile beraber geri dönüp, Pokut’taki yayla evini, ortan köyündeki dede evini pansiyona dönüştürmüşler ve ailenin bir önceki kuşağının da katkılarıyla işe koyulmuşlar ancak, “Burada yaşayacaksak, sadece turizm olmaz. İneksiz, hayvansız yaylacılık mı olur,” demişler ve bir Karadeniz yaylasının olmazsa olmazı inekleri, bu yaşamın içine katmaya karar vermişler. Bir inekle başlamışlar, sonra yavaş yavaş ilerlemişler. “2009’da Pokut’a çıkardığımız o inek - ismi de Şeftali idi - yıllar sonra Pokut Yaylası’na çıkan ilk inek oldu. Yıllar içinde yaylacılık ve dolayısıyla hayvancılık bitmişti. İlk çıktığımızda, köpek gezdirir gibi geziyorduk yaylada Şeftali’yle. Ama bize göre, bu işi yapacaksak mutlaka yağımızı, peynirimizi, yoğurdumuzu kendimiz yapmalıydık,” diyor Yasemin Hanım...

Geçen sürede çokça tanımışlar. Sosyal medyayı iyi kullanan Yasemin Hanım, “yavaş yavaş” bazı şeylere takılmaya başladığını anlatıyor. “Telefon açıp, bugün hava açık mı, ona göre geleceğiz,” diye soruyorlar. Burası yayla, dağların eteklerinde, Karadeniz’deyiz. Hava 10 dakikada değişir. Ama birçok kişi, sosyal medyada gördüğü, bulutlar ayaklarının altında, açık havadaki fotoğrafı çekmeye geliyor,” diyor. Soh-

İnsanlar, gerçek bir deneyim yerine, “Truman Show”un içine düşmeyi tercih ediyorlar. Ve bu elbette sadece Karadeniz turizminin sorunu da değil, dünyanın ve Türkiye’nin dört bir yanında, kurgu gösteriler aracılığıyla, turizm bir tür yapay dünyalar yaratma eğiliminde.

betimiz ilerlerken, benim sık sık yazıp çizdiğim, “İnsanlar bir anı yaşamamın tadına varmak yerine, orada olduklarını kendilerine ve başkalarına kanıtlamakla uğraşıyorlar” tespiti de paylaşıyor Yasemin Şişman: “İnternet sitesinde veya sosyal medyada gördükleri bir fotoğrafı anlatıp, onu nerede çekebiliriz diye soruyorlar”. Bir başka deneyim yaşamayı, bir yeri keşfetmeyi, orayı doğasıyla, insanıyla anlamayı değil, daha önce birilerinin yaşadığı bir deneyimi (belki o fotoğraf da bir başkasından kopyalanmıştı) kopyalamaya çalışıyor insanlar çoğu zaman ne yazık ki. Bu da gerçek bir deneyimle değil, kopyanın kopyası bir tüketimle sonuçlanıyor. Ve tabii ki bu aşlında hiç de derin bir tatmin vermiyor (ne kadar like aldığımızı sayıp duruyoruz) ve bir sonrakinde yine benzer bir kopyanın peşine düşüyoruz. Bu, ne yazık ki bir tüketim döngüsü...

Yayla turizmi gelişmeye, bölge de popülarleşmeye başladıkça, sorunlar da artmaya başlamış aslında. Bu konuda arda ardına dertlerini sıralıyor Yasemin Hamm. Aslında bu dertlerin her biri, üzerine ayrı ayrı düşünülmesi, oturup çözümler geliştirilmesi gereken ciddi sorunlar. Atıklar sözgelimi, gelen turist sayısı arttıkça, ciddi bir soruna dönüşmeye başlamış: “Eski dönemde de dağcı abilerimiz gelir, kamp kurar ama hiçbir atık bırakmazdı. Hatta kamlarını bile, yaylanın dışına atarlardı. Ancak zaman içinde hem gelenlerin sayısı çok arttı, hem de profil çok değişti. Artık yaylanın dört bir yanından akşamüzzerleri çocuk bezi, yemek artıkları, plastik torbalar topluyoruz. Güntübirlik gelen-

lerden, yaylanın içinde mangal yakmaya kalkanlar bile oluyor”. Bu sene ise korktukları başlarına gelmiş, pandemi sonrası ne yazık ki çevreden maske ve plastik eldiven atıkları toplamaya başlamışlar. “Bütün bunlar aslında, insanların buraya neden geldiklerini bilmediklerini gösteriyor,” diyor üzümlere...

Kopyanın Kopyasının Kopyası

Zaman içinde kendi aile pansiyonlarına sürekli gelenlerden bir topluluk oluşmuş. “Bu kişiler, buraya ne için geldiklerini, ne istediklerini bilen, buranın nasıl bir yer olduğunu kavrayan ve bunu yaşamak isteyen insanlar. Onlarla hiçbir sorun yaşamıyoruz,” diyor Yasemin Hamm. Ama ne yazık ki

çeşitli turlarla gelenlerin çoğu aslında yapay bir gösterinin parçası oluyorlar. “Arabalarla buraya getiriliyorlar; onları çeşitli yerlerde otantik kıyafetlerle karşılayıp, folklor gösterileri yapıyorlar. Ama bunlar aslında yapay şeyler,” diyor Yasemin Şişman. “Uydurma bir Karadeniz lehçesiyle konuşmamızı bile bekliyorlar. Bana, ‘Siz buralı değil misiniz’ diye bile soruyorlar. Ben uzun yıllar Çamlıhemşin dışında yaşadım. Konuşmamda bir aksan yok. Tabii ki kendi aramızda konuşurken bazı farklılıklar oluyor ama bunu ben size özel olarak neden yapayım”. Bu, folklorizasyon ve karikatürleştirme de, aslında daha önce bahsettiğim, sunulmuş yapay bir dünya tüketiminin parçası. İnsanlar, gerçek bir deneyim yerine, “Truman Show”un içine düşmeyi gönüllü olarak kabul ediyorlar. Ve bu elbette sadece Karadeniz turizminin sorunu da değil, dünyanın ve Türkiye’nin dört bir yanında, animatörler ve kurgu gösteriler aracılığıyla, turizm bir tür yapay dünyalar yaratma eğiliminde. Ve sonuç yine, gerçek olmayan bir şeyi tüketmeye geliyor... Ama en ciddi sorunlardan biri elbette, turizmin çevresel baskısı. Bu, dünya-

nın her köşesinde ciddi bir sorun ama Karadeniz’in 1500 küsur metre rakımlı yaylalarında çok daha hızlı bir şekilde etkisini gösteriyor. “Sonuçta burası bir yayla, son derece hassas ve kırılğan bir ekosisteme sahip. Her alanın bir istiap haddi var. Eğer siz bunu sürekli aşarsanız, o yer yavaş yavaş ve adım adım eksilmeye başlar” diyor Yasemin Hanım. Bu aşırı turizmin en önemli unsuru ise, evet tahmin edebileceğiniz gibi, “Yol”. Sonuçta yayla ya mükemmel olarak yapılmış asfalt bir yolla ulaşmak hiç de normal değil. Zaten bir yere otoyol getirmek, oraya büyük nüfusları akıtmak anlamına geliyor ki bu da küçük ölçekli bir yerleşimi derinden etkileyebiliyor. Karadeniz yaylalarının doğal ortamını derinden etkileyebilecek “Yeşil Yol” üzerine de görüşlerini aktarıyor Yasemin Şişman: “Biz yayla yolunun bile çok geniş ve asfalt olmasını doğru bulmuyoruz. Buraya geleceklerin belirli bir sıklıktı göze almaları gerekmeli. Sonuçta bu kadar rahat ve lüks arıyorsanız, burası zaten sizin tatil seçiminizin içinde yer alamaz. Karadeniz yayalarının dağların üzerinden birbirine bağlayan Yeşil Yol ise tam bir

felaket. Böylesine güzel ve benzersiz bir doğaya sahip bir coğrafyaya, böylesine büyük ve doğayı tahrip edecek bir yol yapmamak lazım. Bizim zaten en önemli sorunlarımızdan biri, insanları doğaya, doğal yaşamın göbeğine çekerken, bir yandan da hiçbir lüksten, şehirdeki her olanağı sunmamız gerektiğini zannetmemiz. Bu, kabul edilemez diye düşünüyorum”.

İneklerin saatine gelirse, Yasemin Hanım, konuklarına bu uyarıyı yapıyor: “Burası bir yayla ve bu yayla evinin yaşamı ve saati, ineklerin saatine bağlı. Onlar gün doğunca uyanırlar ve doğal olarak ses yapmaya başlarlar. Öğleye kadar uyumak istiyorsanız, burası pek uygun sayılmaz”. Bence güzel bir metafor: İneklerin saatine bağlı bir turizm. Ama bunu her coğrafyaya ve bölgeye uyarlayabilirsiniz. Doğam ve yerelin saatine uygun bir turizm. Ya bunu becerebiliriz, ya da çok sevdiğini kendi elleriyle tahrip eden âşık misali, çok kısa bir sürede, tüm bu güzellikleri tahrip ederiz. Biraz da, dokunduğumu altına çeviren ve tabii öldüren Kral Midas’ın hikâyesine benzemiyor mu bu turizmin anlayışı? ○

Güneşin Peşinde 26 Saat

2020 yılı herkesin beklentilerinin ve planlarının alt üst olduğu bir yıl oldu. Yılım ilk 6 ayına belki de 10 yıllık tecrübe sığdırdık.

Art arda gelen felaket haberleri, iklim krizi, artan eşitsizlikler, ayrımcılık derken, COVID-19 salgını ile görmezden geldiğimiz, halının altına süptürdüğümüz ne varsa hepsi gün ışığına çıktı. Belirsizlikle mücadele ederken hepimiz kerteriz alacak bir noktaya ihtiyaç duyduk. UN Global Compact'ın 10 ilkesi zamansızlığı ve evrenselliği ile bize yol gösterdi.

Bu doğrultuda, gezegeni düşünen herkese öncelikleri bir kez daha hatırlatan, yol haritası sunan ve hepimize umut veren bir etkinliği düzenlemenin gururunu yaşıyoruz. UN Global Compact'ın 20. Yılımı kutladığı Liderler Zirvesi'nde devlet başkanları, iş dünyası temsilcileri, BM ve sürdürülebilirlik liderleri bir araya geldi. 180 ülkeden yüzlerce konuşmacının katıldığı Zirve'yi 20.000'den fazla kişi takip etti. Global Compact Türkiye olarak biz de dünyayı 26 saat boyunca "güneşin peşinden" dolaşan bu tarihi Zirve'de 1 saatlik bir Türkiye Oturumu gerçekleştirdik.

Peki, bu zirve beni ve UN Global Compact ailesini neden umutlandırdı? Almanya Şansölyesi **Angela Merkel**, Botswana Devlet Başkanı **Dr. Mokgweetsi Masisi**, Kolombiya Devlet Başkanı **Iván Duque Márquez**, Kosta Rika Devlet Başkanı **Carlos Alvarado Quesada** ve Etiyopya Devlet Başkanı **Sahle-Work Zewde**'in yanı sıra birçok önemli şirketin CEO'su ve BM direktörü Zirve'de dünyamın sorunlarını ele aldı. Eski ABD Yardımcısı **Al Gore**, BM İklim Eylemi ve İklim Finansmanı Özel Elçisi **Mark Carney**, Eski BM Genel Sekreteri **Ban Ki-moon** ile COP 25 ve COP 26 İklim Eylemi Liderleri **Gonzalo Muñoz** ve **Nigel Topping** gibi isimler iklim krizi ile ilgili konuştu. Bu kadar önemli ismin bir araya gelip

ortak sorunları konuşması 2030'a 4000 gün kalmışken -her ne kadar hedeflerin uzağında olsak da- karar vericilerin iradesinin ne kadar kuvvetlendirdiği gösterdi. Diğer yandan UN Global Compact, "Business Benchmarks for the Decade of Action"ı duyurarak kurumsal faaliyetlerin SKA'lar nezdinde gerekli hürsa sahip olup olmadıklarını ölçmek adına bir dizi kriter belirledi. Bu uygulama, dünyamın önde gelen şirketlerinin iddialı hedefleri benimsemesini ve SKA'ların temel iş yönetimine, iş süreçlerine ve bilgi teknolojilerine entegrasyonunu hızlandırmayı amaçlıyor.

Türkiye oturumuna dönecek olursak, çok önemli konuşmacılar bizlerle beraber oldu. TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkanı **Simone Kaslowski**, Ar-Ge Danışmanlık Yönetim Kurulu Başkanı **Dr. Yılmaz Argüden**, Unilever Türkiye Orta Asya ve İran Yönetim Kurulu Başkanı **Mustafa Seçkin**, Virginia Üniversitesi Profesörü **Lalin Anık**, Yeşim Tekstil Kurumsal İletişim Direktörü **Dilek Cesur**, Vestel Elektronik Sanayi ve Ticaret A.Ş. Genel Müdürü **İsmail Murat Sarpel**, Global Compact Türkiye Başkan Yardımcısı, WPP Türkiye CEO'su ve Group M EMEA Bölgesi CEO'su **Demet İkiler**, Oyuncu, UNICEF İyi Niyet Elçisi ve UN Global Compact Destekçisi **Kıvanç Tatlıtuğ** değerli görüşlerini tüm dünya ile paylaştı.

Şirketlerin yeni ürün ve hizmetler geliştirirken SKA'ları itici bir güç olarak kullanmalarını ve buradaki iş fırsatlarını ortaya çıkarmaları için genç profesyonelleri harekete geçirmelerini hedeflediğimiz Young SDG Innovators programımızla da ilk gün bir oturum gerçekleştirdik. "Leveraging Innovation for a Better Future" adlı oturumda **Emre Eczacıbaşı** bizlerle oldu.

Doğu Avrupa yerel ağlarının bir araya geldiği "The Power of Partners-

Melda ÇELE,
Global Compact Türkiye Genel
Sekreteri

hips in a Time of Crisis & Recovery" başlıklı oturumunda Hedefler için İş Dünyası Platform Başkanı **Ümit Boyner** ve Arçelik CEO'su **Hakan Bulgurlu** yer aldı.

Türkiye'den birçok şirket bu oturumda geliştirdikleri çözüm önerilerini sunumlarla paylaştı. "SDG Futures Lab" oturumunda Young SDG Innovators Programı katılımcılarından **Zorlu Holding Ekibi Türkiye'yi temsil etti. Sürdürülebilirlik konusunda, hevesli birçok genç arkadaşımız ile beraber olmak bizleri oldukça mutlu etti.**

Yazımın son kısmında oturumlarla ilgili ilham veren birkaç notumu sizlerle paylaşmak isterim. Öncelikle son dönemde yaşadığımız COVID-19 krizi dolayısıyla yapılan yardımlarla ilgili önemli bir noktaya değinmek istiyorum. Euler Hermes'in araştırmasına göre ülkelerin COVID-19 ile ilgili acil yardım paketlerinin toplamı 7 trilyon doları aştı. Ancak bu yardım paketlerinin sadece %4'lük kısmı yeşil ekonomi uygulamalarına uyumlu. Diğer yandan AB, yardım paketlerini Yeşil Mutabakat'a uyumlu hale getiriyor. Bu kapsamda Yeşil Mutabakat'ın Türkiye açısından yarattığı fırsatlar değerlendirilen TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkanı **Simone Kaslowski** önemli bir noktayı işaret etti. AB, önümüzdeki dönemde

geliştireceği ikili anlaşmalarda gelecekteki olası krizlerden korunmak için Yeşil Mutabakat'ta, dijitalleşmeyi ve herkes için adil ve kapsayıcı kalkınmayı göz önünde bulunduracak. En büyük ticaret ve yatırım ortağımız AB'nin bu dönüşümü özellikle bazı sektörlerimiz açısından dikkatlice izlenmeli. Konu ile ilgili hazırlıklı olursak bu dönüşümü büyük bir avantaja çevirme şansımız var. Bölgemizde bu ihtiyaca cevap vermeye hazır başka ülkeler de var. Bizim bu rekabet yarışında nasıl öne çıkacağımız, yatırımcılara hangi avantajları sunacağımız önemli. Türkiye için bir fırsat penceresi açılıyor. Biz de bu noktada Global Compact Türkiye olarak şirketlere sürdürülebilirlik yolculuklarında her türlü desteği sağlamaya hazırız.

Yaşadığımız süreci markalar ve tüketici tarafından değerlendirilen Lalin Anık ile Mustafa Seçkin'in oturumu oldukça etkileyiciydi. Bu süreçte tüm paydaşlara katkı sağlamanın gerekliliğini ve kar odaklı kapitalizm yerine ekosistemine tümüyle değer katan markaların tüketiciler tarafından daha çok sevildiğini vurguladılar. Yani, tedarikçisine, müşterisine, çalışanına, hissedarına, topluma ve dünyaya değer katan markalar, kurumlar yeni dünya düzeninde ön plana çıkacak.

Zirvede COVID-19 salgınının tedarik zincirlerini nasıl etkilediğini de tartıştık. İsmail Murat Sarpel ve Dilek Ce-

sur da tedarik zincirlerimizin, en zayıf halkası kadar güçlü olduğuna dikkat çektiler. Panelde sürdürülebilirlik uygulamalarının tedarik zinciri içinde yaygınlaşmasının, risklerin azaltılmasında kesinlikle çok etkili olacağını altı çizildi. Tüm dünyada tedarik zincirinde herkes için sağlık, güvenlik, adalet, refah ve eşitlik gibi temel hak ve ihtiyaçları sağlayamazsak hepimizin risk altında olduğu vurgulandı.

Bir önceki panelde de bahsedildiği üzere önümüzdeki süreçte tedarik zincirinde alım yapan uluslararası firmalar birlikte çalışacakları şirketlerin önce sağlık koşullarının birlikte çalışmaya uygun olup olmadığına bakacaklar. Çevresel boyutlar, çalışanların hakları ve çalışma koşullarına daha çok dikkat edilecek. Bu konuya önem veren ve sürdürülebilirlik konusuna katkı yapan firmalar daha fazla öne çıkacak. Alınan tüm önlemlerin kapsayıcı olması, toplumun en kırılgan birey, çalışan ve gruplarını kapsamaması çok önemli hale

“Zengin ülkeler sadece kendi vatandaşları için sağlık imkânları sağlayarak pandemiden kurtulamayacak. Dünya üzerinde herkes tedavi edilmedikçe hiçbirimiz güvende olmayacağız”

gelecek. Bu noktada da UN Global Compact'ın 10 ilkesi bu süreçte tüm kurumlara önemli bir yol gösterici olacak.

Son olarak UN Global Compact Destekçisi Kıvanç Tatlıtuğ son paneli şu sözlerle noktaladı: “Sosyal kapsayıcılık konusunda, bugün tüm dünyada ayrımcılığa karşı bir isyanın toplu dışavurumunu görüyoruz. Dünyada herkes için, hiçbir ayrım gözetmeden barış, adalet, eşitlik ve refah sağlayamadıkça, dünya üzerinde kimse güvenli ve mutlu olmayacak. Zengin ülkeler sadece kendi vatandaşları için sağlık imkânları sağlayarak pandemiden kurtulamayacak. Dünya üzerinde herkes tedavi edilmedikçe, her ülkenin en ücra köşesindeki kişilere de aşı ulaştırılmadıkça hiçbirimiz güvende olmayacağız. Bu durum çok ciddi bir uluslararası işbirliği ve koordinasyon gerektirecek. Kısacası, ‘kimseyi geride bırakmadan’ tüm kimliklerin insan haklarının tesis edildiği, tüm çalışanlar için insan onuruna yakışan iş ve çalışma ortamlarının olduğu ortamları yaratmalıyız ve doğanın üzerinde erk olmadan yaşamayı öğrenmeliyiz.”

UN Global Compact bünyesinde 20 yılda 10.000'den fazla şirket daha iyi bir dünya hedefi için çaba gösteriyor. Şimdi ise SKA'lara ulaşmak için sadece 10 yılımız var. 20. yılımızda duyduğularımız bizi umutlandırdı.

Şimdi harekete geçme zamanı! ○

Yeni Geleceğe Doğru Yol Alıyoruz

Covid-19 salgını, modern dünyanın şimdiye kadar yaşadığı en zorlu ortamlardan birini yarattı. Karşı karşıya kaldığımız her zorluk aynı zamanda yeni fırsatların da önünü açıyor. Şimdi, yeni düzendeki bir dünyaya hazırlanırken, marka liderliği her zamankinden daha önemli.

Sürdürülebilirlik Akademisi, daha parlak bir gelecek inşa etmek için geçmişte iyi analiz edip, sürdürülebilir ve kapsayıcı bir “yeni normalleşme” üzerine fırsatlar sunmak üzere, global vizyonu

yerel dinamikler ile harmanladığı online mini konferans serisi SB Turkey Talks'u başlattı.

Fikir Paylaşmak Hiç Bu Kadar Önemli Olmamıştı...

Online mini-konferans serisinin ilki; “Markaların Dönüştürücü Liderliği” 24 Haziran'da P&G işbirliği ile gerçekleşti. Hem global hem de ülkemizdeki marka ve fikir liderlerinden oluşan konuşmacılar arasında; marka ve kişilerin ilerindeki iyiliği ortaya çıkaran **John Izzo**,

değişimi yaratan CEO'ların lider yol göstericisi **Jenny Andersson**, pozitif bir geleceği liderler ile yeniden tasarlayan **Vincent Avanzi**, yeni normalde sürdürülebilirlik için P&G Türkiye, Kafkasya ve Orta Asya Yönetim Kurulu Başkanı ve Genel Müdürü **Tankut Turnaoğlu**; Sustainable Brands Turkey Ülke Lideri **Semra Sevinç**; liderlerin yönetici koçu Mare Fidelis kurucusu **Dost Can Deniz** ile birlikte Türkiye'nin dönüştürücü liderleri; Sabancı Holding Sanayi Grup Başkanı **Cevdet Alemdar**, Arçelik CMO'su **Zeynep Yalım Uzun**, Borusan Lojistik Genel Müdürü **Mehmet Kalay** yer aldı.

Ayrıntılar için; <https://sustainablebrandsturkey.com/> adresini ziyaret edebilirsiniz.

HoReCa Sektörünün Tüm Paydaşları “Yeni Normal” için Bir Araya Geldi

Tüm dünyayı etkisi altına alan ve küresel olarak her alanda önemli değişimlere tanık olduğumuz şu dönemde tüm sektörler için yeni normaller tanımlanıyor. Sürdürülebilirlik Akademisi de, bu yeni dönemde 11 yıldır olduğu gibi daha iyi bir gelecek için dönüştürücü liderliği ile dijital buluşmalara öncülük ederek ve birçok sektörde lider şirketler ile işbirlikleri yaparak çalışmalar gerçekleştirmeye devam ediyor.

Sürdürülebilirlik Akademisi, 30 yıldır HoReCa'nın (otel, restoran, kafe) iş ortağı olma vizyonuyla hareket eden Metro Türkiye işbirliği ile, “Mutfağa Dönüş” sürecinde sektöre ışık tutmak amacıyla düzenlediği e-zirve, TUR-YİD ve TÜROB'un katkılarıyla 30 Haziran günü düzenlendi.

Online zirve kapsamında, değişen tüketici ve satın alma trendlerinden iş modellerine, restoranların sürece adaptasyonundan otellerin sunduğu

yeni çözümlere dair birçok önemli konu masaya yatırıldı. Metro İtalya Ceo'sunun İtalya HoReCa sektörünün pandemi dönemindeki çalışmalarını da aktardığı e-zirvede, sektör paydaşları olarak farklı marka ve kurumlardan birçok isim işletmeler için geniş değerlendirmelerde bulundu.

E-zirve; “Yeni Normalde Yeni Tüketici Trendleri”, “Yeni Normalde Yeni İş Modelleri: işletmeniz Covid-19 sonrası dönemde nasıl başarılı olur?”, “Şefler için Yeni Normal” ve “Gıdanın Geleceği: Yeme-İçme Sektöründe Sorumlu Ürün Kullanımı & Gıda Atığı Yönetimi” adlı dört farklı panelden oluştu. Paneller kapsamında;

pandemiyle değişen tüketici trendleri ve gelecek döneme dair öngörüler, HoReCa'nın yeni normal ve yeni iş modelleri, işletmelerin sürdürülebilir bir sistem yaratması için çizilmesi gereken yol haritası konuşuldu.

Sürdürülebilirlik Akademisi Yönetim Kurulu üyesi **Semra Sevinç**, “Gıdanın Geleceği: Yeme-İçme Sektöründe Sorumlu Ürün Kullanımı & Gıda Atığı Yönetimi” konulu oturumda moderatör olarak yer aldı. Oturumda Metro Türkiye Kalite Güvence Grup Direktörü **Tülay Özel**, Yüceita Başkanı Prof. Dr. **Yavuz Tekelioğlu** ve Denizler Su Ürünleri Genel Müdürü **Ulvi Deniz** yer aldı.

Sürdürülebilir Gıda Platformu

daha iyi gıda için

DAHA İYİ GIDA

Günümüz ve gelecek nesiller için sağlıklı, güvenilir ve sürdürülebilir gıda sistemleri değişim ve dönüşümünü hızlandırmak için

SİZ DE ÜYE OLUN!

PLATFORM ÜYELERİ

aromsa

balparmak

CHEP
A Brambles Company

Danfoss

eker

eriş un
eriş flour mills

G&T

HAYAT

intertek
Total Quality Assured.

La Lorraine
BAKERY GROUP

LESAFFRE

LERÖY

MERIEUX
NutriSciences

METRO
TURTANCI MARKETİZ

MİGROS

MURATBEY

PINAR

REIS

rüta

uludağ
İÇECEK

ÜLKER

TÜGIS
Türkiye Gıda Sanayi
İşverenleri Sendikası
1991

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK
AKADEMİSİ
SUSTAINABILITY ACADEMY

www.surdurulebilirgidaplatformu.org

Dahiyane Bir Fikir: “15 Dakikalık Kentler”

Eylül 2015’te Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri; Aralık 2015’te Paris İklim Anlaşması; Ekim 2016’da HABİTAT 3’ün Yeni Kentsel Gündemi Birleşmiş Milletler’e üye ülkeler tarafından kabul edildi. Ve sürdürülebilir, yaşanabilir kentler konusu dünya gündemine oturdu. Pandemi bize kentlerin yapısını, yaşam tarzımızı değiştirmemiz ve kentlerimizin sürdürülebilirliğine odaklanmamız gerektiğini hatırlattı. Haziran ayında bu konuyu 15 Dakikalık Kent modelini geliştiren, Paris Sorbonne Üniversitesi İşletme Fakültesi öğretim üyesi Profesör Carlos Moreno ile konuşma fırsatım oldu. “Girişim, Bölge ve İnovasyon” kürsüsünün kurucusu ve Bilimsel Direktörü Moreno’nun uzmanlık alanı karmaşık sistemler kontrolü. Geliştirdiği “İnsani Akıllı Kent” ve yaşayan kent vizyonu ile çığır açan Moreno’nun “15 Dakikalık Kentler”ini tartışmanın ve gündeme getirmenin tam zamanı...

15 Dakikalık Kent Nedir?

Kentlerin 6 ana işlevi vardır: Haysiyetli yaşam, iyi çalışma şartları, ihtiyaçlarını karşılama, eğitim, iyi olma hali (dirlik) ve eğlenme. 15 Dakikalık Kent modeli 15 dakika içinde yürüyerek veya bisikletle gidebileceğimiz mesafe içinde bu 6 işleve kendi semtlerimizde ulaşabilmemizi hedefliyor. Bugün bu hizmetlere, özellikle de işyerine ulaşabilmek için kent içinde saatlerce yol kat ediliyor. 15 Dakikalık Kent’te insanlar yolda kaybedilen zamanı, kendilerine, ailelerine, arkadaşlarına, komşularına ayırabiliyor. “Nasıl?” sorusuna stres içinde “koşturuyorum” cevabını vermek yerine birbirine “merhaba” diyecek vakti buluyor.

Mahalle içinde ulaşım yürüyerek veya bisikletle sağlandığında sokaklarda daha az araç olduğu için mahallelerde insanlara daha çok alan ayrılıyor. Yollar daha güvenli oluyor. Araç trafiği azaldıkça gürültü azalıyor; sokaklar sakinle-

şiyor, daha huzurlu bir ortam oluşuyor. Dolayısıyla da kentler sakinleşiyor. Mahalle içinde tüm ihtiyaçları karşılayabilmek için alan kullanımını yeniden düşünmek gerekiyor. Örneğin okul binaları okul yılı boyunca sadece gündüz kullanılıyor; yazın kullanılmıyor. Halbuki okul binalarını, spor salonlarını, kamu binalarını çok işlevli semt evi olarak kullanmak mümkündür. Gençlik merkezi, kültür merkezi, FabLab olarak hizmet verebilir. Binalar çok işlevli olunca da daha çok hizmeti daha az alanda sunmak mümkündür. Şehirler 15 Dakikalık Kentlerden oluştuğunda bunlar sürdürülebilir toplu taşıma ağlarıyla birbirine bağlanarak çok merkezli, sürdürülebilir, yaşam kalitesi yüksek metropoller gelişecek.

Nasıl Gelişti?

“İlk araştırmalarım kentlerde yaşayanların yaşam kalitesini artırmak için yeni teknolojilerin geliştirilmesi konu-

sunda oldu. Bu alanda öncülerden biriyim. O zamanlarda biz teknolojiyle kentleri yönetebileceğimizi düşünüyorduk. Zamanla kentlerin kompleks/karmaşık sistemler olduğunu, kentleri dönüştürmenin ve yaşam kalitesini iyileştirmenin yolunun salt teknoloji olmadığını gördüm. Yaşam kalitesini iyileştirmek için üç konunun insan yaşamı üzerindeki etkilerini anlamak gerek. İlki iklim değişikliği ve doğal çevre. İkincisi ekonomi. Kentlerde değer oluşturulduğu gibi yoksulluk da kent ekonomisinin gerçeği. Üçüncü konu ise kapsayıcılık. Kentlerimizde ötekileştirmenin yaşam kalitesi üzerinde olumsuz etkisi büyük. Şu bir gerçek: Kentin alt yapısı ne kadar akıllı olursa olsun, iklim krizi, ekonomik eşitsizlik ve ötekileştirme sorunlarını çözemez. Daha insancıl ve hareketli kentler ancak dayanışma, iyilik ve halkın yerel yönetimin karar sürecine katılımıyla gerçekleşir. Yapay zeka ve algoritmalarla gerçekleşemez. Hiç kimseyi ötekileştirmeden, her kesimden insanın katılımıyla birlikteliği, çevreyi, eşitliği ön planda tutan yeni, insancıl kent kültürü geliştirmeliyiz. 15 Dakikalık Kent modeli bu çalışmalar sonucu gelişti”.

Yaşam Kalitesi

Modern zamanlarda kentlerimiz yoğun üretim ve tüketim üzerine kuruldu.

Yaşam kalitesini belirleyen önemli öğelerden biri zaman. Kendimize ayırabileceğimiz zaman yok oluyor, hatta oldu bile. 20-30 yıldır ailemize, arkadaşlara ayıracak vaktimiz yok. Vaktimizi işe, üretime, tüketime harcıyoruz. Zamanı tekrar kontrolümüz altına almalıyız. Kendimize, ailemize arkadaşlarımıza, komşularımıza, hatta mahallemize vakit ayırmalıyız. Sosyal ayrıştırmanın bir nedeni de birbirimize ihtiyacı olanlara ayıracak vaktimizin olmaması. Bu nedenle zaman çok önemli bir öğe.

“Yaşam tarzımızı değiştirmemiz gerek ve ben küçük değişimlerden bahsetmiyorum. Radikal paradigma değişikliği gerek. Çalış, çalış sonra gereksiz alışverişle kazandığımı harca. Ben başka amaçlar yeğlerim. Daha insanlı hedefler yeğlerim. Bunun için de zaman lazım”.

Daha insan odaklı, daha iyi bir yaşam için sosyal kapsayıcılık da önemli bir öğe. Kadın, erkek, yaşlı, genç, engelli, varıl, yoksul; hep birlikte, huzur içinde yaşamak durumundayız. Bunun için de birbirimizi tanımak gerekiyor. Zamanın yanı sıra kentin yapısı da bu konuda önemli bir etken. Araba bizi çevremizden koparıyor. Ama 15 Dakikalık Kentlerde ulaşım yürüterek, bisikletle dolaşarak sağlandığından mahallede yaşayanlarla karşılaşılıyor, onları tanıma fırsatımız oluyor. Buna zaman da eklenince sosyal ilişkiler güçleniyor, birbirimize ve mahallemize bağlanıyoruz. Farklılıklar karşısında daha hoşgörülü olabiliyoruz.

İklim Değişikliği

İklim değişikliği dünyada yaşamı tehdit eden sorunların başında geliyor. Bu sorun bizim yaşam tarzımızdan kaynaklanıyor. Çoğumuz da kentlerde yaşadığımızdan, çözümleri de kentlerde aramak gerekiyor. Paris Belediye Başkanı Anne Hidalgo bunu anladığından, 2015'te COP toplantısı Paris'te yapılırken buna paralel olarak Yerel Yöneticiler için İklim Zirvesi'ni düzenledi.

Kentlerin seragazi salımlarını azaltmak için geliştirdikleri yol haritalarında ula-

“Kentsel yaşam çok yoğun ve böyle yaşamaya devam edemeyiz. İlk ikaz iklim krizi oldu. Yaşam tarzımızı değiştirmek gerektiği mesajı dünyanın her yerine yayıldı, yayılıyor. Bugün ise pandemi bize aynı mesajı veriyor. Değişim şart!”

şımın rolü büyük (Geçen sayıdaki yazımda bu konuyu ele almıştım). 15 Dakikalık Kentler'de ihtiyaçlar yürüterek veya bisiklet ile karşılandığından, karbon ayakizi küçülüyor. Bu da kentlerin seragazi salımlarını azaltma hedefiyle örtüşüyor.

İş Ortamı

Kentsel yaşam paradigmasını değiştirmenin en önemli öğelerinden biri iş ortamı. 15 Dakikalık Kent modeli oluşmaya başladığında çalışma modellerimizi değiştirmek gerektiğine dikkat çekmiştim. En büyük zaman kaybı işe gidip gelirken geçen zaman.

İş kavramının değişmesi için kültürel bir devrim gerekiyor. 21. yüzyılda hizmet ekonomisine geçiyoruz. Ama hala 20. yüzyıl şartlarında çalışıyoruz.

Ekonomik hareketliliğin temeli üretim. İnsan gücü ise insanların işyerine gitmesini gerektiriyor. Ama 21. yüzyılda hizmet ekonomisine geçiş yeni iş modellerinin oluşturulmasına kapı açıyor. İnsanların bir saat yolda geçirip işyerinde bilgisayarın karşısına oturup çalışması son derece anlamsız.

“Pandeminin ilk etkisi çalışma paradigmasının 48 saat içinde radikal değişime uğraması oldu. Bütün CEO'lar, CTO'lar, bütün yöneticiler bir araya gelse bile böyle bir değişimi gerçekleştiremezdi. Bu dijital değişim COVID-19 sayesinde gerçekleşti. Artık farklı iş modelleri geliştirip uygulamaya koyabiliriz. Bu ortamda hiyerarşik yapıları geride bırakabiliriz. Artık insanların tepesine dikilerek güç alan yöneticilerin rolünü tekrar düşünmeliyiz. Yönetici rolünü yeniden düşünmek gerek. COVID-19 kişisel sorumluluk almamıza neden oldu. Kişisel sorumluluk üzerine kurulu sistemler geliştirmeliyiz. İş dünyasında çalışanların iş ilişkileri yeniden tasarlanmalı; yeni sosyal ilişki ağları oluşturmamız. Geçen yıl insanlar bana 15 Dakikalık Kent modelinin ütopya olduğunu söylüyorlardı. Benim önerilerim hemen uygulanacak öneriler değil. Bunlar farklı bir geleceğe yönelik yol haritalarının, yeni paradigmaların oluşmasını sağlamaya yönelik öneriler. Tarih bize değişimin mümkün olduğunu gösteriyor. Önümüzdeki aylarda yeni yeni iş modelleri gelişecektir”.

Paris

2014'te seçilen Paris'in Belediye Başkanı Anne Hidalgo 2020'de belediye başkanı seçimlerinde tekrar aday oldu. Profesör Moreno, Sorbonne'daki görevi dışında 2015'ten beri Başkan Hidalgo'nun akıllı kentler danışmanı. Ve Hidalgo'nun 2020 seçim programının temelinde Profesör Moreno'nun “Ville Du Quart D'Heure”, yani 15 Dakikalık Kent, modeli var.

Hidalgo iklim değişikliğini çok önemsiyor ve ilk seçildiği günden beri bu konuda önemli adımlar attı. Özellikle

de kent içi ulaşımdan kaynaklanan sınırları azaltmak için attığı adımlar dikkat çekiyor. Çok kirleten araçların kent içinde kullanımı yasaklandı. Paris'in ortasından geçen Sen Nehri'nin her iki kıyısındaki otoyollar trafiğe kapatıldı. Kent merkezinden geçen bazı altı şeritli yollar yeniden düzenlendi. Araba kullanımına iki şerit ayrıldı; bir şerit otobüs kullanımına, bir şerit de bisikletlere. Diğer iki şerit yeşillendirildi ve kaldırımlar genişletildi.

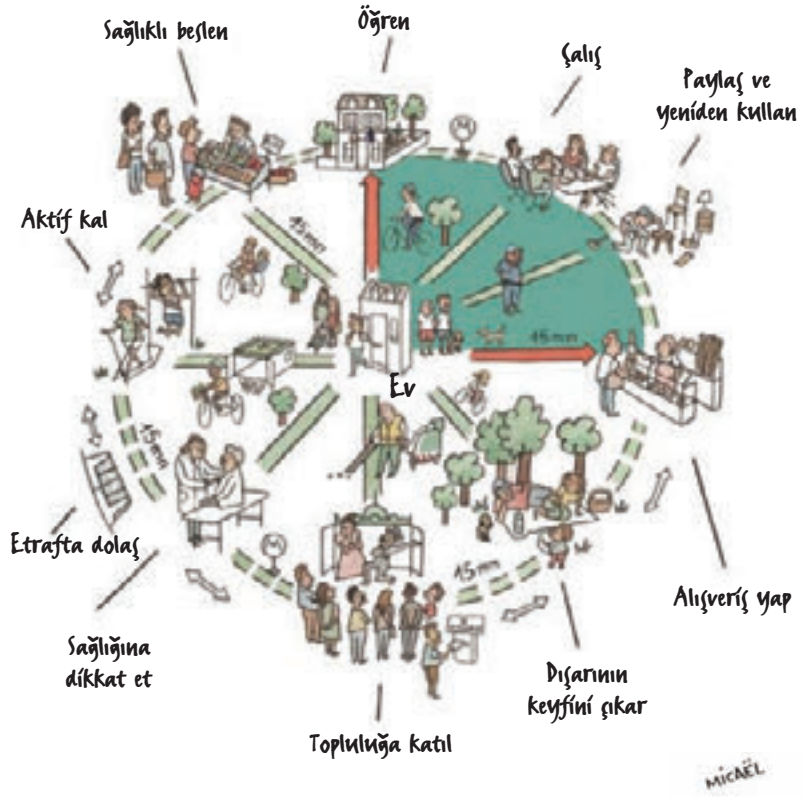
15 Dakikalık Kent modeli yaya ve bisiklet ulaşımına öncelik verdiğinden, Hidalgo'nun hedefi 2024'e kadar Paris'in her sokağına bisiklet yolunun yapılması. 650 kilometrelik bisiklet yolu ağı için bütçede 350 milyon Avro ayrılacak. 15 Dakikalık Kent modelini uygulamak için arazi kullanımı yeniden düzenlenecek. Kamu alanları ve binaları farklı kullanımlara açılacak. 60 bin araçlık park yeri kaldırılacak. Okulların yanındaki sokaklar "çocuk sokaklarına" dönüştürülecek. Okullar hafta sonları ve tatil günlerinde mahallenin kullanımına açılacak. Daha çok yol araç trafiğe kapatılacak. Mahallelerde küçük esnaf teşvik edilecek. Hidalgo, "15 Dakikalık Kent" in çok güçlü bir yerel yönetim imkanı sunduğunu da düşünüyor.

Tüm hizmetler mahalle bazında karşılanacağından, yerel hizmetlerin yönlendirmesinde halk yetkilendirilecek. Bugün Paris'te "katılımcı bütçe" uygulanıyor ve yatırım bütçesinin %5'i halk tarafından yönlendiriliyor. 15 Dakikalık Kent uygulamasıyla beraber bu %25'e çıkartılacak.

Şehirleri çevreye ve insanlığa duyarlılığın bulunduğu yerler olarak gören Hidalgo, 15 Dakikalık Kent modelini bu görüşün uygulaması olarak benimsiyor.

Diğer Kentler...

Profesör Moreno, pandemi süresi başladığından beri şehirlerin 15 Dakikalık Kent modeline olan ilgisinin de artmaya başladığını anlatıyor. "Bu konuda bilgi isteyenlerin yanı sıra bunu uygulamak için arayan kentler oldu. Tabii bu ilgi ve uygulama konusunda yardım

istenmesi beni çok mutlu ediyor".

İtalya'da özellikle 15 Dakikalık Kent fikrini uygulamak isteyen kentler var. Milano Belediye Başkanı Giuseppe Sala, Nisan'da Milano'da 15 Dakikalık Kent vizyonunu uygulamaya koyacaklarını açıkladı. "İtalya'nın ekonomi başkenti olan Milano'nun kararı çok önemli. Ayrıca ben de gurur duydum çünkü Sala benim çalışmalarımın etkilendiğini, o nedenle bu kararı aldığını söyledi".

Avustralya'nın Melbourne kentinde geçen yıl yapılan oylamada halk "20 Dakikalık Mahalle" uygulamasını kabul etti. Kanada'nın Ottawa kenti ve İskoçya'nın Edinburgh kenti de 15 Dakikalık Kent uygulamasını başlattı. Bugün çok sayıda kent bu modeli tartışıyor, kısmen de olsa uygulamaya başladı: Portland, Kopenhag, Utrecht bunlardan birkaçı. Çok sayıda kentte sokaklar araba trafiğine kapatılıyor ve bu alanlar halkın kullanımına açılıyor.

Araç odaklı kentlerden insan odaklı kentlere geçiş var. Ve bu geçişin yol haritası ise 15 Dakikalık Kent modeli.

COVID-19 Sonrası

"15 Dakikalık Kente büyük ilgi var, çünkü COVID-19 sonrası büyük değişim gerekiyor. Eski paradigmalara devam edemeyiz. Kentlerde trafik tıkanıklığından kaynaklanan hava kirliliği sağlığımızı tehdit ediyor ve zaman kaybına neden oluyor. Kentsel yaşam çok yoğun ve böyle yaşamaya devam edemeyiz. İlk ikaz iklim krizi oldu. Bu konu dünyada yeni bir hareketliliğin başlamasına neden oldu. Yaşam tarzımızı değiştirmek gerektiği mesajı dünyanın her yerine yayıldı, yayılıyor. Bugün ise pandemi bize aynı mesajı veriyor. Değişim gerek.

İnsanlar da değişim istiyor. Bizim görevimiz çözüm üretmek. Hemen, şimdi. Yarın bakarız deme lüksümüz kalmadı". ○

TEMA ÇELENK

Cenaze törenlerine çelenk göndererek,
hem sevdiğinizin üzüntüsünü paylaşabilir, hem de TEMA'nın
çalışmalarına destek verebilirsiniz.

celenk@tema.org.tr
444 51 81

ŞİMDİ 14 İLDE TEMA ÇELENK SİPARİŞİ VEREBİLİRSİNİZ

*İstanbul, Ankara, İzmir (Bağışçıların taleplerini törenden en az 2 saat önce bildirmelerini rica ederiz.)
Bursa, Balıkesir, Tekirdağ, İzmit, Mersin, Adana, Eskişehir, Konya, Manisa, Aydın, Muğla (Bodrum/Marmaris)
(Bağışçıların taleplerini törenden en az 12 saat önce bildirmelerini rica ederiz.)*

Güneşin Peşinden Dolaşarak Pandemiye Bakış: “Recover Better, Recover Stronger, Recover Together”

7 milyar dünya vatandaşının ırk, dil, din, cinsiyet, sosyal statü fark etmeksizin güne aynı endişeyle başladığı bir dönem yaşıyoruz. Salgının yayılma boyutu ve para piyasaları üzerindeki yıkıcı etkisiyle birlikte öne çıkan kavramlardan biri “resesyon” oldu. Ekonomide durgunluk olarak ifade edilen bu kavram, tüm dünya liderlerinin açıklamalarında ana gündemde.

İçinde bulunduğumuz kriz, ekonomik etkilerinin yanı sıra var olan eşitsizliklerin arttığını ve dünya için sürdürülebilir sistemler inşa etmediğimizi gösterirken tüm kriz dönemlerinde olduğu gibi farklı ekonomi anlayışları ön plana çıkarıyor. Küresel krizin ekonomik etkileriyle birlikte, toplum içindeki eşitsizliklerin de derinleştiği bugünlerde, alternatiflere açık olmaya ve birlikte daha iyisini hayal etmeye belki de her zamankinden daha fazla ihtiyacımız var: Disiplinler arası bir işbirliğine...

İşte tam bu noktada, UN Global Compact’ın 20. yılını kutladığı Liderler Zirvesi’nde dünya genelinde devlet başkanları, iş dünyası temsilcileri, BM ve sürdürülebilirlik liderlerini bir araya getirdi. Covid-19 salgını, iklim krizi ve eşitsizliklerin masaya yatırıldığı Zirve, dünyayı 26 saat boyunca “güneşin pe-

şinden” dolaştı. “Recover Better, Recover Stronger, Recover Together” temasıyla online olarak gerçekleşen yılın en büyük sürdürülebilirlik etkinliği 15 Haziran’da New York’taki BM Genel Merkezi’nde başladı ve 26 saat boyunca online olarak dünyayı “güneşin peşinden” dolaşarak sonlandı.

180 ülkeden 100’ü aşkın oturumun yapıldığı etkinliğe toplamda 20 binden fazla kişi katıldı. Almanya Şansölyesi Angela Merkel, Botsvana Devlet Başkanı Dr. Mokgweetsi Masisi, Kolombiya Devlet Başkanı Iván Duque Márquez, Kosta Rika Devlet Başkanı Carlos Alvarado Quesada ve Etiyopya Devlet Başkanı Sahle-Work Zewde’in yanı sıra birçok CEO ve BM direktörünün katılımıyla gerçekleştirilen Zirve’de, sağlıktan eşitsizliklere, iklim krizinden toplumsal sorunlara kadar sürdürülebilir kalkınma her yönüyle ele alındı.

Türkiye’den Geniş Katılım

Liderler Zirvesi’nin 15 Haziran’da New York’ta başlayan oturum zincirinde ise Eski ABD Başkan Yardımcısı Al Gore, BM İklim Eylemi ve İklim Finansmanı Özel Elçisi Mark Carney, Eski BM Genel Sekreteri Ban Ki-moon ile COP 25 ve COP 26 İklim Eylemi Liderleri

Arzu Deniz AKSOY
Stratejik İletişim Danışmanı,
arzudeniz.aksoy@gmail.com

Gonzalo Muñoz ve Nigel Topping iklim krizini ele aldı.

Liderler Zirvesi’nin Türkiye oturumu ise 16 Haziran’da “Sustainability: The Key to Unlock the Potential” başlığıyla gerçekleştirildi. Global Compact Türkiye Yönetim Kurulu Başkanı Ahmet Dördüncü’nün açılış konuşması ile başlayan oturum, konusunda duayen pek çok konuşmacının katılımı ile gerçekleşti. TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkanı Simone Kaslowski, Ar-Ge Danışmanlık Yönetim Kurulu Başkanı Dr. Yılmaz Argüden, Unilever Türkiye Orta Asya ve İran Yönetim Kurulu Başkanı Mustafa Seçkin, Virginia Üniversitesi Profesörü Lalin Anık, Yeşim Tekstil Kurumsal İletişim Direktörü Dilek Cesur, Vestel Elektronik Sanayi ve Ticaret A.Ş. Genel Müdürü İsmail Murat Sarpel, Global Compact Türkiye Başkan Yardımcısı, WPP Türkiye CEO’su ve Group M EMEA Bölgesi CEO’su Demet İkiler, Oyuncu, UNICEF İyi Niyet Elçisi ve UN Global Compact Destekçisi Kıvanç Tatlıtuğ ve Global Compact Türkiye Genel Sekreteri Melda Çele konuşmacı olarak yer aldı.

Dünyanın iyiliği için böyle olağanüstü bir etkinlikte bulunabilmek ve ilham almak muhteşem bir deneyimdi. Zira pandemi günlerinde deneyimlediğimiz felaket senaryoları yerine yaşamak istediğimiz dünyayı yaratabilmek aslında tamamen bizim elimizde... ○

"Pratik Sebze Yetiştiriciliği Rehberi, ister büyük bir bahçe ister küçük bir çiftlik olsun, zamanınızı ve enerjinizi tamamen etkili bir yaklaşıma yönlendirmek için mükemmel bir örnek. Kitapta yer alan ekim, dikim ve hasat örnekleri ile bu yöntemlerin verimliliğini gösteren muhteşem fotoğraflardan büyülendim."

Charles Dowding

ekoloji kitaplığı

pratik sebze yetiştiriciliği rehberi

ben hartman

türkçesi: sezgin sarı

yeniinsan
yayınevi

Kitaplarımızı
www.yeniinsanyayinevi.com
web sitemizden %25 indirimli
ve
ücretsiz kargo imkanı
ile edinebilirsiniz.

Koronavirüs kısıtlamalarının kaldırılmasından Antalya'da dalış yapan dalgıçlar, deniz dibinde insan eliyle ortaya çıkan kirliliği belgeledi. **Çöpe atılmayan maske ve eldivenler**, sualtı yaşamında kirlilik olarak ortaya çıktı.

İzmir'de, Seferihisar'ın Orhanlı köyünde doğa koruma ve doğa kültürü üzerine çalışmalar yapan araştırmacılar için dünyanın ilk doğa koruma kütüphanesi kuruldu.

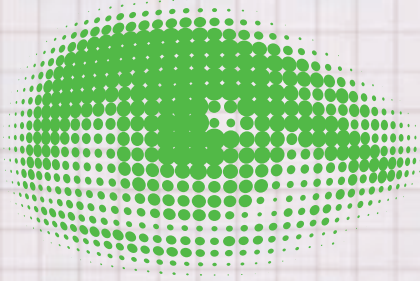
Her yıl 15 Haziran tarihi dünya genelinde "Dünya Rüzgar Günü" olarak kutlanıyor. Tüm dünyada rüzgar enerjisinin elde ettiği enerji geçen yıl rekor seviyeye çıkarak 651 GW'ye ulaştı. Ülkemizde de elektrik ihtiyacının %8'inin rüzgardan karşılandığı belirtildi.

TMMOB Çevre Mühendisleri Odası, 2020 İstanbul Çevre Durum Raporu'nu yayımladı. Raporla 2019 yılı içerisinde partikül madde parametresiyle İstanbul'un neredeyse tamamının sağlıklı bir hava soluduğuna dikkat çekildi.

Dünyanın önde gelen biyoçeşitlilik uzmanları, "salgınların altındaki asıl neden" olarak tanımladıkları "vahşi dünyanın kontrolsüz tahribatını" hızla durdurulmaması halinde, koronavirüs salgını çok daha ölümcül ve yıkıcı salgınların izleyeceği uyarısında bulundu. Uzmanlar yayımladıkları bilimsel makalede, "Covid-19'un sorumlusu tek bir tür var; o da biziz" dedi.

İzmir Büyükşehir Belediyesi, iklim değişikliği nedeniyle gelecekte olabilecek kuraklığa karşı vatandaşları bilgilendirmek ve tarımda doğru yöntemleri uygulamalı olarak anlatmak amacıyla Sasalı İklim Duyarlı Tarım Eğitim ve Araştırma Enstitüsü'nü kuruyor. Enstitüde normal ve akıllı toprak uygulamalı tarım alanları, seralar, eko-pazar, çok amaçlı salon, eğitim sınıfları, laboratuvar, kütüphane ve teknik servis alanları yer alacak.

GÖZÜMÜZDEN

KAÇMAYANLAR

Covid-19'un sorumlusu tek bir tür var; izinsiz akrep yakalayanlara 73 bin 747 lira ila 368 bin 789 para cezası; çeltikçi kuşu Bodrum'da; pestisit (Raundup) etken maddesi glifosatın Parkinson hastalığının gelişiminde rolü olabilir...

Gözde İVGİN

Çiftleşme performansı ile neredeyse tek başına türünü kurtaran 100 yaşındaki dev Galapagos kaplumbağası Diego emeklilik günlerini geçirmek üzere Espanola adasına yerleştirildi.

Bilim insanları, Sibiryada görülen olağandışı yüksek sıcaklıkların alarm verici olduğunu açıkladı. Bölgede 30 dereceye varan sıcaklıkların altında; ik-

lim değişikliği, orman yangınları, devasa bir petrol döküntüsü ve ağaç yiyen güve salgınının rol oynadığı aktarıldı. Bununla birlikte, yeni tip Koronavirüs (Covid-19) pandemisiyle meydana gelen karbon emisyonlarındaki geçici düşüşe rağmen Sibiryada artan sıcaklığın küresel çapta 2020'nin dünyanın en sıcak yılı olmasına neden olabileceği belirtildi.

Çevre ve Şehircilik Bakanı Murat Kurum, Ayder Yenileme ve Koruma Projesiyle ilgili açıklamalarda bulundu. Kurum, Ayder'in dönüşümü kapsamında 55 apart ünite ve yerin altında 1700 araçlık bir kapalı otopark inşa edeceklerini söyledi. Kurum, "Tüm bu projeler bittiğinde Ayder çok daha yeşil, yaşanabilir bir yayla olacaktır" dedi. Çevre korumacılar ve bölge sakinleri, bu açıklamaya tepki gösteriyor.

Akrep Türlerinin Doğadan Yakalanmasına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik, Resmi Gazete'de yayımlandı. Yönetmeliğe göre, izinsiz akrep yakalayanlara 73 bin 747 lira ila 368 bin 789 para cezası uygulanacak.

Giresun Çanakçı'da Çanakçı Deresi'ne yapılacak olan 5. HES projesinin ÇED raporu, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından iade edildi.

Ekoloji Birliği, "Mayıs Ayı Ekolojik Yıkım Projeleri Raporu"nu açıkladı. Rapora göre, mayıs ayında toplam 83 ayrı ekolojik tahribat gerçekleşti.

Antalya'nın Demre ilçesinde dağlık alanda çıkan ve güçlükle söndürülen yangında, 100 dönüm orman alanı kül oldu.

Greenpeace Akdeniz'in verilerine göre Türkiye, Avrupa'dan plastik çöpü ithalatında birinci oldu.

Biyologların yaklaşık 130 yıldır rastlamadığı burun boynuzlu ejderha kerntenkelesi Sumatra Adası'nda tespit edildi.

Koronavirüs salgını nedeniyle insanların uzun süredir evlerinde olması doğada farklı cinslerde hayvanların görülmesini sağladı. Yaz aylarında Manyas ve Gala göllerinde görülen ve baharda İstanbul sulak alanlarından geçiş yapan, uzun boyunlu, uzun bacaklı, kıvrık gagalı, iri ve ince uzun yapılı bir su kuşu türü olan **çeltikçi kuşu** (*Plegadis falcinellus*), Bodrum'da ilk kez görüldü.

Pakistan'daki Marghazar Hayvanat Bahçesi'nde 35 yıldır işkence gören Kaavan adlı fil, İslamabad Yüksek Mahkemesi tarafından, ABD'li şarkıcı Cher'in yardımıyla koruma altına alındı.

Çanakkale'nin Ezine Belediyesi, kurulacak Güneş Enerjisi Santrali (GES) ile 2021 yılının Nisan ayında enerji üretimine başlayacak. 1 MW kurulu güce sahip olan GES projesi, Ezine Belediyesi'nin enerji tüketiminin tamamını karşılayacak.

İhsu Barajı nedeniyle sular altında bırakılan tarihi Hasankeyf'te 900 yıllık Küçük Saray, sızıntı nedeniyle suya

gömüldü. İhsu Barajı ve Hidroelektrik Santrali'nin birinci ünitesi 19 Mayıs tarihinde resmi olarak faaliyete geçti.

Avrupa Komisyonu, Covid-19 salgını nedeniyle sağlıklı gıdaya erişimin daha da önemli hale geldiği bugünlerde, mevcut tarım sisteminde reform yapılması gerektiğini kabul etti ve pestisit kullanımını azaltmayı taahhüt etti.

Dünya genelinde 2019 yılında yaklaşık

12 milyon hektar ormanlık alan yangınlar nedeniyle yok oldu. Yangınların çoğu, tarım alanı açmak için çıkarıldı.

Araştırma şirketi Baram'ın Küresel İklim Değişikliği Araştırması'na göre Türkiye, 39 ülke arasında %95'lik oranla sorunu tehdit olarak gören ilk sıradaki ülke.

Bilim insanları, dünya genelinde istenmeyen otlara karşı yaygın olarak kullanılan pestisit (Roundup) etken maddesi **glifosatın Parkinson hastalığının gelişiminde risk faktörü** oluşturabileceğini açıkladı.

Tarım ve Orman Bakanlığı 16 pestisit (tarım zehiri) etken maddesinin yasaklanmasına karar verdi. **Zehirsiz Sofralar Sivil Toplum Ağı** diğer tüm pestisitlere yönelik de aynı kararın alınmasını beklediklerini açıkladı.

Sibirya'daki Ambarnaya Nehri'ne bir elektrik santralinden 20 bin ton dizel yakıtı sızması üzerine bölgede acil durum ilan edildi.

Kaynaklar: BirGün, BBC Türkçe, Milliyet, Sivil Sayfalar, Hürriyet, T24, Cumhuriyet, Sputniknews, Evrensel, AA, Dünya, Buğday Derneği

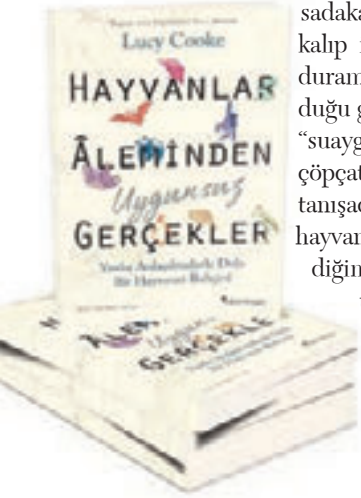
Hayvanlar Aleminden Uygunsuz Gerçekler

Editör: Lucy Cooke

Çevirmen: Ezgi Başer Akgürgeçen

Yayınevi: Domingo Yayınevi

Atomu parçalamış, Ay'ı fethetmiş, Higgs bozonunun izini bulmuş olabiliriz ama iş hayvanları anlamaya gelince önümüzde hâlâ uzun bir yol var. İster didişen bebek pandaların videosu ister el ele tutuşmuş penguenlerin fotoğrafı; söz konusu hayvanlar olduğunda masumiyet, sadakat, ölçülülük, çalışkanlık gibi basmakalıp insani erdemleri onlara yüklemekten duramıyoruz. Lucy Cooke, hayvan aklını olduğu gibi anlayabilmek için Kolombiyalı bir "suaygırın burucusu"ndan Çinli bir "panda çöpçatanı"na kadar hayli renkli karakterlerle hayvanların gizli ya da bizim görmezden geldiğimiz ve bir o kadar eğlenceli dünyasıyla tanıştıyor. *Hayvanlar Aleminden Uygunsuz Gerçekler*, sadece hayvanları değil, tüm akıldışı önyargıları ve uçuk hayal gücüyle insanı da anlatan, yanlış anlaşılmalara dolu bir hayvanat bahçesi.

Küçülme - Yeni Bir Çağ İçin Kavram Dağarcığı

Hazırlayanlar: Giacomo D'Alisa, Federico Demaria, Giorgos Kallis

Çevirmen: Ayşe Ceren Sarı, Berk Öktem, Burak Gürden, Yaprak Kurtal

Yayınevi: Metis Yayıncılık

Günümüzdeki hızlı yok-sullaşma, artan eşitsizlikler ve toplumsal-ekolojik felaketler, egemen söyleme göre büyüme eksikliğinin ya da azgelişmişliğin sonuçlarıdır: "Büyümeyen, yerinde sayan, ölür". Küçülme ise bu sorunların nedeninin tam da büyüme olduğumu, büyümenin aşırı masraflı, ekolojik açıdan sürdürülemez ve özünde adaletsiz bir hal aldığı, "büyüme"yi temel alan inançların terk edilmesi gerektiğini savunuyor. Bu noktada, kullanımdaki iktisadi dil, ifade edilmesi gerekeni ifade etmekte yetersiz kalıyor ve bu sebeple yeni bir kelime dağarcığına ihtiyaç doğuyor. "Küçülme" kavramı, daha az doğal kaynak tüketen ve tamamen farklı ilkeler çerçevesinde örgütlenen toplumlara giden yolu temsil ediyor. Sadelik, şenliklilik, otonomi, bakım, müşterekler gibi kelimeler de küçülme toplumlarının neye benzeyebileceği konusuna ışık tutuyor.

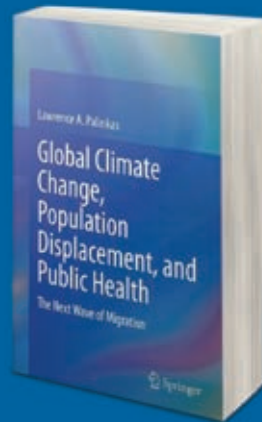
Global Climate Change, Population Displacement, and Public Health - The Next Wave of Migration

(Küresel İklim Değişikliği, Yerinden Edilme ve Halk Sağlığı - Bir Sonraki Göç Dalgası)

Yazar: Lawrence A. Palinkas

Yayınevi: Springer

Tıbbi antropoloji alanında yaptığı çalışmalarla tanınan Lawrence A. Palinkas, bu kitapta iklim krizi kaynaklı halkların geçmişte, şu anda ve gelecekteki yerinden edilmelerinin nedenlerini ve sonuçlarını araştırıyor. Öncelikle meydana gelen veya halen devam etmekte olan nüfusun yer değiştirmesi şablonlarını inceliyor. İklimle ilgili nüfusun yerinden edilmesinin halk sağlığı üzerindeki etkilerini anlamak ve bunlara yanıt vermek için üç katmanlı bir çerçeve sunuyor. Nüfusun yer değiştirmesini hızlandıran ve ortaya çıkan fiziksel ve sosyal çevre üzerindeki etkiler ile iklim kaynaklı göçün sosyal ve sağlık üzerindeki etkileri arasındaki ilişkileri gösteriyor. Demografik verilerin ve konuyla ilgili mevcut yazının taranmasına ek olarak, iklim kaynaklı yerinden edilmenin ve sonuçlarının ilk elden verilerini sunuyor. Kitap, büyük ölçüde bir araştırmacı perspektifinden yazılmış olsa da uygulayıcıların ve politika yapımcıların, kısa veya uzun süren çevre felaketleri sonucu yerinden edilmiş ve gün geçtikçe sayıları artan birey, aile ve topluluklara dair politika, program ve müdahalelerin geliştirilmesi konusunda politika yapmalarına yardımcı olmasını amaçlıyor.

Sürdürülebilirlik
Raporumuzu
okumak için:

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORU 2018

 MAZARS
MAZARS DENGE

YERLİ ENERJİ YENİLENEBİLİR GÜÇ

Zorlu Enerji olarak kurulu mevcut gücümüzün **%85**'ini yerli ve yenilenebilir kaynaklardan sağlıyoruz. Bu toprakların enerjisini, bu toprakların insanlarına sunuyoruz.

*Yerli, yenilenebilir, temiz enerjiyle
geleceğimiz de ülkemiz de daha güçlü!*